

De velitatione bellica

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

πιναχ.1 Περί βιγλῶν καὶ πόσον διάστημα ὀφείλουσιν ἀπ' ἀλλήλων μία ἑκάστη δίστασθαι. πιναχ.2 Περί τῶν καμινοβιγλίων καὶ κατασκόπων. πιναχ.3 Περί κινήσεως ἐχθρῶν καὶ τοῦ προκατασχεθῆναι τὰς δυσχωρίας. πιναχ.4 Περί τοῦ ποιεῖσθαι λάθρα τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις καὶ περὶ τοῦ προσυπαντᾶν τοὺς πολεμίους πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφοντας. πιναχ.5 Περί προκατασχέσεως ὑδάτων τῶν ἐν τοῖς στενώμασιν ὄντων. πιναχ.6 Περί παραδρομῆς τῶν μονοκούρσων καὶ στοχασμοῦ τῆς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητος. πιναχ.7 Περί συναθροίσεως καὶ κινήσεως φοσσάτου καὶ περὶ τοῦ παραχωρεῖν τοὺς πραγματευτὰς εἰσέρχεσθαι καὶ κατασκοπεῖν. πιναχ.8 Περί παραμονῆς φοσσάτου καὶ ἀκολουθήσεως. πιναχ.9 Περί τῆς κινήσεως τοῦ κούρσου καὶ ἀκολουθήσεως. πιναχ.10 Περί τοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ κούρσου καὶ τοῦ λαοῦ ὀπισθεν ἐπακολουθοῦντος. πιναχ.11 Περί τοῦ ἔνθεν ἀκείθεν ἴστασθαι τοὺς πεζοὺς ἐν ταῖς δυσχωρίαις. πιναχ.12 Περί ἀθρόας ἐξελεύσεως τῶν πολεμίων πρὸ τοῦ τὰ ῥωμαϊκὰ ἐπισυναχθῆναι στρατεύματα. πιναχ.13 Περί τοῦ ἐνεδρεῦσαι κατὰ τῶν λεγομένων μινσουρατόρων ἐν τοῖς ἀπλήκτοις. πιναχ.14 Περί τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἰπέων ἀπὸ τῶν πεζῶν ὀδοιπορούντων ὁμοῦ. πιναχ.15 Περί ἀσφαλείας. πιναχ.16 Περί διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου. πιναχ.17 Περί τῶν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτρεχόντων πολεμίων τὰς χώρας ἡμῶν καὶ τῆς μετὰ ἐγκρυμμάτων παρασκευῆς. πιναχ.18 Περί τοῦ πότε δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐκ δύο μερῶν τῶν πολεμίων παραδρομὴν ποιῆσαι. πιναχ.19 Περί καταστάσεως καὶ ἐξοπλίσεως καὶ γυμνασίας στρατοῦ. πιναχ.20 Περί τῶν ἐγχρονιζόντων πολεμίων κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν, ἵνα ἡμέτερος στρατὸς κατὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐπέλθῃ. πιναχ.21 Περί πολιορκίας κάστρου. πιναχ.22 Περί διαχωρισμοῦ λαοῦ τῶν ἡμισέων πολεμίων ἢ καὶ τοῦ τρίτου μέρους. πιναχ.23 Περί τῆς ὑποστροφῆς τῶν πολεμίων καὶ τῆς κατασχέσεως τῆς κλεισούρας. πιναχ.24 Περί νυκτοπολέμου. πιναχ.25 Περί ἐτέρας κατασχέσεως ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν κατάβασιν δυσχωρίαν ἀποτελούσης. προλ.τ ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ προλ.1 Τὴν τῆς παραδρομῆς μέθοδον παραδοῦναι βουλόμενοι, εἰ τάχα καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ χρειώδης ἐστὶν εἰς τὰ τῆς ἕως μέρηάτε Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν τὸ πολὺ τῆς καθ' ἡμῶν δυνάμεως καὶ ἰσχύος τῶν τοῦ Ἰσμαῆλ ἐκγόνων ἀμβλύναντος καὶ τὰς ἐφόδους αὐτῶν ἀναχαιτίσαντος, ἀλλ' οὖν, ἵνα μὴ τὴν λήθην καὶ ἄγνοιαν ἐπεισαγαγῶν ὁ χρόνος φθειρῇ τὸ ταύτης ἐπωφελές καὶ ἐξαφανίσῃ, δεῖν ῥήθημεν γραφῆ παραδοῦναι ταύτην, ἵν', εἴ ποτε ταύτης δεῖσῃ Χριστιανοῖς καιροῦ τινος πρὸς τὸ μέλλον καλοῦντος, ἔτοιμός ἐστι συνεργὸς ἀγαθῆ τῷ τε κοινῷ παντὶ καὶ τοῖς αὐτὴν μεταχειριζομένοις. προλ.2 Ἡμεῖς γοῦν ταύτην οὐ μονονοῦκ ἀκοῇ παρελήφαμεν, ἀλλὰ καὶ πεῖράν τινα παρ' αὐτῆς ἐδιδάχθημεν, τὸ μὲν αὐτοὺς σχόντες διδασκάλους καὶ παιδευτὰς τοὺς ταύτην σχεδὸν εἰπεῖν ἐφευρόντας τὴν μέθοδον, τὸ δὲ καὶ αὐτοὶ μόνοι ταύτη χρησάμενοι καὶ πεῖραν αὐτῆς ἐγκολπωσάμενοί τινα κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτόν. προλ.3 Αὕτη τοίνυν κατὰ τοῦτο ἔχει τὸ χρήσιμον, ὅτι περ οἱ ταύτην μετήλθοσαν μετ' ὀλίγου μαχίμου λαοῦ μέγιστα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἐξετέλεσαν ἔργα· καὶ γὰρ ἄτινα μὴ κατορθῶσαι ἴσχυσεν ἢ ἐτόλμησεν ἡ Ῥωμαίων σύμπασα στρατιά, ὅτε τὰ τῶν Κιλικίων καὶ τοῦ Χαμβδᾶ ἤκμαζεν, εἷς ἐνίστε τῶν ἀρίστων στρατηγῶν σὺν μόνῳ τῷ τοῦ ὑπ' αὐτὸν θέματος λαῷ, φρονίμως καὶ ἐμπείρως τοὺς πολεμίους ἐπιτηδευσάμενος καὶ συνετῶς διατιθεὶς καὶ στρατηγήσας, μόνος ἀπήρτισε. προλ.4 Τοῦτο δὲ φαμεν, οὐχ ὅτι τοῦ πλείονος τὸ ὀλίγον προκρίνομεν

μάχιμον, οὐδ' ὅτι ταύτην ἐξαίρομεν τῶν λοιπῶν στρατηγημάτων καὶ ἐπιτηδευμάτων τῆς τακτικῆς, ἀλλ' ὅτι στρατηγῶν τοῖς ἀρίστοις αὕτη συνεργὸς ἀρίστη καθέστηκεν, ἴν', ὅτε μὴ κατὰ πρόσωπον τοῖς πολεμίοις ἀντιτάττεσθαι δύναιτο, ταύτη τῇ μεθόδῳ χρώμενοι ἀβλαβεῖς τε ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδίαν συντηροῖεν χώραν. προλ.5 Ταύτην Βάρδας ὁ μακαρίτης καῖσαρ, ὅσα ἐμὲ γινώσκειν, εἰς ἄκρον κατώρθωκε καὶ παντελῶς ἀφανισθεῖσαν ἀνενεώσατοῖνα μὴ τοὺς παλαιοὺς τῶν στρατηγῶν ἀπαριθμῶμεν καθ' ἕκαστον, μόνους δὲ τοὺς πᾶσι γνωρίμους καὶ καθ' ἡμᾶς, ὃς ἐν τοῖς γειτονοῦσι τῇ Ταρσῶ θέμασι, τῇ τε Καππαδοκίᾳ καὶ τῷ Ἀνατολικῷ στρατηγῶν, μυριάκις τὰς τῶν Ταρσέων καὶ λοιπῶν Κιλικίων δυνάμεις ἐτραυμάτισε καὶ μέγιστα κατ' αὐτῶν ἀνεστήσατο τρόπαια· παρ' οὗ καὶ ἡμεῖς ταύτην γυμνασθέντες τὴν μέθοδον, τὴν ταύτης κἂν ποσῶς παρειλήφαμεν πείραν. προλ.6 Πρὸς τούτῳ καὶ Κωνσταντῖνος πατρίκιος, ὃ Μαλεῖνος ἐπὶ κλησῖς, χρόνους πλείστους Καππαδοκῶν στρατηγήσας καὶ ταύτην συνεργὸν ἔχων, οὐκ ἐλάχιστα ἀπειργάσατο κατορθώματα. προλ.7 Σὺν τούτοις καὶ ὁ κύρις Νικηφόρος, ὁ αἰοίδιμος βασιλεύς, ταύτην ἄκρως μετῆλθεν, ὃς δήπου στρατηγῶν καὶ ταύτη χρώμενος πάμπολλα καὶ ἀξιάγαστα ἔργα πεποίηκε, μυριάκις ὡς εἰπεῖν τοὺς πολεμίους τρεψάμενος καὶ μέγιστα τούτων στρατεύματα κατακόψας· οὗ τὰς ἀριστείας, καθ' ὃν ἐστρατήγει καιρὸν, συγγράφειν ἢ ἀπαριθμεῖσθαι ὀχληρὸν ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι διὰ τε τὸ ὑπερβάλλον πλῆθος καὶ τὸ παρὰ πολλῶν γινώσκεισθαι. προλ.8 Ὅς ταύτην ἔργῳ μεμαθηκῶς εὐχρηστον οὖσαν, ἐγγράφως πρὸς κοινὴν λυσιτέλειαν ὅπως δεῖ χρῆσθαι ταύτη ἐξέθετο, κάμοι παρηγγύησε καθ' ὅσον οἶόν τε ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς συγγράψαι καὶ παραδοῦναι τοῖς μεθεξῆς· μὴ μόνον δὲ περὶ ταύτης τῆς τῆ ἔω προσηκούσης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῆ ἐσπέρα ὠφελίμου καθεστηκυίας, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ πλεῖστά τε στρατηγήσαι καὶ πείραν, ὅσον οἶόν τε ἦν φύσει τῇ ἡμετέρᾳ, ἀθροῖσαι. Ἀλλὰ περὶ ἐκείνης μὲν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἄλλοις εἰρήσεται, νυνὶ δὲ σκοπὸς ἡμῖν περὶ τῆς ἐτέρας διαλαβεῖν. Ὅθεν καὶ τὴν ἐκείνου τηρῶν ἐντολήν, συνεργῶ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι χρώμενος, ἦτις ἐν ἅπασιν συνεπιλαμβάνεται τοῖς καλοῖς, ὧδέ πως ἀπάρχομαι τῆς ὑποθέσεως. 1.τ Περὶ βιγλῶν καὶ πόσον διάστημα ὀφείλουσιν ἀπ' ἀλλήλων μία ἐκάστη δίστασθαι 1.1 Τοὺς τῶν μεγάλων ἀκριτικῶν θεμάτων τὴν πρόνοιαν ἀναδεχομένους καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐπικράτειαν τὰς κλεισούρας ἔχοντας πάση μηχανῇ καὶ προθέσει καὶ ἀγρύπνῳ ἐπιμελείᾳ προσήκει σπουδάζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι τὰς τῶν Ῥωμαίων χώρας διαφυλάττειν τῆς τῶν πολεμίων ἐπιδρομῆς ἀσινεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους, βιγλάτορας ἐφιστῶντας Ῥωμαλέους καὶ ἐπιτηδεῖους καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐπισταμένους. 1.2 Καὶ εἰ μὲν ὄρη εἰσὶν ὑψηλὰ καὶ δύσβατα διορίζοντα τὴν πολεμίαν, ἐν τούτοις τὰς βίγλας ἴστασθαι· ἀπέχειν δὲ τὰς στάσεις τῶν βιγλατόρων ἄχρι μιλίων γ' ἢ δ'. Καὶ ἡνίκα τοὺς ἐχθροὺς ἐξερχομένους θεάσονται, δρομαίως ἀπέρχεσθαι εἰς τὸ ἕτερον στασίδιον καὶ ἀπαγγέλλειν ἃ ἐθεάσαντο, κάκείνους πάλιν πρὸς τὸ ἕτερον στασίδιον σπουδῇ πολλῇ· καὶ οὕτως καθεξῆς μηνύεσθαι τὰ τῶν καβαλλαρίων στασίδια εἰς τοὺς ἐφομάλους τόπους ἰστάμενα καὶ δι' αὐτῶν ἀναμανθάνειν τὸν στρατηγὸν τὴν τῶν ἐθνῶν ἔφοδον. 1.3 Καρτερεῖν δὲ αὐτοὺς ἡμέρας πεντεκαίδεκα ἐν τῇ τῶν ὁδῶν φυλακῇ, ἐπιφερομένους καὶ τὴν διαρκουσαν αὐτοῖς τροφήν τῶν αὐτῶν ἡμερῶν· εἴθ' οὕτως ἀπέρχεσθαι ἐτέρους εἰς τὴν τούτων ὑπαλλαγὴν, καλῶς ἀδνουμιαζομένους καὶ εὐτρεπιζομένους παρὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ σώους καὶ ἀνελλιπεῖς κατὰ τὸν τυπωθέντα ἀριθμὸν ἀποστελλομένους, καὶ μὴ δι' αἰσχρὸν κέρδος οἴκοι καθέζεσθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν ἐαθῶσιν. 1.4 Ἐξεστι δὲ τοὺς βιγλάτορας ἀφορᾶν ἐν οἷς ἄπληκτα τῶν πολεμίων ἀρμόζει γίνεσθαι· ἐκεῖ γὰρ τὰ ἄπληκτα ὡς ἐπίπαν εἴωθε γίνεσθαι ἐν οἷς ὕδωρ ἐστὶ διαρκές καὶ τόπος ἐφόμαλος. Ἐτέρους δὲ βλέπειν ἐν οἷς ἡ ὁδὸς ἀποτελεῖ στένωμα, ἄλλους δὲ ὅπου ποταμὸς ὑπάρχει δυσπέρατος. Καὶ τούτων οὕτως ἀσφαλῶς φυλαττόντων οὐ δυνήσονται οἱ πολέμιοι λάθρα ποιήσασθαι τὴν

ἐξέλευσιν. 1.5 Ἀποστέλλειν τε πιστοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐμπειροτάτους τοῦ ἐφορᾶν αὐτούς, εἶγε καλῶς καὶ ἀγρύπνως τὰ κατατόπια αὐτῶν διαφυλάττουσι. 1.6 Καὶ οἱ τυπωθέντες βιγλάτορες σῶοι τῷ ἀριθμῷ καὶ μὴ ἔλλιπεις ἀπέρχωνται, καὶ μὴ καταλιμπάνωσι τὰς στάσεις αὐτῶν, ἐν αἷς βλέπειν καὶ φυλάττειν τὰς ὁδοὺς ἐτάχθησαν, μήτε χρονίζουσιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς στασιδίοις, ἀλλ' ἐναλλάσσειν τοὺς τόπους καὶ ἀλλαχοῦ μεταβαίνειν, ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ χρονίζοντες τοῖς αὐτοῖς τόποις, διαγινωσκόμενοι εὐάλωτοι γίνωνται τοῖς ἐχθροῖς. 2.τ Περὶ τῶν καμινοβιγλίων καὶ κατασκόπων 2.1 Ἀναγκαῖα δὲ ἡ τῶν καμινοβιγλατόρων ὑπάρχει ὡφέλεια· καὶ χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ τούτων πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐπιτηδεῖοις τόποις ἐφιστᾶν τὰ καμινοβίγλια, ὅπως, ἡνίκα κίνησις τῶν ἐχθρῶν γένηται, καὶ βιγλάτορες ταύτης αἰσθωνται διὰ τῶν καμινοβίγλων, καὶ ὁ στρατηγὸς τὴν ἐξέλευσιν τῶν ἐχθρῶν προγινώσκη καὶ ποῖαν ὁδὸν ἐξέλθειν μέλλωσι, καὶ αἱ χῶραι δι' αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐκσηλατόρων καταμηνυόμενοι τοῖς ὀχυρώμασι καταφεύγωσι καὶ τὰ τούτων θρέμματα. 2.2 Ἐν δὲ ταῖς ἄκραις τῶν ἀρμενικῶν θεμάτων, ἐπεὶ οἱ Ἀρμένιοι οὐ καλῶς οὐδὲ ἀσφαλῶς τὴν τῶν βιγλῶν ἐκτελοῦσι δουλείαν, ὀφειλόμενόν ἐστι φυλάττεσθαι τὸν ἀπὸ παλαιοῦ κρατήσαντα τύπον ἐν ταῖς βίγλαις τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἀνθρώπους ἐπιλέγεσθαι καὶ ἀπογράφεσθαι ἐπιτηδεῖους, λαμβάνοντας μισθὸν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπισωρευόμενον, ὑπὲρ ὧν ὁ τοιοῦτος στρατὸς τῆ τῶν βιγλῶν λειτουργία ὑπηρετεῖν ὀφείλει, ὡσαύτως καὶ ἀννῶναν ἐκάστῳ μηνὶ τὴν τετυπωμένην, καὶ ὑπαλλάττειν αὐτοὺς καθ' ἕκαστον μῆνα καὶ δι' αὐτῶν τὰς ὁδοὺς, ἐν αἷς οἱ πολέμιοι ἐξέρχονται, φυλάττειν ἀσφαλῶς. 2.3 Ἀλλ' ἐπεὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μετὰ μισθοῦ καὶ ἀννῶνας, Ἀρμένιοι ὄντες, καλῶς τῆ τῶν βιγλῶν ὑπηρετοῦσι δουλεία, ἀπὸ τῶν ἀποστελλομένων κατασκόπων χρὴ τὰς κινήσεις τῶν φοσσάτων ἀναμανθάνειν, καὶ τραπεζίτας ἐπιλέγεσθαι γενναίους καὶ ἀνδρείους, οὓς οἱ Ἀρμένιοι τασιναρίους καλοῦσι, καὶ ἐν ματρικίοις ἀπογράφεσθαι καὶ ἀρχηγούς ἐν αὐτοῖς ἐφιστᾶν, οἷς πρὸς τῆ ἀνδρεία καὶ πολλὴ ἐμπειρία τῶν ὁδῶν καὶ τῶν τῆς Συρίας χωρῶν πρόσεστι, καὶ τούτους διηνεκῶς ἀποστέλλειν τοῦ κατέρχεσθαι εἰς τὰς τῶν πολεμίων χώρας καὶ καινοτομεῖν αὐτὰς καὶ βλάπτειν, καὶ εἴ που δυνηθῶσί τινας κατασχεῖν τῶν πολεμίων καὶ πρὸς τὸν τὴν ἀρχὴν διέποντα στρατηγὸν ἀποκομίζειν, ὅπως δι' αὐτῶν τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις καὶ βουλάς ἀναμανθάνη. 3.τ Περὶ κινήσεως ἐχθρῶν καὶ τοῦ προκατασχεθῆναι τὰς δυσχωρίας 3.1 Ἀναδιδασκόμενος δὲ ὁ στρατηγὸς τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις, ὀφείλει καὶ αὐτὸς τὸν ἴδιον λαὸν ἐπισυνάγειν καὶ ἐξοπλίζειν, καὶ πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, καὶ τὸ πεζικὸν ἅπαν ἐπισυνάγειν πρὸς τὴν ὁδὸν καθ' ἣν ὀρμήσουσιν οἱ πολέμιοι ἐξέλθειν. Καὶ εἰ μὲν μετ' ὀλίγης δυνάμεως τοὺς ἐχθροὺς ἐξέρχεσθαι ἀναμάθωσι, σπευσάτω προσυπαντήσαι αὐτοῖς καὶ καταπολεμῆσαι μετὰ τοῦ πεζικοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἰπέων, εἶγε τὸ τῶν πεζῶν στράτευμα συναγαγεῖν καὶ συστήσαι δεδύνηται. 3.2 Καὶ ἐπεὶ εἰς τὰ στενώματα καὶ τὰς δυσχωρίας ἐπιτηδειότερός ἐστιν ὁ μετὰ τῶν πεζῶν πόλεμος, δεόν ἐστὶ προκαταλαμβάνειν καὶ κατέχειν τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρῶν μετ' αὐτῶν, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων μέρων, εἴπερ ἡ θέσις τοῦ τόπου ἐστὶν ἐπιτηδεῖος, τὰς πεζικὰς διιστᾶν παρατάξεις, ἐν οἷς δὲ ἰπέων ἀρμόζει πόλεμον γίνεσθαι, συνεῖναι τοῖς πεζοῖς καὶ ἰπέις, ἵνα τὴν τοιαύτην παρασκευὴν καὶ κατάσχεσιν τῶν στενωμάτων ἀκούοντες οἱ πολέμιοι ἢ τῆς ὀρμῆς ἐπισχῶσιν τὴν φορὰν ἢ καταγωνισθῶσι Θεοῦ συνεργία. Ὅπου δὲ οὐκ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἢ τοῦ τόπου θέσις προσβαλεῖν πόλεμον ἀρμόζει, ἀλλ' ἐξ ἑνός, ὡσαύτως κάκεινο ὑπερέχον τὸ μέρος προκατασχεῖν δεῖ. 3.3 Ἐν οἷς δὲ τὴν προσβολὴν τοῦ πολέμου ἀφ' ὑψηλοῦ βουνοῦ τὸ τοῦ τόπου ἀνεπιτηδεῖον γενέσθαι διακωλύει, ἀλλὰ μικρόν τι προσανωφερὴς ἐστὶν ἡ ὁδὸς καὶ τραχεῖα, ἔχουσα καὶ ρύακας, καὶ ὡς ἐκ τούτων στενωτάτην καὶ αὐτὴν εὐρίσκεσθαι, χρὴ τὴν τῶν πεζῶν παράταξιν ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων παρασκευάζειν καὶ τὴν ὁδὸν

κρατεῖν καὶ ἀποφράττειν δι' ὀπλιτῶν ἀσπιδηφόρων καὶ ἀκοντιστῶν, ὅπισθεν δὲ τούτων τοὺς ἐκ χειρῶν λίθους βάλλοντας, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας, καὶ μετὰ τὴν πρώτην παράταξιν καὶ δευτέραν ἐπομένην αὐτῇ παρασκευάζειν, ἐκατέρωθεν δὲ τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν μέσσην ἀκοντιστὰς καθιστᾶν, ψιλοὺς τε καὶ σφενδονήτας. 3.4 Εἰ δὲ καὶ ἐτέρας ὁδοὺς λέγεται εἶναι δεξιὰ καὶ εὐώνυμα τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν δημοσίαν ὁδόνμῃ σύνεγγυς ἀλλὰ πόρρωθεν, ἃς οἱ ἀκρίται ἀτραποὺς καλοῦσι, δέον καὶ ταύτας κρατεῖσθαι μετὰ πεζῶν καὶ φυλάττεσθαι ἀσφαλῶς, μὴ ποτε μανθανόντων τῶν πολεμίων τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἐν ἀσφαλείᾳ κρατεῖσθαι μετὰ πλήθους λαοῦ εἰς ἐτέραν τῶν ἐκ πλαγίων ὀρμήσωσι καί, εἰ μὴ καλῶς καὶ ἀσφαλῶς φυλάττηται, εὖρωσιν ἐκεῖθεν πάροδον καὶ γεννηθῶσιν ἐκ πλαγίου ἢ καὶ ἐκ νώτου τῶν παρατάξεων καὶ περισπασμὸν καὶ φόβον τῷ ῥωμαϊκῷ στρατῷ προξενήσουσιν. 3.5 Ἀμφοτέρων δὲ ἀσφαλῶς φυλαττομένων, ἢ πρὸς μάχην τῶν πολεμίων ὀρμώντων Θεοῦ συνεργίᾳ καταισχυθήσονται, ἢ ὀρρωδίᾳ κατασχεθέντες δι' ἄλλης ὁδοῦ, πολλῶν ἡμερῶν διάστημα ἀπεχούσης, τὴν ὀρμὴν ποιήσονται. Καὶ ὡς ἐντεῦθεν δύο κακὰ προσγένωνται τοῖς ἐχθροῖς· ἐν μὲν ταλαιπωρηθῆναι τῷ τῶν πολλῶν ἡμερῶν διαστήματι καταλιποῦσι τὰ τούτων ἄπληκτα καὶ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, ἕτερον δέτ' οὐ καὶ ἀπώλειαν αὐτοῖς ἐπάγοντ' οὗτους μὲν δειλανδρήσαι καὶ ἀθυμίᾳ ὑποβληθῆναι, τοὺς δὲ Ῥωμαίους προθυμωτέρους καὶ εὐτολμωτέρους πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι. 3.6 Οἷον δὴ καὶ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις Ἄλῃ τῷ υἱῷ τοῦ Χαμβδᾶ ἐκ τρίτου παθεῖν συμβέβηκεν· δις μὲν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ αἰοιδίμου καὶ τρισμάκαρος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου βασιλέως, ἅπαξ δὲ ἐπὶ τοῦ καλοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, τοῦ μακαρίτου υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ πάντες σχεδὸν τὴν τότε γεναμένην πανωλεθρίαν τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ ἀκριβῶς ἐπίστανται· ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς τῶν Ταρσέων καὶ τῆς τῶν Κιλικίων χώρας ἐν διαφόροις τόποις τῶν στενωμάτων παρὰ τῶν τότε τῆς ἄκρας προνοουμένων στρατηγῶν κατετροπώθησαν. 4.τ Περὶ τοῦ ποιεῖσθαι λάθρα τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις, καὶ περὶ τοῦ προσυπαντᾶν τοὺς πολεμίους πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφοντας 4.1 Χρὴ δὲ καὶ τοῦτο διὰ σκοποῦ καὶ μελέτης ἔχειν τὸν στρατηγὸν καὶ πᾶσαν σπουδὴν τίθεσθαι, λάθρα καὶ ἀδοκῆτως, εἰ οἷόν τε, τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι· τοῦ γὰρ τοιούτου ἐπιτηδεύματος τυγχάνων ὁ στρατηγός, καὶ μετ' ὀλιγοστοῦ λαοῦ πολλοὺς τῶν πολεμίων κατατροπώσεται. 4.2 Εἰ δέ, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, καὶ τόπου ἐπιτύχη ἐν τοῖς στενώμασιν ἐκ δύο μερῶν τὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν πόλεμον τὸ ἐπιτήδειον ἔχοντος, ἀδιστακτικῶς ἔχεσθαι τοῦ πολέμου· καὶ καλῶς συντάσσειν τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν Θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ κράτος τοὺς πολεμίους τροπώσεται. 4.3 Πλὴν κατὰ πολὺ ἐστὶ λυσιτελέστερον καὶ ἀρμοδιώτερον, ὑπὲρ τοῦ προσυπαντᾶν τοὺς πολεμίους μέλλοντας ἐξιέναι κατὰ Ῥωμανίας, ὅτε μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἡμετέρων χωρῶν πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφουσι· τότε γὰρ διὰ τὸ ἐπὶ πολὺ χρονοτριβῆσαι αὐτοὺς ταῖς ῥωμαϊκαῖς χώραις, μεγάλως συντρίβονται καὶ ταλαιπωροῦνται. Εἰ τύχη δὲ καὶ πλῆθος πραγμάτων καὶ ἀνδραπόδων ἐπιφέρονται καὶ κτηνῶν, καὶ αὐτοῖ τε καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν κατάκοποι ὄντες ἐν καιρῷ πολέμου ἐκλελυμένοι εὐρίσκονται, σπεύδοντες καὶ ἐπιθυμοῦντες τάχιον τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι χώραν. 4.4 Ἄλλως τε δὲ καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα ἐν τῇ τῶν ἡμερῶν παρατάξει οὐ μόνον τὰ πλησίον τῶν κλεισουρῶν τάχιον ἐπισωρεύονται, ἀλλὰ καὶ τὰ πόρρω τυγχάνοντα· καὶ εἰς πλῆθος ἐπισυνίστανται ἰκανόν, καὶ καλῶς πρὸς πόλεμον καὶ ἐξαρτύονται καὶ παρασκευάζονται. Καὶ τότε μᾶλλον, καθάπερ προέφημεν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος ἀδιστακτικὸν ἔχει τὴν νίκην. 4.5 Διὸ χρὴ τὸν στρατηγὸν μηδέπω ἐν τῇ ὑποστροφῇ καταλιμπάνειν. Τὸ δὲ ἐν τῇ ἐξελύσει τῶν πολεμίων παρασκευάζεσθαι προσυπαντᾶν αὐτοὺς πρὸς πόλεμον ἐν τοῖς στενώμασιν

άνεπιτηδειότερον μὲν ἔστι, καὶ εἰς μάτην ἴσως τὸν κόπον συνέβη γίνεσθαι διὰ τὸ μὴ οὕτως συντόμως δι' ὀλίγων ἡμερῶν δύνασθαι τὸ πεζικὸν συναθροισθῆναι στράτευμα καὶ καλῶς παρασκευασθῆναι. Ἄλλως τε δὲ καὶ οἱ πολέμιοι, ἀκμήτες ὄντες καὶ ἀπαρόπλιστοι, δυσκαταγώνιστοι ἔσσονται. 4.6 Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ὠφέλιμον ἔχει καὶ χρήσιμον, καθὸ ἐμφόβους αὐτοὺς γίνεσθαι, ὡς ἂν βουλευθῶσιν ἐξελεῖν, τῇ κατασχέσει τῶν στενωμάτων, καὶ τὴν μετ' ὀλίγον ἐκκοπεῖν κατὰ τῶν ῥωμαϊκῶν θεμάτων συνεχῆ ἐξέλευσιν. 5.τ Περὶ προκατασχέσεως ὑδάτων τῶν ἐν τοῖς στενώμασιν ὄντων 5.1 Ἐν οἷς δὲ τόποις τῶν στενωμάτων καὶ κλεισουργῶν πρὸς πόλεμον ὁ στρατηγὸς παρασκευάζεται, εἴπερ ἐν τούτοις πηγὴ ἔστιν ὕδωρ βρύουσα, ὑπὸ τοῦ ἰδίου λαοῦ ταύτην σπουδάσει κατασχεθῆναι, ὥστε τὸ ἐκεῖθεν ὕδωρ τὸν λαὸν ἀπαρῦεσθαι. Εἰ δὲ τύχη ὀλιγοστὸν εἶναι, σπουδάσει μὴ ἐπιθολοῦσθαι τοῦτο, καὶ οὐ μικρὰ ὡς ἐκ τούτου λύπη τὸν λαὸν καὶ ἀνάγκη ἐπισυμβήσεται. Πηγῆς δὲ ἔγγιστα μὴ οὔσης, ἐξ ἧς τὴν πόσιν καὶ ἀναψυχὴν ὁ λαὸς ἐφευρίσκει, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ θέρους, ἀσκούς διορισάτω ἐν ἐκάστη ἐκατονταρχίᾳ δέκα ἐπιφέρεισθαι καὶ δι' αὐτῶν τὸ ὕδωρ ἐπικομίζεσθαι καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς μάχης εἰς πόσιν καὶ ἀναψυχὴν τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀγωνιζομένοις ἐπιχωρηγεῖσθαι. 5.2 Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν τοῖς στενώμασι μελλόντων πρὸς πόλεμον ἐξαρτύεσθαι ἱκανῶς εἰρήσθω. Εἰ δὲ καὶ νυκτοπόλεμον δεήσει ἐν ταῖς τοιαύταις δυσχωρίαις γενέσθαι, καὶ τοῦτο πάνυ ὠφέλιμον· ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἑτέρᾳ διηγήσει δηλώσω, τῆς δὲ παραδρομῆς ἄρξομαι τὴν εἰσήγησιν, ἣτις ἐπωφελὴς καὶ ἀναγκαῖα τυγχάνουσα δι' ὀλίγου καὶ εὐαριθμήτου λαοῦ πολλὰ τῶν πολεμίων πλήθη ἀπρακτεῖν παρασκευάζει, Θεοῦ δὲ νεύσει ὡς τὰ πολλὰ καὶ καταγωνίζεται. 6.τ Περὶ παραδρομῆς τῶν μονοκούρσων καὶ στοχασμοῦ τῆς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητος 6.1 Τὰ τῶν πολεμίων κοῦρσα τὰ λεγόμενα μονόκουρσα ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας ἐξερχόμενα, πεζῶν ἄνευ, ἔθος αὐτοῖς σπουδῇ τὴν πορείαν ποιεῖσθαι καὶ μηδαμοῦ ἀπληκεύοντας τὴν ὄλην νύκτα διαβιβάζειν, ἀλλὰ πρὸς μικρὸν τοὺς ἵππους διαναπαύειν πρὸς τὰς ταγὰς καὶ μόνον τούτοις ἐπιδοῦναι· ὡς ἐπίπαν γὰρ τὰ μονόκουρσα μετ' ὀλιγοστοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τὴν ἐξέλευσιν ποιοῦνται, σπεύδουσι δὲ τάχιστα καταλαβεῖν ἐν οἷς χωρίοις τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐκδρομὴν ἐβουλεύσαντο ποιῆσαι. 6.2 Τοῦ οὖν στρατηγοῦ παρά τε τῶν καμινοβιγλίων καὶ τῶν βιγλατόρων τὴν τούτων ἐξέλευσιν ἀναμανθάνοντος, σπουδῇ πολλῇ τὰ ἐν ταῖς ἄκραις καταλαμβάνετω χωρία, προαποστέλλων τουρμάρχην εἴτε ἕτερον ἄρχοντα τῶν ἐμπειροτάτων καὶ χρησίμων μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρχόντων καὶ καλοῖππαράτων τοῦ προσυπαντήσαι καὶ μετὰ ἐμπειρίας τούτους θεάσασθαι καὶ παραμεῖναι καὶ τῷ στρατηγῷ καταμηνύειν ἐν ᾧ τόπῳ κατέλαβον, εἰ δυνατόν διασκοπεῖν καὶ τὴν τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητα. 6.3 Οὐ μόνον γὰρ ἀπὸ τῆς θέας δυνατόν ἔστιν ἀριθμῆσαι αὐτοὺς καὶ καταστοχάσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τούτων ὀπλῆς· πλῆθος γὰρ χόρτου ἐρημίαις ὑπάρχον καὶ τοῖς ποσὶ τῶν ἀλόγων καταπατούμενον, οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐμπειρότατοι δύνανται ἐκ τούτου τὴν τοῦ λαοῦ ποσότητα, εἰ καὶ μὴ ἀκριβῶς, καταστοχάσασθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς τῶν ποταμῶν περάμασιν, ἀκριβέστερον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τούτων ἀπλήκτων, ἠνίκα ἐκεῖθεν ἀπαίρουσιν. 6.4 Ὁ δὲ στρατηγός, τοῦ κούρσου τῶν πολεμίων ἄφιξιν ἀναμανθάνων καὶ τῶν χωρίων ἐν οἷς τὰς ἐκδρομὰς ποιήσασθαι μέλλουσι στοχασάμενος, πλησίον τούτων γινέσθω καὶ, ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ ἑαυτὸν ἀποκρύψας μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, βίγλας τε καβαλλαρίων πανταχοῦ ἀποστείλας, ἠνίκα περὶ αὐτῶν καταμηνυθεῖη, καὶ θεαθῶσιν ἐξελαύνοντες καὶ διασκορπιζόμενοι, ἐξέλθῃ εἰς τὸ σκόρπισμα, καὶ τούτοις ἐντυγχάνων ἀπόνως αὐτοὺς καταγωνίσεται. 6.5 Εἰ δὲ συμβῆ τις τῶν χωριτῶν κρατηθῆναι παρ' αὐτῶν πρὸ τοῦ ἐξελάσαι καὶ ἀναμαθεῖν τὴν τε τοῦ στρατηγοῦ παρουσίαν καὶ τὴν τῶν χωρίων ἐκσπήλευσιν, καὶ οὐ θαρρήσουσιν ἐξελάσαι, ἄπρακτοι σπουδαίως πρὸς τὴν ἰδίαν ὑποστρέψουσι χώραν, μόνον τὸν κόπον καὶ τὴν συντριβὴν καὶ ταλαιπωρίαν

ὑποστάντες. 7.τ Περὶ συναθροίσεως καὶ κινήσεως φοσσάτου καὶ περὶ τοῦ παραχωρεῖν τοὺς πραγματευτὰς εἰσέρχεσθαι καὶ κατασκοπεῖν 7.1 Παρασκευὴν δὲ καὶ κίνησιν μεγάλου φοσσάτου ἀκούων, ἐν ᾧ καιρῷ μάλιστα εἰώθει τὰ μεγάλα συναθροίζεσθαι φοσσάτα, ἦγουν τῷ Αὐγούστῳ μηνίεν γὰρ τῷ τοιούτῳ καιρῷ ἀπὸ τε Αἰγύπτου, Παλαιστίνης τε καὶ Φοινίκης καὶ τῆς Κοίλης Συρίας πλήθη ἀνήρχοντο ἐν Κιλικία καὶ ἐν ταῖς χώραις Ἀντιοχείας, τοῦ Χάλεπε, καὶ προσλαμβάνοντες καὶ Ἄραβας τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐποιοῦντο ἐξέλευσιν, ἐν τῷ τοιούτῳ τοίνυν καιρῷ, ὅτε ἡ συνάθροισις τοῦ φοσσάτου τῶν πολεμίων μέλλει γίνεσθαι, συνεχέστερον τοὺς τραπεζίτας ἀποστέλλειν ἤτοι τὰ τασινάκια καὶ κατασκόπους πλείστους τῶν χρησίμων καὶ πιστῶν. 7.2 Παραχωρεῖν δὲ καὶ πραγματευτὰς εἰσέρχεσθαι, προσποιεῖσθαι δὲ καὶ φιλίαν πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀμηράδας τῶν ταῖς ἄκραις ἡμῶν παρακειμένων κάστρων, καὶ γράφειν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀνθρώπους μετὰ κανισκίων ἀποστέλλειν, ὅπως διὰ τῆς πολυειδοῦς ταύτης πολυπραγμοσύνης δυνηθῆ σαφῶς ἀναδιδάσκεσθαι τὰς τῶν πολεμίων βουλὰς καὶ μελέτας καὶ τὰ πλήθη τῶν ἐπισωρευομένων φοσσάτων, ἰπέων τε καὶ πεζῶν, καὶ τοὺς τούτων ἀρχηγούς καὶ ἐν ποίαις χώραις τὴν ἐπέλευσιν ποιεῖν βούλονται. 7.3 Καταμηνυόμενος δὲ τὴν τοῦ φοσσάτου ἀποκίνησιν καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ἐξέλευσιν κατὰ Ῥωμανίας ποιεῖσθαι μέλλει, ἐπισυνάγειν ἅπαντα τὰ στρατεύματα καὶ πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, ἀποστέλλειν δὲ τουρμάρχην ἐμπειρότατον εἴτε ἕτερόν τινα τῶν μεγάλων καὶ χρησίμων ἀρχόντων μετὰ ἰπέων ἐπιλέκτων προσυπαντήσαι τοῖς πολεμίοις πρὸ τοῦ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὰς ἡμῶν χώρας ποιήσασθαι, ἵνα καὶ ἐπακολουθῶσιν αὐτοῖς καὶ παραμένωσι καὶ τὰς ἀποκινήσεις αὐτῶν τῷ στρατηγῷ καταμηνύωσιν. 8.τ Περὶ παραμονῆς φοσσάτου καὶ ἀκολουθήσεως 8.1 Ἡ δὲ παραμονὴ αὐτῶν οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι. Τοῦ στρατηγοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐν ἐπιτηδεῖω καὶ ὄχυρῳ τόπῳ παρατρέχοντος, καὶ τῶν χωρίων διὰ τῶν ἐκσηλατόρων φυγαδευομένων ἐν τοῖς κάστροις ἢ, μὴ ὄντων κάστρων, ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς καὶ ὄχυρωτάτοις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις, ὁμοίως καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν, δέον ἀποστέλλειν καὶ τὸν ὀφείλοντα παραμένειν ἀπὸ δευτέρας ὥρας ἢ καὶ τρίτης τῆς ἡμέρας. 8.2 Καὶ εὐχὴν λαμβάνοντα τοῦ στρατηγοῦ, ἀναλαμβάνεσθαι τὸν λαὸν 8.2 αὐτοῦ καὶ τοὺς παρασυρτάτους καὶ ὀρμᾶν πρὸς τὴν ὁδόν, καθ' ἣν οἱ πολέμιοι διέρχονται, τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς παριππαράτους καταλιμπάνων μετὰ τοῦ στρατηγοῦ, μηδὲν ἄλλο ἐπιφερομένους ἢ μιᾶς ἡμέρας τροφήν, καὶ αὐτὴν μετὰ ἐνδείας, ἄρτους μόνους καὶ τυρὸν ἢ καὶ τάριχα, καὶ τὰς τῶν ἵπων καὶ ἡμιόνων ταγάς. 8.3 Εἰς χωρίον δὲ ἀπληκεῦων τὰς τε χρεῖας καὶ τὴν τῶν ἀλόγων τροφήν ἐφευρίσκων, διαναπαυσάτω ἐκεῖσε τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ἀλόγων τροφήν τῆς ἡμέρας, βίγλας κρατῶν ἐν ὑψηλοτέροις τόποις. Καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ λαοῦ ἀρχηγὸς ἐν περιωπῇ ὑψηλοτάτῃ ἀνερχόμενος, ἀποσκοπεῖν καὶ βλέπειν κονιορτοὺς τῶν πολεμίων καὶ καπνοὺς, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατανοεῖν καὶ στοχάζεσθαι ἐν οἷς διέρχονται καὶ ἀπληκεῦσαι μέλλουσιν· ὑπὸ γὰρ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ οἱ τόποι ἐφ' οἷς προσήκει ἀπληκτα γίνεσθαι διαγινώσκονται. Ἡνίκα δὲ αἰσθονται τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἠϋλίσσαντο οἱ πολέμιοι, παραυτίκα δηλοῦσι τῷ στρατηγῷ περὶ τούτου. 8.4 Κάκεῖνος μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, θώρακας ἀμπεχομένων καὶ τὰ λεγόμενα ἐπανωκλίβανα μὴ λευκὰ ὄντα, ἐπὶ χεῖρας ἕκαστος τὸ μεταχειριζόμενον ὄπλον κατέχων, τὴν ὁδοιπορίαν ποιεῖτω. Τοῦ δὲ ἡλίου ὑποκλίναντος καὶ τῶν εἰς λείαν ἐκ τοῦ φοσσάτου ἐξερχομένων πολεμίων ὑποστρεφόντων πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν καὶ τὰ φοῦλκα τὰ τούτους φυλάττοντα, τότε συνεισέρχεσθαι καὶ αὐτὸν καὶ πλησιάζειν τῷ τῶν ἐχθρῶν φοσσάτῳ. Μετὰ σκοποῦ δὲ ὁδοιπορεῖτω καὶ προσοχῆς ἀκριβοῦς καὶ λαθραίως, καὶ ἑαυτὸν ὑποκρυπτέτω τοῦ μὴ θεαθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων. Νυκτὸς δ' ἤδη καταλαμβανούσης πλησίον γενέσθω τοῦ ἀπλήκτου. 8.5 Καὶ εἰ μὲν ἐστὶ βουνὸς

ὕψηλός, ἐν ᾧ ἠϋλίσαντο οἱ πολέμιοι, ἐξ ἑνὸς μέρους ἢ καὶ ἐκ δύο πλησίον τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν, ἀπόνως τὴν παραμονὴν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ φυλάξουσιν· ἀποβάντες γὰρ τῶν ἵππων καὶ πεζῇ ἐν τῷ βουνῷ ἀνερχόμενοι ἄνδρες δύο τῷ ἀριθμῷ ἢ καὶ τρεῖς καὶ πλησιάζοντες τῷ ἀπλήκτῳ, ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ ὀχυρωτάτων βουνῶν, τῶν μὴ δυναμένων ἄνοδον εὐχερῆ παρέχειν τοῖς πολεμίοις, ὄραν τὸ φοσσάτον καὶ τὰς φωνὰς τοῦ λαοῦ ἐνωτίζεσθαι καὶ τοὺς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων χρεμετισμούς. Ἀποστέλλειν δὲ καὶ ἕτερα τέσσαρα τετράδια ἴστασθαι ἐφίππους καὶ αὐτοὺς ἔνθεν κάκειθεν τοῦ φοσσάτου ἀπ' ἀλλήλων διακεχωρισμένα, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἀκούειν τοὺς χρεμετισμούς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν. 8.6 Εἰ δὲ ἐν τῷ τοῦ ἀπλήκτου τόπῳ τοιοῦτος ὀχυρώτατος βουνὸς οὐκ ἔστι, καὶ ὡσαύτως τέσσαρα τετράδια ἀποστέλλεσθαι τοῦ ἔνθεν κάκειθεν τοῦ φοσσάτου ἡσύχως ἴστασθαι, καὶ σύσσημα παρέχειν ἀλλήλοις σημαντικὰ ὑποχωρήσεως, εἴγε δεῖσοι, εἴτε διὰ συρισμοῦ, εἴτε διὰ λόγου καὶ ἐπιλαλιᾶς. Ὑπαλλάττεσθαι δὲ αὐτοὺς παρ' ἐτέρων, εἴτε δεύτερον τῇ νυκτὶ ἢ καὶ ἅπαξ, πρὸς τὸ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν διαναπαύεσθαι. Ἀπέρχεσθαι δὲ τουρμάρχηεῖτε ἕτερα τις κεφαλῆεις τὴν τούτων ὑπαλλαγὴν, καὶ ἐπιβλέπειν ποῦ καὶ πῶς ἴστανται, καὶ τοὺς ἀντ' ἐκείνων πάλιν καλῶς ἐφιστῶν ὑποστρέφειν ἐν ᾧ καὶ ἴστατο πρότερον. 8.7 Ταραχῆς δὲ ἐξακουομένης κίνησιν δηλούσης τοῦ κούρσου, τὰ τέσσαρα τετράδια μικρὸν ἀναποδιζέτωσαν, μὴ μέντοι δὲ μακρόθεν γινέσθωσαν, τῷ δὲ τουρμάρχη μηνυέτωσαν τὴν τῶν πολεμίων ἀποκίνησιν. Αὐτὸς δὲ μηνυέτῳ τῷ στρατηγῷ δι' οἴας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποίησαντο καὶ ἐν οἴᾳ ὥρα, ἵνα τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀποκινήσεως αὐτῶν ἀναμανθάνων ὁ στρατηγὸς δύναται στοχάσασθαι ἐν οἴοις χωρίοις καταλάβωσιν ἄχρι πρωΐας. 8.8 Οἱ δὲ ἀποστελλόμενοι παρὰ τοῦ τουρμάρχου καταμηνῦσαι τῷ στρατηγῷ, ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἠϋλίζετο, τὴν τοῦ κούρσου ἀποκίνησιν, ἐπὶ οὐχ εὐρήσωσιν ἐκεῖσε αὐτὸν ἀλλ' ὑποδοχαρίους τοὺς παρ' αὐτοῦ καταλειφθέντας, δέον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ γενομένους φωνῆσαι· τοὺς δὲ ὑποδοχαρίους ἀκριβῶς διασκοπούμενους, ἠνίκα τῆς φωνῆς αἴσθονται, ἐνωθῆναι καὶ διὰ τάχους τῷ στρατηγῷ τούτους προσάξει εἴτε εἰς ἕτερουσ πάλιν ἀγαγεῖν ὑποδοχαρίους, τοῦ στρατηγοῦ ἴσως πάλιν μετακινήσαντος. Χρὴ γὰρ αὐτόν, εἴτε ἅπαξ, εἴτε καὶ δις ἐν νυκτὶ μεταπληκεύειν διὰ πολλὴν ἀσφάλειαν, πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐνεδρευθῆναι, ἔχειν δὲ αὐτόν καὶ βίγλας διπλᾶς εἰς φυλακὴν αὐτοῦ ἀσφαλεῖς. 9.τ Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ κούρσου καὶ ἀκολουθήσεως 9.1 Τοῦ στρατηγοῦ τοίνυν τὴν κίνησιν τοῦ κούρσου ἀναμανθάνοντος, παραυτίκα καὶ ἕτερον ἄρχοντα μεθ' ἱπέων ἐκλεκτῶν, ὑποτασσόμενον τῷ τουρμάρχη τῷ ἀκολουθοῦντι τῷ κούρσῳ, ἀποστέλλειν πρὸς αὐτόν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ἀποστελλόμενος ἕνα τῶν παρὰ τοῦ τουρμάρχου πεμφθέντων καταμηνῦσαι τὴν τοῦ κούρσου κίνησιν τῷ στρατηγῷ τοῦ παρ' αὐτοῦ ὀδηγηθῆναι εἰς τὸ εὐχερῶς ἐνωθῆναι. 9.2 Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς ὀπισθεν τοῦ ἀποστελλομένου ἄρχοντος ἀποκινήσάτῳ μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτόν λαοῦ καὶ σπευσάτῳ καταλαβεῖν τὸν τουρμάρχη, ὅπως ὀπισθεν καὶ αὐτὸς τοῦ τουρμάρχου τῷ κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῇ· ἢ γὰρ ἀκριβῆς καὶ ἄπταιστος ἀκολουθήσῃς ἐκ τῶν ὀπισθεν τῶν πολεμίων ὀφείλει γίνεσθαι κατὰ τὰ ἐκείνων ἔνιχνα καὶ τὴν ὁδοιορίαν. 9.3 Ὁ δὲ τουρμάρχης, ἠνίκα τὸ κούρσον τῶν πολεμίων ἀποκινήσει, τρία ζευκτά, ἐμπείρους καὶ ἐπιτηδεῖους ἄνδρας, ἀναλαμβάνόμενος παραγινέσθῳ τῇ ὁδῷ τῶν πολεμίων· καὶ τυπώσας τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ζευκτὸν πῶς ὀφείλουσι περιπατεῖν καὶ τοῖς πολεμίοις κατακολουθεῖν, ὑποστρέφεσθῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Τὸ δὲ πρῶτον ζευκτὸν πλησίον τῶν πολεμίων περιπατεῖτω, ἀκοῦον καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν καὶ τοὺς χρεμετισμούς τῶν ἵππων· τὸ δὲ δεύτερον, τὸ τοῦ πρώτου ἀκόλουθον, ὁδοιορεῖτω ὅσον δύνανται ὄραν τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ὀραῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μῆτε πλησίον γίνεσθαι, μῆτε μακρύνεσθαι ὥστε μὴ ὀραῖσθαι. 9.4 Τρία δὲ

τετράδια ὄπισθεν τῶν τριῶν ζευκτῶν ἀποκαταστήσει, ὄραν τὸ πρῶτον τετράδιον τὸ τρίτον ζευκτόν, τὸ δὲ δεύτερον τετράδιον ὡσαύτως ὄραν τὸ πρῶτον· τὸ δὲ τρίτον τετράδιον τὸ ἀκόλουθον τοῦ δευτέρου ἕξ ἐχέτω ἄνδρας, ἵνα οἱ ἕξ αὐτῶν δύο τὰ ὑπὸ ζευκτοῦ μηνυόμενα ἀποκομίζωσι τῷ τουρμάρχη, ὁ δὲ τουρμάρχης τῷ στρατηγῷ. 9.5 Ἐὰν γὰρ ὀξύτερον βαδίζωσιν οἱ πολέμιοι, ὀφείλει μηνύειν τὸ πρῶτον ζευκτόν περὶ τούτου, ἵνα καὶ ὁ τουρμάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς ὀξύτερον καὶ αὐτοὶ βαδίζωσι καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ μακρύνωσι τῶν πολεμίων, εἰ δὲ σχολαιότερον πάλιν βαδίζουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ὁ τουρμάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς ὡσαύτως σχολαιότερον περιπατεῖτωσαν, ἵνα μήτε πλησίον γινόμενοι διαγινώσκωνται, μήτε μακρυνόμενοι οὔτε τὴν τῶν ἐπακολουθούντων διοίκησιν ἐπιγινώσκωσιν οὔτε παρ' ἐκείνων ἐπιγινώσκωνται, ὅπερ οὐ τὴν τυχούσαν ἐπάγει βλάβην. 9.6 Ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν πολεμίων ἀπληκευόντων πρὸς τὸ ταγίσαι τοὺς ἵππους καὶ περὶ τούτου καταμηνυόμενος ὁ στρατηγός, καὶ αὐτὸς ἐν ἐπιτηδεῖω τόπῳ ἀπληκευέτω πρὸς τὸ τοὺς ἵππους ταγίσαι, ἐξώβιγλα ἀποστέλλων εἰς φυλακὴν ἑαυτοῦ. Καὶ ἡνίκα πάλιν τὴν κίνησιν τῶν πολεμίων καταμηνυθῆ, παραυτίκα καὶ αὐτὸς κινήσει ἐπακολουθῶν, ἔνθεν κάκεῖθεν ἑαυτοῦ ἀποστέλλων ἀνὰ τριάκοντα ἵππεῖς, μὴ πόρρω ἀλλὰ σύνεγγυς, τὰς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ φωνὰς ἐνωτιζομένους. Καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπακολουθοῦντα ἄρχοντα ἐχέτω μεθ' ἱπέων, οὓς δὴ σάκα ὀνομάζουσι. 9.7 Μήκοθεν δὲ ὄδοιπορεῖτω ὁ στρατηγὸς καὶ πᾶσαν ποιεῖτω ἀσφάλειαν τοῦ μὴ διαγνωσθῆναι ὡς ὄπισθεν αὐτοῖς ἐπακολουθεῖ· ἀλλ' ἀσφαλῶς μὲν περιπατεῖν καὶ τοὺς πλησίον τῶν πολεμίων ἀκολουθοῦντας παραγγέλλειν τοῦ ἀκριβῶς ἀποσκοπεῖν, μὴ λόχους τινὰς οἱ πολέμιοι καταλείψωσιν εἰς ἐνέδραν τῶν ἐπακολουθούντων αὐτοῖς καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ, ὅπερ παρὰ τῶν Ταρσιτῶν πολλάκις γέγονε. Καὶ ἐπακολουθούντος αὐτοῖς τοῦ τουρμάρχου καὶ μὴ ἀκριβῶς τοὺς ἔμπροσθεν σκοποῦντος ῥύακας καὶ τοὺς τόπους τοὺς δυναμένους λαὸν ἀποκρύπτειν, ἀπροόπτως τῇ ἐνέδρᾳ τούτων περιπεπτώκασι. Διὰ ταῦτα πολλῆς δεῖται ἀγχινοίας καὶ ἀκριβείας ὁ ἐπακολουθῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτόν τι συμβῆ γενέσθαι. 9.8 Πρὸ δὲ τοῦ διαυγάσαι δεῖ τὸν στρατηγόν, ἐπειδὴ ἔγνω τὸ ἐν ποίοις τόποις καὶ χωρίοις ἐξελάσαι μέλλουσιν οἱ πολέμιοι, εἴτε δεξιὰ εἴτε εὐώνυμα αὐτῶν ἐπικλῖναι, ἐν οἷς ὀχυρότερος αὐτῷ τόπος καθορᾶται· καὶ ὀξύτερον βαδίσας καὶ ἐκ πλαγίου αὐτῶν γινόμενος ὡς ἀπὸ μιλίων δύο, πρὸ τοῦ τὴν ἡμέραν ὡς λέλεκται διαυγάσαι, ἵνα μὴ τὸν κονιορτὸν θεασάμενοι οἱ πολέμιοι τὴν παρουσίαν τοῦ στρατηγοῦ ἐπιγνώσωσι, τὸν δὲ ὀχυρὸν τόπον ὁ στρατηγὸς καταλαμβάνων τὸν ἴδιον ἀποκρυψάτω λαόν. 9.9 Κάκεῖνος μετ' ὀλίγων ἱπέων πλησιέστερον γενέσθω τῶν πολεμίων καὶ εἰς ὑψηλὴν περιωπὴν ἀνερχόμενος καθαρῶς ὄραν τοὺς πολεμίους σπευσάτω. Καὶ τούτων εἰς ἐξέλευσιν ὀρμώντων καὶ διασκορπιζομένων πρὸς λείαν, καρτερησάτω ὁ στρατηγὸς ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἄχρι τρίτης ἢ καὶ τετάρτης τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν παρατάξιν τοῦ ἀμηνᾶ θεωρῶν καὶ ἀκριβῶς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ στοχαζόμενος. 9.10 Ἐπεὶ οἱ μέλλοντες ἐξελάσαι πόρρω που τῆς παρατάξεως τοῦ ἀμηνᾶ γεγόνασιν, ὡς μὴ δυνατόν ἐστὶ πάλιν τούτους ὑποστρέφειν ἢ ἐπιγνῶναι τὸν κατὰ τῆς παρατάξεως τοῦ ἀμηνᾶ ἀναφθέντα πόλεμον, ἕκαστον σπεύδοντα τὰ χωρία καταλαβεῖν καὶ λείαν ὅτι πλείστην πορίσασθαι, τὰς ἰδίας παραταγὰς ὡς δεῖ εὐτρεπίσας, κατὰ τῆς τοῦ ἀμηνᾶ παρατάξεως ὀλιγανδρούσης τὴν ἐπέλευσιν ποιησάτω, καὶ εἰ Θεοῦ συνεργία τῆς νίκης κρατήσῃ, τελείαν πανωλεθρίαν τοῖς πολεμίοις ἐργάσεται. 9.11 Εἰ δὲ κατὰ τῆς παρατάξεως ἐπελθεῖν οὐ θαρρήσῃ, πολλὴν καὶ ἀξιόλογον δύναμιν ὀρῶν ἐν αὐτῇ ὑπὲρ τὴν ἰδίαν, τότε ἐκ πλαγίου καὶ μακρόθεν διὰ κρυπτῆς καὶ ἐπιτηδεῖας ὁδοῦ ὀρμάτω σὺν ἐλασίᾳ τῇ προσηκούσῃ καταλαβεῖν τὸ σκόρπισμα τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων. Καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπιδραμεῖν αὐτοῖς ἀγωνίσεται, διεσκεδασμένοις οὔσι, καὶ ἀξιόλογον ἔργον Θεοῦ συμμαχία ἐπιτελέσει. Ὄφείλει οὖν καὶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων μετ' ὀλιγοστών

ἰππέων ὄπισθεν ἔχειν βλέποντα καὶ ἀποσκοποῦντα τὴν τοῦ ἀμηρᾶ παράταξιν καὶ τὰ περὶ αὐτῆς, ὡς ἂν ὁδοιοποιεῖη, καταμηνύειν αὐτῷ. 9.12 Εἰ δὲ καὶ φούλκον, τὸ εἰς φυλακὴν τῶν διασκορπιζομένων πρὸς λείαν πολεμίων ὑπάρχον, συναντήσῃ ὁ στρατηγὸς πλῆθος ἔχον, διχῆ τὸν λαὸν αὐτοῦ διέλη καὶ ἔμπροσθεν μὲν ἀποστείλῃ τοὺς ὀφείλοντας μετὰ τοῦ φούλκου συνάψαι πόλεμον, τούτων δὲ συρραγέντων, εὐθύς καὶ ὁ στρατηγὸς μετὰ τῆς παρατάξεως αὐτοῦ πλησίον ἐπακολουθῶν ὀξέως καὶ εὐτόλμως μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ σὺν ἔλασία κατ' αὐτῶν ὀρμησάτω· καὶ τούτους Θεοῦ βοηθείᾳ τροπώσασθαι καταδιώξει καὶ τελείως καταγωνίσεται. 9.13 Εἰ οὖν Θεοῦ συνεργίᾳ εὐδοκῶθῃ ὁ στρατηγὸς καὶ τοὺς εἰς λείαν ἐκδραμόντας πολεμίους κατατροπώσεται, εἰ μὲν μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐργάσεται, εἰκὸς ἐστὶ τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ὑποστρέψαι μετ' αἰσχύνης. Εἰ δὲ ἔτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χρονίσει μελετῶσι, τὸν ἴδιον λαὸν ὁ στρατηγὸς ἀναλαβόμενος μήκοθεν γενέσθω τῶν πολεμίων, ἐν ἐπιτηδεύεισι δηλονότι χωρίοις, καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ κατάκοπον ὄντα ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς διαναπαυσάτω· μόνους τοὺς παραμένειν ὀφείλοντας, ὡς ἤδη ἐξεθέμεθα, ἀποστέλλεσθαι ἐκάστη ἡμέρᾳ. 9.14 Πρὸς ὑποστροφὴν δὲ ὀρμῶντας τούτους ὁ στρατηγὸς ἐπιγνοὺς, παραυτίκα τάχει πολλῶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων ἀποστείλας, τὸ πεζικὸν στράτευμα εἰς τὰς δυσχωρίας τῶν ὁδῶν ἐπισωρευσάτω. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς σπευσάτω, μὴ ἐν νυκτὶ μὴ ἐν ἡμέρᾳ ἑαυτὸν ποσῶς ἂν ἀναπαῦσαι, ἀλλὰ σὺν τάχει πολλῶ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθω, καὶ καλῶς παρασκευάσας ἅπαν τὸ τῶν πεζῶν καὶ ἰππέων αὐτοῦ στράτευμα τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον διάθοιτο, καθὼς ἀνωτέρω ἐπιλεπτῶς ἐξεθέμεθα. Καὶ οὕτως ποιῶντος χάριτι Χριστοῦ καὶ δυνάμει καὶ πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχης κρατήσῃ. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. 10.τ Περὶ τοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ κούρσου καὶ τοῦ λαοῦ ὄπισθεν ἐπακολουθοῦντος 10.1 Ἄ δὲ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, ἐκθέσθαι οὐδαμῶς κατοκνήσομεν. Τὸ τῶν πολεμίων φοσσᾶτον διαφόρως· οἳ τε ἰππεῖς σὺν τῶν πεζῶν ὁμοῦ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν συνεζήρχοντο, καὶ ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ὁμοῦ συμπεριπατήσαντες, ἐσθ' ὅτε καὶ πλείοσιν, ἀπ' ἀλλήλων διεχωρίζοντο· καὶ οἳ μὲν ἰππεῖς, οἳ τὰς ἡμετέρας χώρας κατατρέχειν καὶ λεηλατεῖν βουλόμενοι, προὔλαμβανον ἡμερῶν τινῶν διάστημα, τοῦ πεζικοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀφεστηκότες, διὰ τὸ σπεύδειν αὐτοὺς ἀμηνυτὶ τοὺς οἰκήτορας τῶν χωρίων καταλαβεῖν οἴκοι μένοντας, τὸ δὲ τοῦλδον μετὰ τῶν πεζῶν καὶ τῆς τούτων ἀποσκευῆς ὄπισθεν ἐπόμενον, ἠνίκα τὰς δυσχωρίας καὶ τὰ στενὰ διήλθεν, ἐπιτήδειον διασκοπήσαν τόπον πρὸς φυλακὴν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, τὰς σκηναὶς πηξάμενοι ἐν αὐτῷ ἠύλιζοντο, τοὺς εἰς κούρσον ἐκδραμόντας ἰππεῖς ἐκεῖσε προσεκδεχόμενοι, ἵνα τοὺς ὑποστρέφοντας καλῶς τὰς δυσχωρίας διαβιβάσωσιν. 10.2 Ὁ οὖν στρατηγὸς τὴν ἐξέλευσιν αὐτῶν καταμηνυόμενος, τὰς παρανομὰς ἀποστελλέτω καὶ πάντα ποιείτω κατὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν. Καὶ εἰ μὲν εὐχερές ἐστὶ τῷ στρατηγῷ τοὺς εἰς τὴν λείαν ἐκδραμόντας διεσκεδασμένους καταλαβεῖν καὶ τούτους κατατροπώσασθαι, ἔργῳ τοῦτο σπευσάτω πληρῶσαι· εἰ δὲ διὰ τινὰ σφάλματα καὶ τὰς συμβαινούσας ἐναντιώσεις ἐμπόδιον προσυπαντήσῃ αὐτῷ, εἰς τὸν κατὰ τοῦ φοσσάτου πόλεμον παρασκευασθήτω, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ τὰς σκηναὶς ἐπήξαντο ἀκριβῶς διασκοπησάτω, μὴ ποτε ποταμὸς ἐστὶν ἀσφάλειαν αὐτοῖς προξενῶν ἢ ῥύαξ. Καὶ πρὸς τὴν θέσιν τοῦ τόπου δεῖ καὶ αὐτὸν παρασκευασθῆναι, καὶ σπουδῆ πολλῇ πρὸς ἑαυτὸν τὸ πεζικὸν στράτευμα, εἰ δυνατόν, ἐπισυναγαγεῖν. 10.3 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν τούτων ἀποκίνησιν καὶ ἐν ἑτέρῳ ἀπλήκτῳ μετάβασιν, εἰ τυχὸν δι' αὐτομόλων τοῦτο πυνθανομένου, δέον ἰππεῖς ἀποστελλῆναι νυκτός, ἀρχηγούς ἔχοντας τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ ἀξιολόγων, καὶ δύο ἐγκρύμματα παρασκευάσαι ἔνθεν κάκειθεν τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς γενήσεται ἡ τῶν πολεμίων διέλευσις. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἀποσταλέντων ἑκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος

εις λόχον καταστησάτω, χωρία φυλάττοντας τὰ πλησίον τῆς παρόδου τῶν πολεμίων διακείμενα. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν στρατηγὸν χρή ἐν ἐπιτηδεῖω τόπῳ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἴστασθαι κεκρυμμένον καὶ ἐκ περιωπῆς ἐφορῶντα τὴν τῶν πολεμίων διάβασιν. 10.4 Οἱ οὖν ἵππεις τῶν πολεμίων, οἱ εἰς συλλογισμὸν χρειῶν τὰ χωρία διερευνώμενοι τὰ πλησίον τούτοις συμπαρακείμενα, ἠνίκα ἐν τοῖς φυλαττομένοις χωρίοις εἰσέλθωσι καὶ τῶν ἵππων ἀποβάντες οἰκίας ἀναψηλαφῶσι τῶν χωριτῶν, κατ' αὐτῶν οἱ εἰς τὸν λόχον ἰστάμενοι ἑκατὸν ἵππεις ὀρμησάτωσαν καὶ ὄσους ἀνελεῖν δυνηθῶσιν εἴτε ζωγρῆσαι παραυτίκα πρὸς φυγὴν ὀρμήσουσιν, ὑποφεύγοντες τὴν ὁδὸν τὴν ἀναμεταξὺ τῶν δύο ἐγκρυμμάτων διερχομένην, ἐφελκόμενοι τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν· καταδιωκόμενοι δὲ ταῖς ἐνέδραις περιπεσεῖν τοὺς πολεμίους παρασκευάσουσι. Τότε οὖν ἐξερχέσθωσαν τὰ ἐκατέρωθεν ἰστάμενα ἐγκρύμματα καὶ σφοδρῶς τὴν κατ' αὐτῶν ὀρμὴν ποιησάτωσαν· καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἔργον μαχαίρας ποιήσονται. Τοῦ δὲ στρατηγοῦ ταῦτα ὀρῶντος, παραυτίκα καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν πλειόνων τοῦ σὺν αὐτῷ λαοῦ ὀρμήματι σφοδροτάτῳ τὴν προσβολὴν εἰς τὴν παράταξιν τῶν πολεμίων ποιείτω, τοὺς δὲ γε ὑπολοίπους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ κατὰ νότου τῶν πολεμίων γενέσθαι καὶ συνάψαι πόλεμον παρασκευασάτω. Καὶ εἰ μὴ τι ἐμπόδιον ἐξ ἡμετέρων ἀμαρτιῶν γένηται, τῶν πολεμίων ὑπερισχύσουσιν. 10.5 Εἰ δὲ γε ἰσχυρῶς μαχόμενοι οἱ πολέμιοι ἀντισχεῖν δυνηθῶσι καὶ στῶσιν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, τὰ ἀχθοφόρα ζῶα ἀποφορτίσαντες ἄπληκτον δῆθεν ποιούμενοι, ἐκ πολλῆς περιστάσεως, καὶ πειρῶνται τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι, πολλὴν ἐν τούτῳ ἐφεύρωσι τὴν δυσχέρειαν, ἀλλ' ὅμως χρή καὶ τὸν στρατηγὸν κύκλω κατ' αὐτῶν ἐπαγαγεῖν τὸν πόλεμον καί, εἰ δυνατόν καὶ πεζικὸν λαὸν τῇ αὐτῇ τοῦ πολέμου ἡμέρᾳ καταλαβεῖν τάχει πολλῷ, παραγενέσθαι τοῦτο παρασκευάσαι. Εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι διὰ τὸ πόρρω τούτους τυγχάνειν, τοὺς προσήκοντας τῶν ἵπέων τῶν ἵππων ἀποβῆναι διορισάτω καὶ πεζῇ τοῖς πολεμίους μετὰ τῶν ἵπποτῶν μάχεσθαι, τόξοις καὶ σφενδόσι καὶ δόρασι σὺν ἀσπίσι χρωμένους. 10.6 Δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποσκευὴν ἀγαγεῖν καὶ τὸ τούλδον, εἴγε πλησίον τυγχάνει, καὶ σύνεγγυς τῶν πολεμίων ἀπληκεῦσαι εἰς ἔκκληξιν αὐτῶν καὶ ἀπόγωνσιν. Εἰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ὕδωρ τοπαράπαν οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο πολλὴν ἀθυμίαν αὐτοῖς προξενήσει. Καὶ εἰ μὴ τελέως τούτους καταγωνίσηται, ἀλλ' οὖν πολλοὺς καὶ τούτων ἀνδραποδίσῃ, πλείστους δὲ καὶ θανατώσῃ καὶ τραυματίας ἐργάσῃται καὶ τὸ ἀλαζονικὸν αὐτῶν καταβάλλῃ φρόνημα, ὥστε μὴ ἀδεῶς κατατολμᾶν κατὰ τῶν ῥωμαϊκῶν χωρίων τὰς ἐφόδους ποιεῖσθαι. 10.7 Εἰ δὲ μὴ πρότερον ὁ στρατηγὸς ἐπιγνῶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν ἐν ἐτέρῳ ἀπλήκτῳ μετάβασιν ἢ, ὡς ἔφην, δι' αὐτομόλων ἢ διὰ δεσμοτῶν, ὅπως ἐν νυκτὶ ἀποστείλας παρασκευάσῃ ἐν τῇ παρόδῳ αὐτῶν τὰ ἐγκρύμματα, καὶ ἐν ἡμέρᾳ, ὁδοιπορούντων τῶν πολεμίων, φανερῶς παρασκευασάμενος τὸν κατ' αὐτῶν διάθηται πόλεμον, εἴ γε οὐ πάντῃ ὀλιγοστόν καὶ εὐαρίθμητον κέκτηται στράτευμα. Ὅ γὰρ κατὰ τούλδου αὐτῶν πόλεμος συντόμως οὐδέποτε ἐναντίωσιν ἢ βλάβῃν τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ προξένησεν, ὀλίγους ἔχον μαχίμους ἵππεις εἰς φυλακὴν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὁσάκις ἂν κατ' αὐτῶν συνήφθη πόλεμος, πολλοὺς αὐτῶν ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς καὶ ἠνδραποδίσασατο καὶ ἀνείλε, καὶ πολλὰ τῶν ὑποζυγίων καὶ ἡμιόνων αὐτῶν πεφορτισμένα ἀνελάβοντο. 10.8 Εἰ δὲ καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα ἐν ἡμέρᾳ πολέμου τύχη, τὸ ὀπλισμένον δηλονότι καὶ πρὸς πολέμους ἐγγεγυμνασμένον, καὶ κύκλω κατ' αὐτῶν στρατηγικῶς παρασκευάσει τὸν πόλεμον, τελείῳ τούτους ἀφανισμῷ παραδῶ. 10.9 Τοιαῦτα γὰρ γενέσθαι ἐν τῷ τούλδῳ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ καὶ ἔθεασάμεθα καὶ ἐν ἱστορικοῖς ἀνέγνωμεν καὶ παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων μεμαθήκαμεν. Διὰ ταῦτα μὲν οὖν ὠφέλιμος ὁ κατὰ τοῦ τούλδου πόλεμος, ὡς μὴ φέρων τινὰ βλάβῃν ἢ ἐναντίωσιν, μᾶλλον δὲ νίκην καὶ

εὐκλειαν· εἰ γὰρ καὶ μὴ τὴν νικῶσαν εὕρη εἰς τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατός, ἀλλ' οὖν οὐδεμίαν βλάβην ὑποστήσεται. 10.10 Εἰ δέ, ἐν ᾧ τόπῳ πρότερον ἠϋλίζοντο, διέμειναν ἐν αὐτῷ, μηδαμῶς τῶν ἐκεῖσε ἀπάραντες διὰ τὴν τοῦ τόπου ὀχυρότητα, τὸ κοῦρσον ἀπεκδεχόμενοι, καὶ ὡσαύτως ὁ στρατηγὸς κατ' αὐτῶν ἐπάξει τὸν πόλεμον, μὴ ποτε, ἐμβραδύνοντος διὰ τὴν τοῦ πεζικοῦ ἰδίου λαοῦ ἐπισώρευσιν ἢ δι' ἄλλην τινὰ πρόφασιν, ὑποστρέψῃ τὸ κοῦρσον καὶ διακωλύσῃ τὸν πόλεμον. 10.11 Οὕτως δὲ χρὴ τὸν στρατηγὸν κατ' αὐτῶν ἐπελθεῖν· διασκοπῆσαι διὰ τῶν ἀποστελλομένων βιγλατόρων τὰ συμπαρακείμενα χωρία καὶ σύνεγγυς ὄντα τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων, κάκεῖσε ἀποκρῦψαι ἵππεῖς ἐκλεκτοὺς ἐν ἐπιτηδεῖω τόπῳ μετὰ ἄρχοντος ἐμπειροτάτου καὶ ἀνδρείου, καὶ ἐπεὶ ἐν αὐτοῖς εἰσέρχονται τροφὰς διερευνώμενοι, κατ' αὐτῶν ὀρμησάτωσαν. Ἐτέρους δὲ ἵππεῖς εἰς λόχον ἀπαρτίσαι εἰς βοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἔμπροσθεν ἀποσταλέντων· καὶ εἶγε τούτους βουληθῶσιν ἐπιδιώξαι οἱ τῶν πολεμίων ἵππεῖς, ἐπίθωνται κατ' αὐτῶν, καὶ τρέψονται καὶ καταδιώξουσι, διὰ τὸ ἀείποτε ὀλιγοστοὺς εἶναι τοὺς ἵππεῖς τοὺς εἰς φυλακὴν τοῦ τούλδου τῶν πολεμίων καταλιμπανομένους. 10.12 Τῶν δὲ πολεμίων ἐν τοῖς χωρίοις μὴ εἰσερχομένῳ καὶ ἀδύνατον τοῦτο τυγχάνει, διορισάτω ὁ στρατηγὸς τοὺς ἀποστελλομένους παρ' αὐτοῦ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν βιγλάτορας καὶ διασκοπησάτωσαν ἐν ᾧ μέρει τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν τὰς καμήλους οἱ πολέμοι εἰς νομὴν ἐξάγουσι. Καὶ διαχωρισάτω εἴτε τουρμάρχην εἴτε τοποτηρητὴν χρήσιμον μεθ' ἵππεων ἀνδρείων· καὶ σκοπησάτωσαν ῥύακα, εἰ εὔρηται ἐν τῷ τόπῳ ἐπιτηδεῖος, καὶ παρασυρθῶσιν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένοι, ἕως οὗ πλησίον γένωνται, καὶ τότε φανερώς κατὰ τῶν καμήλων τὴν ἐπίθεσιν ποιήσονται. 10.13 Εἰς δύο δὲ τὸν λαὸν οἱ ἀποσταλέντες διαμερισάτωσαν· καὶ οἱ μὲν ἡμίσεις τὰς νομευομένας καμήλους καὶ τὰς ὄνους ἀναλαβέτωσαν, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς φυλακὴν καὶ ἐκδίκησιν καὶ βοήθειαν αὐτῶν ἔστωσαν. Καὶ εἰ τύχη φοῦλκον ἔξω τοῦ φοσσάτου τῶν πολεμίων ἰστάμενον καὶ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν εἰς τὰς καμήλους ἐπιθεμένων ἢ καὶ ἐκ τοῦ φοσσάτου ἐξέλθωσιν ἵππεῖς καταδιώκοντες, οἱ ὄπισθεν ὄντες τούτους καταγωνίσονται. 10.14 Παραυτίκα δὲ καὶ ὁ στρατηγός, οὐ πόρρω ὢν ἀλλὰ πλησίον ἐν τῷ ἐγκρύμματι, κατ' αὐτῶν ἐξελθέτω, καὶ καθὼς ὄρᾳ συναφθέντα τὸν πόλεμον, οὕτω καὶ διατεθήτω, ἢ σφοδρῶς κατὰ τῶν πολεμίων ἐπέλθῃ ἢ, τῶν ἀποσταλέντων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐπικρατεστέρων ὄντων ἐν τάξει καὶ μὴ διεσκεδασμένως, τὴν ἐπέλευσιν κατὰ τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων ποιήσεται. Καὶ ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἵππεῖς τε καὶ πεζοὺς ἀγαγών, ἐπεὶ τὴν τοῦ τόπου θέσιν ἐξεπίσταται, διαμερίσει τὰ κατατόπια ταῖς τάξεσι πάσαις τῶν τε ἵππεων καὶ πεζῶν, καὶ τὸν κατ' αὐτῶν διάθηται πόλεμον, εἰ οἷόν τε ἐστὶ κύκλω. 10.15 Εἰ δὲ ποταμὸς ἐστὶ καὶ ῥύαξ, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ἀντὶ χάρακος τοὺς πολεμίους φυλάττων, εἰ μὲν ὡς ὀπωσοῦν πόρον δέχεται, κάκεῖθεν λαὸν ἐπιστήσει. Παρασκευάσει δὲ καὶ σκηνὰς αὐτῶν πῆξαι πρὸς τὸ ἐνδείξασθαι μέλλοντα αὐτὸν ἀπληκεῦσαι ἐκεῖσε εἰς ἐκθρόσην αὐτῶν· καὶ οὕτως ποιεῖσθαι τὸν πόλεμον. Καὶ εἰ καλῶς καὶ εὐτάκτως καὶ ἀνδρείως διάθηται τὰ περὶ τοῦ πολέμου, μεγάλως εὐδοωθήσεται. 10.16 Εἰ δὲ γε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐ δυνήσεται τούτους κατατροπώσασθαι, ἰσχυρῶς αὐτῶν ἀνθισταμένων καὶ πεζικὴν ἐχόντων δύναμιν καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως βοηθουμένων, δέον καὶ παραμεῖναι αὐτοὺς καὶ πλεῖον πεζικὸν προσκαλέσασθαι. Καὶ ἐν τῇ νυκτὶ τοὺς ψιλούς κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς σφενδονήτας βάλλειν παρασκευάσει, καὶ πυρὰ πλεῖστα ἀνάπτειν γύροθεν αὐτῶν, καὶ ἀνδρείως καὶ εὐτόλμως παραινέσαι τοῖς ψιλοῖς τοῦ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι καὶ προκινδυνεύειν, ἕως ἂν εἰσέλθωσιν ἔνδον τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων, καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ τινα πράγματα νυκτὸς ἀναλάβωνται, πλήττοντες συνεχῶς καὶ ἀναιροῦντες τοὺς πολεμίους. 10.17 Καὶ εἰ ὅλως Θεοῦ βοήθεια τοιοῦτον πρὸς ἐν μέρος γένηται καὶ θεαθῆ καὶ ἐπιγνωσθῆ ὑπὸ τῶν ἄλλων τάξεων, ὀρμήσουσι καὶ αὐτοὶ

θανάτου καταφρονούντες εἰς ἀρπαγὴν τῶν λαφύρων διὰ τὴν τοῦ κέρδους ἐλπίδα· καὶ περιγέωνται τούτων τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι ραδίως. Εἰ δὲ καὶ μὴ τελέως τούτους κατατροπώσεται διὰ τινὰ τυχὸν σφάλματα καὶ ἀποτυχίας, ἀλλ' οὖν πολλοὺς τούτων καὶ χειρώσεται καὶ ἀναιρήσει, καὶ λάφυρα πλείστα ὁ λαὸς αὐτοῦ λήψεται. 10.18 Οὕτως δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὰ περὶ τῶν πολέμων τοῦ φοσσάτου διενεργοῦντος, χρή καὶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων καὶ ἐμπείρων μετὰ τεσσαράκοντα ἵπέων μήκοθεν ἀποστεῖλαι φυλάττειν τὴν ὁδόν, ἣν ὑποστρέφειν μέλλει τὸ τῶν πολεμίων κούρσον. Καὶ ἡνίκα τούτους θεάσεται πρὸς τὸ φοσσᾶτον αὐτῶν ἐρχομένους καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔθος ἐστὶ τοῖς Ταρσίταισι τὸ λεγόμενον παρ' αὐτοῖς βέρεδον, ἐρχόμενον σύνεγγυς αὐτῶν καταμηνῦσαι τῷ φοσσάτῳ τὴν τοῦ κούρσου αὐτῶν παρουσίαν, εὐθέως ὁ εἰς τὴν βίγλαν ἀποσταλεὶς ἄρχων μηνυέτω τῷ στρατηγῷ. Καὶ εἰ μὲν ἴδῃ τὸ βέρεδον μήκοθεν πολὺ τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου ἐρχόμενον, ἀποστείλῃ ἄρχοντα τῶν χρησίμων μετ' ἐκλεκτῶν ἵπέων ἐπιθέσθαι κατ' αὐτῶν, εἰ δυνατὸν ἀδοκῆτως, καὶ κατακυριεύσει τούτων ραδίως· εἰ δὲ πλησίον καὶ σύνεγγυς τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου ἔμπροσθεν αὐτῶν περιπατεῖ, μὴ ἀποστειλάτω κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρκεσθήτω πρὸς ἃ ὁ Θεὸς αὐτῷ συνήγησεν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φοσσάτου πόλεμον· καὶ ὑποστρέψω μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἐπιλαμβανόμενος τῶν ἐπιτηδείων καὶ ὀχυρωτέρων τόπων. 10.19 Ἐπεὶ δὲ τὸ τῶν πολεμίων φοσσᾶτον διὰ τοῦτο διήλθε πάσας τὰς δυσχωρίας, ἐκδεχόμενον τὴν τοῦ κούρσου παρουσίαν, ἵνα τὰ παρὰ τοῦ κούρσου κατασχεθέντα, εἴτε ἀνδράποδα εἶεν εἴτε κτήνη, καλῶς σὺν αὐτοῖς διασώσῃ διαβιβάζον τὰς δυσχωρίας, δέον τὸν στρατηγὸν ἀγωνίσασθαι ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι καὶ τοὺς στενωποὺς κατασχεῖν μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ πεζῶν καὶ ἵπέων· καὶ τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον ἐπιμελέστερον ἀπαρτίσει, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. 10.20 Καὶ μηδέποτε ὑποστρεφόντων αὐτῶν ἀπολέμητοι καταλειφθῶσιν· εἰ γὰρ καλῶς τὰ τοῦ πολέμου ἐν ταῖς δυσχωρίαις διάθοιτο, μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσεται. Εἰ δὲ διὰ τὸ μὴ ἔχειν πλείστην καὶ ἀξιόλογον πεζικὴν δύναμιν ἀδυνατεῖ πρὸς τὸ μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσασθαι, ἀλλ' οὖν τέως οὐσπερ ἡχμαλώτευσαν, εἰ καὶ μὴ πάντας, ἀναρρύσσονται καὶ τὰ αὐτῶν ἅπαντα, καὶ οὐκ ὀλίγους τῶν πολεμίων καὶ τραυματίσουσι καὶ δορυαλώτους ποιήσονται. 11.τ Περὶ τοῦ ἔνθεν κάκειθεν ἴστασθαι τοὺς πεζοὺς ἐν ταῖς δυσχωρίαις 11.1 Χρὴ τῷ στρατηγῷ καὶ ἄλλως ἀγωνίσασθαι τοὺς πολεμίους τροπώσασθαι, εἰ καὶ ὀλίγος ἐστὶν ὁ περὶ αὐτὸν λαός. Τόπον διασκοπησάτω ἐπιτήδειον καὶ ὀχυρώτατον εἴ τι τύχη καὶ πλησίον κάστρον, ὡς ἐπιδέχεται τὴν τοῦ ὀχυροῦ τόπου θέσιν μετὰ πεζῶν κρατεῖσθαι, καὶ ἔνθεν κάκειθεν τῆς ὁδοῦ εἰς λόχους τὸ πεζικὸν ἀποκρύπτειν στρατεύμα. Τοῦ δὲ πεζικοῦ ὀπισθεν ὁ στρατηγὸς σύνεγγυς μετὰ τοῦ ἵππικοῦ στρατεύματος στήτω, πάνυ τῶν πεζῶν ἔγγιστα. Ἐχειν τε καὶ τὸ ἵππικὸν ἔγκρυμμα καὶ πεζοὺς πλησίον αὐτοῦ, καὶ σχεδὸν συνηνωμένως κατὰ τὸ ὀπισθεν μέρος ἰστάσθω. 11.2 Ἀποσταλήτωσαν δὲ καὶ εἰς τὴν ἐνέδραν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ ἄνδρες ἐπίλεκτοι καὶ ἵππους τραχεῖς ἔχοντες ἄχρι τῶν ἑκατόν, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρεῖον καὶ ἐμπειρότατον καὶ γινώσκοντα χωρίον ἐπιτήδειον, ἐν ᾧ κρύψει τὸν ἴδιον λαόν. Νυκτὸς δὲ τὸν τοιοῦτον τόπον καταλαμβάνετω καὶ καλῶς αὐτοὺς ἀποκρυψάτω. 11.3 Ἡνίκα δὲ διαυγάσει, εἰς περιωπὴν ἀνελθὼν, βλέπέτω τῶν πολεμίων περιπατούντων τὴν τούτων διάβασιν. Ὅρων δὲ τοὺς εἰς λείαν ἐκτρέχοντας καὶ τὰ χωρία διερευνώντας πρὸς τὸ ἐπισυναγαγεῖν λάφυρά τε καὶ χρήματα καὶ εἴ τι ἕτερον ἐφευρεῖν δυνηθῶσι, καρτερησάτω ἕως ἂν θεάσῃται αὐτοὺς τῶν ἵππων ἀποβαίνοντας καὶ τοὺς ἵππους τῶν χωρίων ἀνερευνωμένους. Τότε τῶν μετ' αὐτοῦ ἵπέων εἴτε ἑβδομήκοντα ἢ ἑξήκοντα, πλείους δηλονότι τοὺς οἰκείους τῶν πολεμίων ὄντας πλείονες γὰρ τῶν πολεμίων τῷ ἀριθμῷ εἶναι ὀφείλουσιν οἱ τοῦ στρατηγοῦ, διορισάσθω τούτους ἀνδρεῖω ὀρμήματι σὺν ὀξυτάτῃ τῶν ἵππων ὀρμῇ ἐπιθέσθαι τοῖς ἀντιπάλαις, καὶ Θεοῦ

συνεργία εύοδωθήσεται. 11.4 Εἰ δὲ συμβῆ τούτους ἐπιδιωχθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων, δέον προαπαντῆσαι αὐτοῖς μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων αὐτῶ τεσσαράκοντα, καὶ τοὺς μὲν κατασχεθέντας δεσμώτας ἢ ἀναιρῆσαι ἢ ἔμπροσθεν ἀποστεῖλαι, ἀπελθεῖν τάχιον καὶ τὸ ὄχυρῶμα καταλαβεῖν. Κάκεινος ἐμπείρως μαχόμενος καὶ ἀνθιστάμενος τοῖς πολεμίοις καὶ ποτὲ μὲν ὑποστρέφων κατ' αὐτῶν, ποτὲ δὲ ὑποφεύγων, ἐρεθίσει αὐτοὺς πρὸς δίωξιν. 11.5 Καὶ εἰ ἄχρι τῶν τόπων καταδιώξουσιν ἐν οἷς οἱ πεζοὶ ἀποκρύπτονται, καὶ τούτους τινὲς τῶν πολεμίων διέλθωσι, τότε οἱ πεζοὶ τῶν ἐγκρυμμάτων ἐξερχόμενοι ἀντιστήσονται τοῖς διώκουσι πολεμίοις καὶ ἀπωθήσονται. Οἱ δὲ τοὺς πεζοὺς διελθόντες πολέμιοι ἐμπεσοῦνται τῷ ἐγκρύμματι τῶν ἰπέων καὶ ἄρδην ἅπαντες ἀπολοῦνται· ὑπὸ γὰρ τοῦ τόπου οἱ πεζοὶ βοηθούμενοι οὐκ ἐάσουσι τοὺς διώκοντας διελθεῖν, ἀλλὰ τὴν δίωξιν καταλείψουσι καὶ ἄπρακτοι πάντως ὑποστρέψουσι, τοὺς ἤδη προκατασχεθέντας τῶν οἰκείων ἀπολέσαντες. 12.τ Περὶ ἀθρόας ἐξελεύσεως τῶν πολεμίων πρὸ τοῦ τὰ ῥωμαϊκὰ ἐπισυναχθῆναι στρατεύματα 12.1 Εἰ δέ γε τῶν πολεμίων ἐξέλευσις ἀθρόα καὶ σύντομος γένηται, οἷα πολλάκις παρ' αὐτῶν εἰώθει γίνεσθαι, μήπω τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ἐπισωρευθέντων, ἀλλὰ μόνου τοῦ στρατηγοῦ, μηδὲ αὐτοῦ δυνηθέντος διὰ τὸ σύντομον τῆς αὐτῶν ἐξελεύσεως τὸν ὄλον λαὸν τοῦ ἰδίου θέματος ἐπισυναγαγεῖν, ἀλλ' ὀλίγον ἔχει καὶ εὐαρίθμητον, ὅρα δὲ τοὺς πολεμίους πρὸς λείαν σπεύδοντας καὶ ἐπειγομένους, ἐπιγνῶ δὲ τὴν χώραν ἐν ἣ τὴν ὄρμην ποιοῦνται μήπω ἐκσπληθεῖσαν καὶ εἰς τὰ κάστρα ἢ εἰς τὰ ὄχυρῶματα φυγαδευθεῖσαν, χρή τῆς τοιαύτης χώρας εἴτε τὸν τουρμάρχην εἴτε ἐτέρους ἄρχοντας σπουδῆ πολλῇ ἀποστεῖλαι καὶ ἔμπροσθεν τῶν πολεμίων γενέσθαι καί, ὡς οἷόν τε ᾧσι, καὶ τοὺς τῶν χωρίων οἰκήτορας καὶ τὰ τούτων κτήνη καὶ φυγαδεῦσαι καὶ ἐκσπληεῦσαι. 12.2 Ὅρωντα δὲ τὸν στρατηγὸν τοὺς πολεμίους ἤδη μέλλοντας πρὸς τὸ τῆς ἡμέρας διάφανμα τοῖς χωρίοις ἐπιθέσθαι, ὄπισθεν αὐτῶν ἐπακολουθοῦντα καθὼς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, τῇ αὐτῇ νυκτὶ δεῖ ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, πρὸς πόλεμον δῆθεν παρασκευαζόμενος, ἵν' ὡς ἐκ τούτου δυνηθῆ τὴν ὄρμην αὐτῶν ἀναστεῖλαι καὶ ἀβλαβῆ τὴν χώραν διατηρῆσαι. 12.3 Καὶ εἰ μὲν ποταμὸς ἐστὶν ἐν τῇ ὁδῷ δυσπέρατος, καὶ μέλλουσι τοῦτον διαπερᾶν οἱ πολέμιοι, ἢ στένωμα ἢ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, ἠνίκα τὸν ποταμὸν οἱ πλείους διαπεράσουσιν ἢ εἰς τὸ στένωμα χωρηθῶσιν, εἰς τὸν ὄπισθεν λαὸν αὐτῶν ἀποστεῖλαι, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν στρατηγὸν παραγενέσθαι μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρχόντων καὶ καλοῖππαράτων καὶ ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις καὶ πρὸς μάχην δῆθεν κατ' αὐτῶν παρασκευασθῆναι τοῦ συμβαλεῖν πόλεμον, τοὺς παριππάρατους καὶ ἐνταγιστράτους διαχωρίζων ἐξ αὐτοῦ καὶ εἰς ὄχυρῶματα εἴτε κάστρον ἀποστέλλων, εἰ τύχη πλησίον. 12.4 Εἰ δὲ ποταμὸς οὐκ ἔστιν οὐδὲ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡσαύτως δεῖ μικρὸν τι παραβουλεύεσθαι καὶ πρὸς μάχην ὀρμῆσαι, ἕως οὗ καὶ ἐπιδιωχθῆ παρ' αὐτῶν τῇ νυκτὶ, ἵνα διαγινώσκοντες σαφῶς οἱ πολέμιοι τὸν στρατηγὸν ἐπακολουθοῦντα συσταλῶσι καὶ μηδαμῶς ἐξελάσαι τολμήσωσι καὶ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν χωρίων ποιήσωσιν. Καὶ τούτου γενομένου τῆς μελλούσης γενέσθαι ἐπιδρομῆς ἐν τοῖς χωρίοις καὶ αἰχμαλωσίας ῥύσεται αὐτοὺς καὶ ἐλευθερώσει. 12.5 Μετὰ πολλῆς δὲ ἀκριβείας καὶ διασκέψεως ποιείτω τὴν ἔνδειξιν καὶ κατ' αὐτῶν προβολὴν δι' ὀλίγων καὶ ἐκλεκτῶν, ὡς ἔφημεν, ἰπέων, καὶ εὐθέως ὑποστρεφέσθωσαν φεύγοντες πρὸς τὸν στρατηγὸν καὶ τὸ ὄχυρῶμα, καὶ μὴ ἀμέτρως καὶ παρὰ τὸ δέον ἐφορμάτωσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν· λαοῦ γὰρ ἴσως παρὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν αὐτοῖς ἐπιφορτισθέντος πολεμίας χειρὸς θᾶπτον γενήσονται παρανάλωμα, καὶ μάλιστα εἰ τύχη πανσέληνον εἶναι τὴν νύκτα. 12.6 Εἰ δὲ ἀφεγγῆς ἐστὶ καὶ ζοφώδης, ἀβλαβῶς τὴν τοιαύτην πρᾶξιν ἐργάσονται καὶ δυοῖν θάτερον πάντως φανεῖεν κατωρθωκότες· ἢ μηδὲ ὅπως ἐξελάσαι πρὸς λείαν τοὺς πολεμίους παρασκευάσαντες ἢ, εἴπερ καὶ ὅπως ἐκδράμωσιν, ἄχρι τοῦ ἀυγάσαι τὴν ἡμέραν

τελείως οὐδαμῶς ἐξελάσαι κατατολήσουσι, καὶ τότε ὀλίγοι τινές· οἱ γὰρ πλείους τὸν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ πόλεμον ὑφορώμενοι τῆς τοῦ ἀμηρᾶ παρατάξεως οὐκ ἀποστήσουσι. Καὶ οὕτως ποιοῦντος τοῦ στρατηγοῦ, ἐκφύγωσιν οἱ τῶν χωρίων οἰκίητορες εἷς τε τὰ ὀχυρώματα καὶ τὰ κάστρα, καὶ ἀβλαβεῖς διατηρηθῶσιν. 13.τ Περὶ τοῦ ἐνεδρεῦσαι κατὰ τῶν λεγομένων μινσουρατόρων ἐν τοῖς ἀπλήκτοις 13.1 Τῶν δὲ πολεμίων φοσσατικῶς τὰς χώρας ἡμῶν δηρύντων καὶ κοῦρσα πόρρωθεν μὴ ἀποστελλόντων ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀσφαλιζομένων, σπουδάσει δι' ἑτέρας μηχανῆς τραυματίσαι αὐτούς. Διασκοπήσαι σε χρή καὶ στοχάσασθαι, ἀφ' οὗ τόπου τῶν πολεμίων ὑπάρχει ἄπληκτον, καὶ ἐν ποίῳ τῇ ἐπιούσῃ μέλλει ἀπληκεῦν. 13.2 Καὶ εἰ μακρότατόν ἐστι τὸ διάστημα τοῦ ἀπλήκτου, ὥσει μιλίων ἑξκαίδεκα καὶ ἐπέκεινα, ὥστε τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος δύνασθαι κατακόπους αὐτούς τε καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν ἐργάσασθαι, πλησίον δὲ τοῦ τόπου ἐν ᾧ μέλλουσι καταλύειν διασκοπήσας καὶ εὐρῶν λόχον ἐπιτήδειον, μαχίμους καὶ ἐκλεκτοὺς ἄνδρας ἱππότας τριακοσίους ἢ καὶ τούτων ἕλαττον ἀπολεξάμενος ἐν αὐτῷ ἀποκρύψεις. Καταστήσεις δὲ καὶ ἑτέραν ἐνέδραν μετὰ παντός τοῦ λαοῦ σου ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ ἔχοντι καὶ ὀχύρωμα εἰς ἀσφάλειαν αὐτοῦ. 13.3 Εἰ δὲ καὶ κάστρον πλησίον τύχη, ἔστι καὶ αὐτὸ εἰς περισσοτέραν σου σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν. Καὶ εἰ χρεῖα γένηται τῶν πεζῶν, ἐξελεθῶσαν καὶ αὐτοὶ τοῦ κάστρου συμμαχοῦντες καὶ ἐπιβοηθοῦντές σοι. 13.4 Οἱ δὲ προτρέχοντες τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων καταλαβεῖν τὸν τόπον πρὸς τὸ εὐτρεπίσαι τὰ ἑαυτῶν ἄπληκτα, ὡς εἰώθειοις μινσουράτορας εἴθισται Ῥωμαίοις καλεῖν, καὶ ἀσχολουμένων ἐν αὐτοῖς, ἐξελεθῶσαν κατ' αὐτῶν οἱ παρὰ σοῦ ἐν τῷ πρώτῳ λόχῳ πλησίον τοῦ ἀπλήκτου προκαταστάντες ὀξέως σὺν ἑλασίᾳ πολλῇ, καὶ τούτους βοηθείᾳ Θεοῦ χειρῶσονται. Καὶ εἴγε τούτους οἱ ἐχθροὶ καταδιώξουσιν ἕως τοῦ τόπου ἐν ᾧ περὶ δυνατὸν ἐγκρυμμα κατέστησας, ἐξερχόμενος κατ' αὐτῶν ἀνδρικῶ καὶ γενναίῳ ὀρμήματι ὑπερισχύσεις τῶν διωκόντων καὶ τρόπαιον μνήμης ἄξιον ἀνεγερεῖς. 13.5 Καὶ εἴγε συμβῆ δύναμεις τῶν πολεμίων καταλαβεῖν ἀντιμαχομένας σοι, ἔχων τὴν τοῦ ὀχυρώματος βοήθειαν καὶ τῶν πεζῶν, οὕτως καταισχυνεῖς αὐτούς καὶ πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλόντας ἀπράκτους παρασκευάσεις ὑποστρέψαι. 14.τ Περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἱπέων ἀπὸ τῶν πεζῶν ὁδοιπορούντων ὁμοῦ 14.1 Χρὴ οὖν καὶ τοῦτό σε ἀκριβῶς, ᾧ στρατηγέ, σκοπεῖν καί, τῶν πολεμίων ἀγωνιζομένων διαλαθεῖν σε καὶ κοῦρσα ἀποστέλλειν καὶ τὰς χώρας ἡμῶν ληΐσασθαι, ἄγρυπνον ἔχειν τὸν νοῦν, μὴ ποτέ σε ἢ ἐπίνοια καὶ μηχανὴ αὐτῶν διαλάθῃ· ὅπερ γὰρ λέξω καὶ ἐν ἄλλοις οἱ αὐτοὶ ἐξεργάσαντο. 14.2 Ὅμοῦ γὰρ αὐτῶν τῶν τε ἱπέων καὶ πεζῶν σὺν τῆς ἀποσκευῆς ὁδοιπορούντων, καθὼς ταῖς ὀπισθεν καὶ διελθούσαις ἡμέραις ἐποιοῦν, οἱ εἰς κοῦρσα ἐξελάσαι βουλόμενοι, ἠνίκα πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος καταντήσῃ, ἢ μὲν ἀποσκευὴ αὐτῶν καὶ ἅπαν τὸ ὑπουργικὸν σὺν τῷ πεζῷ τούτῳ στρατεύματι καὶ τῶν εἰς φυλακὴν αὐτῶν καταλιμπανομένων πολεμιστῶν ἱπέων τὰς σκηναῖς πηξάμενοι, ὡς ἔθος αὐτοῖς ἀπληκεύουσιν· οἱ δὲ εἰς κοῦρσον ἐτοιμασθέντες καὶ τὰς ἡμετέρας χώρας καταδραμεῖν βουλόμενοι, πρὸς τὸ μὴ κονιορτὸν αὐτῶν φανῆναι, ἀμφὶ δεῖλην ὀψίαν πρὸς κοῦρσον ὀρμῶσιν. 14.3 Τῷ δὲ παραμεῖναι ὀφείλουσι τῷ τῶν πολεμίων φοσσάτῳ, εἴτε τουρμάρχης ἐστὶν εἴθ' ἕτερος ἄρχων, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐρχομένῳ χρή πλησιάσαι τῷ τόπῳ ἐν ᾧ αὐλίζονται. Ἐπειδὴ τῆς νυκτὸς καταλαμβανούσης, ὀφείλουσι τότε κατὰ τὸ εἰώθος εἰσέρχεσθαι καὶ πλησιάζειν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν μετὰ πρώτην ὥραν ἢ καὶ δευτέραν τῆς νυκτὸς, καὶ ἐὰν οὐχ εὐρήσουσιν ἐν τῷ ἀπλήκτῳ τοὺς τῶν πολεμίων ἱπεῖς, διὰ τὸ ἤδη αὐτοὺς εἰς κοῦρσον πορευθῆναι, οὐκ ἔστι δυνατὸν ἄλλως τούτους τοὺς τὴν παραμονὴν πεπιστευμένους ἄρχοντας τοῦτο ἀκριβῶς διαγνῶναι καὶ τῷ στρατηγῷ τὸ ἀληθές καταμηνῦσαι, εἰ μὴ οὕτως ὡς λέξω. 14.4 Δεῖ τοίνυν τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς παραμονὴν ἀποστελλομένους ἐκ τῶν παραμεινάντων τὰς ὀπισθεν καὶ διελθούσας

ἡμέρας τὸ φοσσαῖτον καὶ εἰς τὰ τετράδια ἴσταμένους, καθὼς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, δύο ἔξ αὐτῶν ἐμπειροτάτους καὶ ἀνδρείους τῶν εἰς τὴν παραμονὴν ἀπερχομένων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ λαμβάνειν, ἵνα καλῶς παρ' αὐτῶν ἀναδιδάσκωνται οἷα πρότερον κάκεινοι ἐνήγησαν καὶ ἐθεάσαντο. Αὐτοὺς δὲ τοὺς δύο ἀναμίξας ἐνὶ τῶν τεσσάρων τετραδίων ὁ τουρμάρχης ἀποστειλάτω, κατὰ τὸν προεκτεθέντα τύπον τῆς παραμονῆς, ἐγγίσει τῷ φοσσάτῳ πρὸς τὸ ἀκούειν τὰς φωνὰς αὐτῶν καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. Οἱ οὖν δύο ἄνδρες οἱ πρότερον παραμείναντες ἐν ἄλλοις ἀπλήκτοις τῷ φοσσάτῳ, ὅτε καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἅπας συνῆν καὶ συνηπλήκευε, δυνήσονται στοχάσασθαι ἀπὸ τε τῆς τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίας καὶ ταραχῆς καὶ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων, ἀπὸ τε τοῦ χώρου ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο γὰρ εὐρεθήσεται ὁ χώρος τὸ τρίτον μέρος ἔχων, ὧν ἐν τοῖς ὀπισθεν ἀπλήκτοις κατεῖχον, ὅτε ἅπαντες ὁμοῦ συνηπλήκευον, καὶ ἐκ τούτου δυνατόν ἐστι στοχάσασθαι καὶ κατανοῆσαι ὡς ἐπιλείπει ὁ λαὸς τῶν πολεμίων ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ καὶ μὴ εἶναι σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ ἀπλήκτῳ. Καὶ πῶς γὰρ οὐ δυνατόν τοῦτο στοχάσασθαι ὁπότεν ἔξ χιλιάδες ἀνδρῶν, πλεῖον ἢ ἔλασσον, καὶ ἵππων ἄχρι τῶν δώδεκα ἐπιλείπωσιν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου, οὐς πάντας ὁμοῦ εἶναι οἱ πρώην παραμείναντες ἐώρων καὶ κατεστοχάζοντο. 14.5 Διὰ οὖν τὸ ἀμφίβολον, πρὸς τὸ καὶ τελείαν λαβεῖν τοὺς παραμένοντας περὶ τούτου τῆς ἀληθείας κατάληψιν, δέον καὶ τοῦτο τὸν εἰς τὴν παραμονὴν ἀποσταλέντα τουρμάρχην διαπράξασθαι ἵππότητας ὀκτώ, ἄνδρας τῶν ἐμπειροτάτων καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐξησκημένους ἀπολεξάμενος, διορίσασθαι εἴτε δεξιὰ εἴτε εὐώνυμα ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐν ᾧ ὁ τουρμάρχης ἴσταται, ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων ἀφισταμένους τῶν σκηνῶν μιλίου τὸ ἥμισυ, καὶ ἔμπροσθεν γενομένους ἀκριβῶς ἐρευνῆσαι καὶ τὰς ὁδοὺς ἀναψηλαφῆσαι. Καὶ εἰ ἄρα οἱ τῶν πολεμίων ἵππεις διήλθον καὶ ἄχρι τῶν διακοσίων ὑπῆρχον, διαγνώσουσι τὴν τούτων διάβασιν οἱ ἀποσταλέντες, μὴ τί γε ἄχρι τῶν δώδεκα χιλιάδων ἵπποι, πλέον ἢ ἔλασσον. Τὰ γὰρ ἴχνη τῶν τοσοῦτων ἵππων ὡς προσφάτως διελθόντων σαφῶς οἱ ἀποσταλέντες διαγνώσονται, καὶ τάχει πολλῶ πρὸς τὸν τουρμάρχην ὑποστρέφοντες περὶ τούτου ἀπαγγειλάτωσαν καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποίησαντο. Ὁ δὲ τουρμάρχης παραυτίκα σπουδῆ πολλῇ τῷ στρατηγῷ καταμηνυσάτω περὶ τούτου καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ἐπορεύθησαν. 14.6 Δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν πρὸς ταῦτα βουλευσασθαι μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ στρατηγῶν καὶ λοιπῶν ἐμπίρων. Καὶ εἰ μὲν ὄρᾳ τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα δύναμιν ἔχον τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι τῷ τῶν πολεμίων φοσσάτῳ, πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην παρασκευασθήτω, εἴγε πλησίον ἐστὶ καὶ τὸ τῶν πεζῶν αὐτοῦ στράτευμα, δυνάμενον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐνωθῆναι αὐτῷ. Εἰ οὖν ἐστὶν ὁ χώρος, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι αὐλίζονται, ὀχύρωμα ἔχων εἰς ἐκείνων ἀσφάλειαν ἢ ῥύακα δυσδιάβατον, οὐ χρὴ πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι πόλεμον· εἰ δὲ ἐφόμαλός ἐστι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ καὶ τῶν πεζῶν δυναμένων καταβαλεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πολέμου προσβολῆς, παρασκευασθήτω πρὸς τοῦτο. 14.7 Εἰ δὲ ὁ χώρος ὀχυρότητα ἔχει, ὡς ἔφημεν, καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα ἐπιλείπει, δέον ὀρμῆσαι τάχει πολλῶ πρὸς τὸ τοὺς κουρσεύοντας τῶν πολεμίων καταλαβεῖν, καὶ ἄρχοντα μὲν χρήσιμον ἀποστειλαί τοῦ ἐπιλαβέσθαι τῶν ἰχνῶν τῶν πρὸς τὴν ἐκδρομὴν τοῦ κούρσου ὀρμησάντων πολεμίων· αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκ πλαγίου περιπατῶν σπευσάτω, ὀξύτερον βαδίζων, πλησίον γενέσθαι, καθὼς τὰς ὁδοὺς ἐξεπίσταται ἐν αἷς οἱ πολέμιοι περιπατοῦσι· καὶ μετ' ἀσφαλείας περιπατεῖτω. Ἦνίκα δὲ τὸ διάφραγμα τῆς ἡμέρας ἐγγίσει, ἀποστειλάτω βιγλάτορας εἰς κατασκοπὴν τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ὑψηλοὺς βουνοὺς ἀνερχόμενοι ἀγωνισάσθωσαν θεάσασθαι αὐτούς. 14.8 Ὁ δὲ στρατηγὸς ἡμέρας γενομένης τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἀποκρυπτέτω, ἵνα μὴ τὸν κονιορτὸν αὐτοῦ οἱ πολέμιοι θεασάμενοι μᾶλλον ἐνεδρευθῆ παρ' αὐτῶν. Καταμηνυόμενος δέ, ἢ παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων τῷ κούρσῳ ἢ παρὰ τῶν εἰς ἐπισκοπὴν καὶ βίγλαν

ἀποσταλέντων, ἐν ᾧ τόπῳ ἢ παράταξις ἐστὶ τῶν πολεμίων ἢ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἔχουσα, ὀλίγους τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ στρατηγὸς καὶ εἰς ὑψηλὴν σκοπιὰν ἀνερχόμενος σπευσάτω οἰκείοις ὀφθαλμοῖς τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν θεάσασθαι. 14.9 Ταύτην δὲ θεασάμενος, ἐπεὶ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ αὐτῶν διεσκορπίσθη πρὸς λείαν, στοχαζέσθω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων καὶ τὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ἰσχύν· καὶ ἐὰν πλεῖον ἐστὶ τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα τῶν πολεμίων, ὀρμησάτω κατ' αὐτῶν, ὡς ἤδη ἀνωτέρω διευτυώσαμεν. Καὶ εἰ παράσχη αὐτῷ Θεὸς βοήθειαν καὶ δυνηθῆ τὴν παράταξιν αὐτῶν τραυματίσαι καὶ καταδιώξαι, μέγα ἔργον καὶ μνήμης ἄξιον ἐπιτελέσει. 14.10 Εἰ δὲ πλῆθός ἐστὶ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν παρατάξει, δέον ἐστὶ σπουδάσαι τὸν στρατηγὸν ἔμπροσθεν γενέσθαι, ἐν οἷς χωρίοις οἱ πολέμοι τὰς ἐκδρομάς ἐποιήσαντο, ἐκ τῶν ὀπισθεν αὐτῶν γινόμενον· καὶ τούτων διεσκεδασμένων ἐπιτυχάνων καὶ τῇ ἐλάσιᾳ ἐκκελυμένων καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν, εὐχερῶς τούτους καταγωνίσεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀναψηλαφῶν αὐτοὺς ἐν τοῖς χωρίοις· κάκεινους μὲν λόγῳ ἀνδραπόδων καταστήσει καὶ ὡς βούλεται τοῖς κατ' αὐτῶν χρήσεται, τοὺς δὲ γεωργοὺς ἐλευθερώσει τῆς αἰχμαλωσίας καὶ εἴ τι ἂν ἔτυχον τῶν αὐτῶν λαβεῖν. 14.11 Εἰ δὲ γε καὶ φούλκῳ συναντήσῃ τῷ εἰς φυλακὴν ἐπακολουθοῦντι τῶν ἐξελαυνόντων, παρασκευασθήτω πρὸς τὸν κατὰ τοῦ φούλκου πόλεμον, καθὼς ἔμπροσθεν ἐξεθέμεθα, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν μάχης κρατήσῃ. 14.12 Εἰ δὲ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ παραμεῖναι σταλεῖσι τοῖς πολεμοῖς ἐναντία ἀπηντήκασιν συναντήματα, διὰ τὸ μήπω προκαταλαβεῖν αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς τόπους γενέσθαι ἐν οἷς τὸ φοσσᾶτον βλέπειν ἠδύναντο καὶ τὰς φωνὰς αὐτῶν ἐνωτίζεσθαι, καὶ τὸ κοῦρσον αὐτῶν προεξήλθεν, ὡς ἔφημεν, καί, διὰ τὴν περὶ τούτου ἀκριβῆ λαβεῖν αὐτοὺς τῆς ἀληθείας κατάληψιν, ἐκ τοῦ τοιούτου συναντήματος βραδῦναι καὶ χρονίσαι συνέβη τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλομένην βεβαίαν ἀπαγγελίαν τοῦ πράγματος καὶ τὸ πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλόμενον μανδᾶτον, εἰ μὲν πρὸς ὥραν ἐννάτην τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέκεινα καταμηνυθῆ ὁ στρατηγὸς περὶ τούτου καὶ ὄρα τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ καὶ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων τῇ διελεύσει ἔτι τῆς ἡμέρας ἐπικρατούσης τὴν κίνησιν ἐποιήσατο καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πόρρω που γενέσθαι ἔμελλε, καὶ οὐ δυνατὸν τούτους διεσκεδασμένους καταλαβεῖν, χρὴ αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φοσσᾶτου εὐτρεπισθῆναι πόλεμον. 14.13 Καὶ εἰ μὲν δισημερεῦσαι βουλευθῶσιν ἐν ᾧ αὐλίζονται τόπῳ, παρασκευασθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην, καθὼς ἀνωτέρω τὸν κατὰ τοῦ φοσσᾶτου πόλεμον γενέσθαι ἐξεθέμεθα. Ἄλλ' οὐκ ἂν δισημερεύσωσιν ἐν αὐτῷ τῷ χώρῳ, διὰ τὸ κατεπίγεσθαι ταῖς ἵππικαῖς αὐτῶν δυνάμεσι ταῖς εἰς λείαν ἐκδρομάσιν τάχιον ἐνωθῆναι· καὶ ὁδοιπορούντων αὐτῶν ἐπιτυχάνων ὁ στρατηγός, προθύμως εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ὀρμησάτω πόλεμον, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ φοσσᾶτου διακεχωρισμένου τοῦ κούρσου προειρήκαμεν. Καὶ πάντα ἐπιμελῶς ποιούντος τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν προτέραν διάταξιν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἔχων βοήθειαν καὶ τῆς ἀγίας καὶ παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ Θεοτόκου, μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐπιτελέσει. 15.τ Περὶ ἀσφαλείας 15.1 Δεῖ οὖν σε, στρατηγέ, πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν ἔχειν τοῦ μὴ αἰφνιδιασμὸν ὑποστῆναι καὶ ἀδοκίμως τοὺς πολεμοὺς κατὰ σοῦ τὴν ἔφοδον ἐργάσασθαι. Ἐξεῖς δὲ τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν, εἶγε κατ' ἐκάστην ἡμέραν ἀποστέλλονται παρὰ σοῦ οἱ ὀφείλοντες παραμένειν τῷ τῶν πολεμίων φοσσᾶτῳ, ἐν ᾧ τόπῳ αὐλίζονται· ἐκείνων γὰρ διὰ σπουδῆς τιθεμένων καὶ πᾶσαν μηχανὴν καταβαλλομένων ἀδοκίμως σοι ἐντυχεῖν τοῦ καταγωνίσασθαι, εἰς βλάβην μὲν καὶ ἀπώλειαν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ καὶ ἀδοξίαν τῶν κραταιοτάτων Ῥωμαίων, εἰς ἔπαρσιν δὲ καὶ γαυρίαμα τῶν ἀλαζόνων τῆς Ἄγαρ υἱῶν καὶ ἀρνητῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Συμβαίνει γὰρ κατασχεθῆναι

παρ' αὐτοῖς δεσμώτας τῶν ἡμετέρων ἢ καὶ αὐτομόλους γενέσθαι καὶ παρ' αὐτῶν μαθεῖν ἐν ποίῳ τόπῳ ἀυλίζη. 15.2 Ἴν' οὖν μὴ νυκτὸς τὰς ἵππικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀνελόμενοι ἐξελάσῃσι καταλαβεῖν σε καὶ ἀδοκῆτως ἐπιπέσωσι, διὰ ταῦτα δέον τοὺς παραμένοντας, ἡνίκα τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων αἴσθονται πρὸς κίνησιν, εὐθέως τάχει πολλῶ καταμηνῦσαι ὅτι τε ὁ λαὸς διαταράχθη πρὸς κίνημα, πάλιν δὲ ἀποκινούντων δι' οἴας ἂν ὁδοῦ τὴν πορείαν ποιῶνται, καὶ αὐθις καταμηνύειν ὅτι τε πλῆθος λαοῦ ἀπεκίνησαν καὶ τήνδε ὁδὸν πορεύονται, εἴτε ἅπαντες σὺν τῷ πεζικῶ, εἴτε οἱ ἵππεῖς μόνοι. 15.3 Ὁ δὲ στρατηγὸς μὴ θαρρεῖτω μόνον εἰς τὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτὸν μανδᾶτα τῶν παραμενόντων τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ καὶ βίγλας ἐχέτω διπλᾶς, ἐξώβιγλα καὶ ἐσώβιγλα, ἔστιν ὅτε καὶ τριπλᾶς· καὶ ἐν νυκτὶ μὲν τὰς ὁδοὺς φυλάττειν καὶ ἐν οἷς τόποις διάβασις ὑφορεῖται πολεμίων· ἐν ἡμέρᾳ δὲ μὴ μόνον τὰς ὁδοὺς φυλάττειν τοὺς βιγλάτορας, ἀλλὰ καὶ εἰς τόπους ἀνέρχεσθαι ὑψηλοτάτους πρὸς τὸ δύνασθαι αὐτοὺς εὐχερῶς ὄραν μὴ μόνον καπνοὺς καὶ κονιορτοὺς, ἀλλὰ καὶ λαοὺς τῶν πολεμίων, εἴπερ ἔρχονται. Πλείονας δὲ εἶναι τὰς βίγλας ἔφημεν, διὰ τό, εἴ ποτε συμβῆ τὴν πρώτην ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀλῶναι, ἢ μετ' ἐκείνην τοὺς πολεμίους θεωροῦσα τῷ στρατηγῷ τὴν τῶν ἐχθρῶν καταμηνύει ἔλευσιν. 15.4 Καὶ δις δὲ ἐν νυκτὶ μεταπληκεύειν δεῖ τὸν στρατηγὸν καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὡσαύτως. Καὶ μεταπληκεύων μὲν τοὺς βιγλάτορας μετ' αὐτοῦ λαμβανέτω, καταλιμπανέτω δὲ ἐν ᾧ τόπῳ ἠυλίζετο ἔξ ἄνδρας ἢ ὀκτώ, τοὺς ὑποδοχαρίους καλουμένους, μετὰ καὶ τινος ἄρχοντος τῶν χρησίμων, ἵνα οἱ πεμπόμενοι παρὰ τῶν παραμενόντων τοῖς ἐχθροῖς μανδᾶτα φέροντες προσερχόμενοι, δι' αὐτῶν τῷ στρατηγῷ ἀποκομίζονται. Ἐν ᾧ δὲ πάλιν τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἀπληκεύσει, τὰ ἐξώβιγλα ἀποστελλέτω. Ἔστωσαν δὲ ἀνὰ τέσσαρες ἄνδρες ἐν ἐκάστῳ στασιδίῳ, ἵνα τῶν δύο καθευδόντων νυκτὸς οἱ δύο γρηγορῶσιν. 16.τ Περὶ διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου 16.1 Δεῖ οὖν σε, στρατηγέ, καὶ τοῦτο παραφυλάττειν καί, ἡνίκα πλησιάσαι μέλλεις τοῖς πολεμίοις, τὸ τούλδον ἀπὸ σοῦ διαχωρίζειν καὶ ἀποστέλλειν μήκοθεν ἐν ὄχυρῳ τόπῳ ἢ ἐν κάστρῳ, ἄνδρα τινὰ τῶν χρησίμων καὶ ἐμπείρων ἐφιστῶν προνοεῖσθαι αὐτοῦ, καὶ ἵππεῖς μαχίμων ἀνδρῶν ὀλίγους τινὰς παρέχειν τῷ ἄρχοντι τοῦ τούλδου, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ βίγλαι κρατῶνται εἰς φυλακὴν τοῦ τούλδου. Ἡνίκα δὲ πάλιν ἐν χρεῖα τούτου γένη, καταμηνύειν τῷ ἐμπειστημένῳ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ἄρχοντι ἐλθεῖν ἐν ᾧ τόπῳ διωρίσθη τοῦ ἐνωθῆναί σοι. Τοῦ μέντοι τούλδου ἀπὸ σοῦ διαχωρὶ ζομένου, ἀναλαμβάνειν σε δεῖ ἐπισιτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ ταγὰς τῶν ἵππων δύο ἡμερῶν ἢ τριῶν βασταζομένας εἰς ταχεῖς ἡμίονους ἢ καὶ ἵππους ἐν τοῖς σαγμοσελλίοις. 16.2 Ἡνίκα δὲ μέλλεις κούρσω τῶν πολεμίων ἀκολουθῆσαι νυκτὸς, ἅπαν τὸ μάχιμον στράτευμα τεθωρακισμένον ἔστω, ἐκάστου τὸ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ πολεμεῖν ὄπλον ἐν χερσὶν ἔχοντος. Ἀλλὰ καὶ τὸ λεγόμενον σάκα ὀπισθεν ἔχε ἐπακολουθοῦν σοι. Καὶ εἰ μὲν διὰ δυσβάτων τόπων ἢ πορείᾳ τῶν πολεμίων γένηται, δέον ἰδίως ἐν ἕκαστον θέμα, ἢ καὶ τάγμα εἰ πάρεσιν, ὁδοιορεῖν· ὁ μὲν στρατηγὸς ἔμπροσθεν, ἐπόμενος τῷ τουρμάρχη τῷ ἀκολουθοῦντι τοῖς πολεμίοις κατὰ πολὺ πόρρω, εἴθ' οὕτως καὶ τὰ λοιπὰ εἴτε θέματα εἴεν εἴτε τάγματα, καθὲν τῷ ἐτέρῳ ἐφεπόμενον, διὰ τὸ καὶ καλῶς ὁδοιορεῖν ἐν νυκτὶ καὶ ἄνευ κραυγῆς καὶ θορύβων. 16.3 Τῷ δὲ τουρμάρχη τῷ ἐπακολουθοῦντι τῷ κούρσω παραγγεῖλαι καὶ ἐξασφαλίσασθαι ἀκρίβειαν ἔχειν ὑπερβάλλουσαν καὶ ἐγρήγορσιν, μὴ ποτε οἱ πολέμιοι αἰσθόμενοι ἐπακολουθεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σοῦ, διαχωρίσωσι μὲν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτῶν μαχίμους τοὺς πλείονας τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ καὶ ἀποκρύψωσιν εἰς λόχους καὶ ἀδοκῆτως κατὰ σοῦ ἐπίθωνται, ἐπειδὴ τοιαύτην ἐνέδραν παρὰ τῶν Ταρσιτῶν ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις γενομένην εἶδομεν· τοῦ γὰρ στρατηγοῦ τότε θεωμένου κονιορτοὺς τῶν εἰς λείαν ἐξελαυνόντων οὐκ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ἐν σχήματι κούρσου ὀλίγων καὶ τούτων εὐτελεστέρων, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπελθεῖν ἐπειγομένου, καὶ τοῦ τουρμάρχου

ἐπακολουθοῦντος τῷ κούρῳ καταμελήσαντος καὶ μὴ τοὺς λόχους καλῶς ἐρευνήσαντος, ἀδοκῆτως τῷ ἐγκρύμματι περιπέπτωκε. Καὶ ἵνα μὴ τοιοῦτον γένηται, δεῖ σε, ὦ στρατηγέ, πολλὴν τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι καὶ ἐρευνᾶν τοὺς κοίλους τῶν τόπων καὶ ἀποκρύφους διὰ καβαλλαρίων ἵππους ἐχόντων ταχεῖς καὶ ἀκριβῆ εἶδησιν τῶν τόπων. 16.4 Καὶ περὶ τὸ διάφανμα διχῆ διελεῖν τὸ στράτευμα, εἶγε εἰς πλῆθος ἐστὶ καὶ εἰς τρεῖς ἀριθμεῖται χιλιάδας, καὶ τοὺς μὲν παριππαράτους καὶ τὰς ταγὰς τῶν ἵπων ἐπιφερομένους μήκοθεν ἀποστέλλειν ἐν ὄχυρῳ τόπῳ, τὰς δὲ παρατάξεις οὕτως δεῖ παρασκευάσαι διὰ τὰς τῶν πολεμίων ἀδοκῆτους ἐνέδρας. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐχέτω ἀρχηγὸν τῶν ἀξιολογωτέρων στρατηγῶν καὶ τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὑπὸ σὲ λαοῦ, καὶ ὄπισθεν μὲν τοῦ τουρμάρχου ὀδοιπορεῖτω, σὺ δὲ μετὰ τῆς μεγάλης παρατάξεως ἐπακολουθεῖ τῇ πρώτῃ ἔχων καὶ τὸ σάκα ὄπισθεν σου μετ' ὀλίγων ἵππέων ἐπακολουθοῦν, ἵνα, εἰ συμβῆ κατὰ σοῦ ἐνεδρεῦσαι τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς πλείονας αὐτῶν μαχίμους ἄνδρας εἰς λόχους καταστήσαι καὶ ἐπελθεῖν τῷ αὐτοῖς ἐπακολουθοῦντι τουρμάρχη, δέξεται τοῦτον ἐπιβοηθοῦσα ἡ πρώτη καὶ ἔμπροσθέν σου περιπατοῦσα παράταξις· εἶτα, πόλεμος μετ' αὐτῆς συρραγέντος καὶ τῶν πολεμίων διασκορπιζομένων ἐν τῇ μάχῃ καὶ τὴν τάξιν λυόντων, εὐρῶν αὐτοὺς διεσκεδασμένους ὑπερισχύσεις αὐτῶν. 16.5 Τῶν δὲ πολεμίων πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέδραν μὴ παρασκευασθέντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκδραμεῖν καὶ τὰς χώρας ληΐσασθαι κατεπειγομένων, χρή πρὸ τοῦ διαυγάσαι τὰς τάξεις τοῦ ὑπὸ σὲ στρατεύματος εἰς ἐπιτηδεῖους τόπους ἀποκρύψαι, πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμίοις φωραθῆναι, καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐγκρύμμασι καρτερῆσαι ἄχρι τρίτης ὥρας ἢ καὶ τετάρτης τῆς ἡμέρας, ἕως ἂν οἱ πολέμιοι πρὸς λείαν ἐξελάσωσι· καὶ τούτων πόρρω γινομένων τῆς τοῦ ἀμηρᾶ παρατάξεως, μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν καταλιμπανομένης καὶ μὴ πλῆθος ἐχούσης λαοῦ, κατ' αὐτῆς ἐπελθεῖν. 16.6 Καὶ τρεῖς μὲν ἔμπροσθεν παρατάξεις ἀποστεῖλαι ἰσομετώπους προσβαλεῖν πόλεμον· σὲ δὲ μεθ' ἑτέρων τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων παρατάξεων ταῖς πρώταις ἐπόμενον πλησίον ἐπακολουθεῖν· καὶ ἡνίκα αἱ πρώται παρατάξεις τῆς ἐκ χειρῶν μάχης ἄρξονται, καθὼς ὀρᾶς τοὺς οἰκείους ἀγωνιζομένους, οὕτω καὶ βοήθειαν παρέχειν. 16.7 Καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἔνθεν κάκεῖθ' ἐν σου συνεπομένας παρατάξεις προαποστεῖλαι τοῖς πολεμίοις συναφθῆναι καὶ ἐκ τῶν ἄκρων, εἰ δυνατόν, καὶ ἐκ πλαγίου προσβάλλειν καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι· εἶτα καὶ σὲ αὐτόν, εἰ χρή, συμβαλεῖν, εἶπερ ἄρα μὴ ἐπικρατέστερος ὁ ὑπὸ σὲ λαὸς γέγονεν. Ἄλλὰ μετ' ὀλίγου λαοῦ, ὡς ἔφημεν, τῆς παρατάξεως τοῦ ἀμηρᾶ καταλιμπανομένης, οὐ δυνήσεται ἀντισχεῖν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας τὸ ὑπὸ σὲ ἀριθμούμενον στράτευμα. 16.8 Ἄλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἡ πεῖρα διδάσκει, ἐκτίθεμεν· σὲ δὲ πρὸς τὴν κατεπείγουσαν τοῦ καιροῦ χρεῖαν τε καὶ περιστάσιν διατεθῆναι δεῖ. Οὐ γὰρ ἡ παράδοσις δίδωσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνισχύσει βοήθεια, ἡ τοῦ πολέμου ἔκβασις ἐπακολουθεῖ. Εἰ δὲ μετὰ μόνου τοῦ ἰδίου θέματος ὑπάρχεις, ὦ στρατηγέ, καὶ ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, καὶ ὡσαύτως δεῖ σε μετ' ἀσφαλείας πόρρω τὴν τοῦ κούρσου τῶν πολεμίων ἀκολουθήσιν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρ' αὐτῶν ἐπιγνωσθῆναι, καὶ κατὰ μόνων τῶν εἰς τὰ χωρία ἐξελαυνόντων καὶ διασκορπιζομένων τὴν ἐπίθεσιν ποιεῖσθαι, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. 17.τ Περὶ τῶν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτρεχόντων πολεμίων τὰς χώρας ἡμῶν καὶ τῆς μετὰ ἐγκρυμμάτων παρασκευῆς 17.1 Εἰ δέ γε τὸ τῶν πολεμίων ἅπαν ἵππέων τε καὶ πεζῶν ἄθροισμα μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς ἡμῶν χώρας ἐξελθὸν ἐπιτρέχει τε καὶ ληΐζεται καὶ ἐμβαθῦναί τε καὶ διερευνησασθαι ταύτας διαμελετᾶ, εἰ τύχη δὲ καὶ τὸ ῥωμαϊκὸν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν στράτευμα ἐπισυνηγμένον εἶναι, καὶ τὴν τούτων παρουσίαν ἀκουτισθῶσιν οἱ πολέμιοι, ἀσφάλειαν μὲν πολλὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ποιοῦνται, μὴ ἐὼντές τινος φυλακῆς ἄνευ ἐν τοῖς χωρίοις διασκορπίζεσθαι, ἐνέδρας δὲ μᾶλλον κατὰ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ ἐξεργάζεσθαι μηχανῶνται, καὶ καταλαβεῖν

αὐτοὺς ἀδοκίμως σπεύδουσι διώξαι τε καὶ καταγωνίσασθαι, ὀφείλεις καὶ αὐτοὺς πᾶσαν ἀσφάλειαν ἐπιδείκνυσθαι τοῦ μὴ ἀδοκίμως εὐρεθῆναι παρ' αὐτῶν, ἀντιμηχανήσασθαι δὲ μᾶλλον πρὸς τὸ αὐτοὺς τροπώσασθαι καὶ γενναῖόν τι καὶ ἀξιόλογον ἐργάσασθαι. Καὶ αὐτῶν τραυματιζομένων παρὰ σοῦ, οὐδαμῶς χρονίσουσι τὰς ἡμετέρας χώρας ληϊζόμενοι. 17.2 Χρεῶν οὖν ἐστὶ σοι διασκοπῆσαι χωρία ἐπιτήδεια ἐν οἷς οἱ ἐκτρέχοντες τῶν πολεμίων εἰσέρχονται τροφῶν καὶ λαφύρων ἀναψηλαφήσεως ἕνεκα, καὶ λόχον ἐν αὐτοῖς ἵππικὸν καταστήσαι τὸν κατ' αὐτῶν ἐπιθέσθαι μέλλοντα. Ἔστωσαν δὲ οἱ ἵππεῖς οἱ εἰς τὸν λόχον ἀποστελλόμενοι τῶν διακοσίων ἐπέκεινα, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρεῖον καὶ πάνυ εἰς τὰς τοιαύτας ἐνέδρας ἐμπειρότατον. Ὁ δὲ τοῦ ὄλου στρατεύματος ἀρχηγός, ἕξ ἢ πέντε χιλιάδας ἵππέων ἔχων πολεμιστὰς καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, οὐ πλείονων ἐν χρεῖα γενήσεται. 17.3 Ταύτας τοίνυν διχῆ διελῶν, τοὺς μὲν δισχιλίους ἔμπροσθεν εἰς ἐπιτήδειον λόχον καταστήσάτω, ἐν ᾧ καὶ σκοπία ἐστὶν ὑψηλὴ ἀπόβλεψιν ἔχουσα, τοῦ μήκοθεν τοὺς διωκόμενους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ διώκοντας ὄρα. Ὅπισθεν δὲ τῶν δισχιλίων τοὺς τρισχιλίους καὶ πεζὸν στράτευμα σὺν αὐτοῖς ἐν ἀποκρύφῳ τόπῳ εἰς ἐνέδραν καταστήσαι, δηλαδὴ τοῦ τόπου ὀχυρότητα ἔχοντος. 17.4 Εἰ τύχη δὲ καὶ κάστρον πλησίον, ἕξει κάκεῖνο εἰς βοήθειαν· μὴ σκοπεῖτω δὲ ὁ στρατηγός, μηδὲ κατὰ νοῦν τοῦτο ἐχέτω, ἐὰν πλήθη πολεμίων ἐπιτεθῶσιν αὐτῷ καὶ σφοδρὸς γένηται πόλεμος, ἔνδοθεν τοῦ κάστρου γενέσθαι πρὸς τὸ τὸν ἴδιον περισῶσαι λαόν· τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἀδοξίαν καὶ καταφρόνησιν, ἀλλὰ καὶ βλάβην ἐπάγει καὶ τῆς χώρας ἀφανισμόν καὶ πανωλεθρίαν. Ἄλλ' ἕξωθεν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῖς πλησίον τοῦ κάστρου μετὰ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος ἰσχυρῶς ἀντιμαχέσθω, ἀνάγκη περιπεσῶν, ἅτε πολλὴν ἐκ τοῦ τόπου ἔχων βοήθειαν καὶ τὸν τοῦ κάστρου πεζὸν λαόν εἰς συμμαχίαν αὐτοῦ. 17.5 Ὁ οὖν ἀρχηγός τῶν τριακοσίων τῶν εἰς φυλακὴν τῶν χωρίων ἀποσταλέντων εἰς περιωπὴν ἰστάμενος καὶ ὄρων τοὺς πολεμίους ἐν τοῖς χωρίοις εἰσερχομένους, ἠνίκα τῶν ἵππων ἀποβάντες τὰς οἰκίας τῶν χωριτῶν ἀναψηλαφῶσιν, ἑκατὸν καὶ μικρόν τι πλεῖον ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν τριακοσίων διαχωρίσας ἀποστειλάτω, διορισάμενος αὐτοῖς ὀξέως κατὰ τῶν πολεμίων ἐπιθέσθαι. Πλείονες δὲ ἔστωσαν οἱ ἀποστελλόμενοι τῶν εἰς τὰ χωρία εἰσερχομένων πολεμίων. Καὶ κατ' αὐτῶν οὕτως ἐπιθέμενοι, χάριτι Χριστοῦ πολλοὺς καὶ ἀνέλωσι καὶ δεσμώτας λάβωσι. 17.6 Οἱ δὲ περιττεύοντες τοῦ λαοῦ ἡμῶν, ὅσοι τῶν πολεμίων τῶν ἰδίων ἵππων ἐπιβῆναι δυνηθῶσι καὶ φυγῆ χρήσωνται, ἐπιμελῶς τούτους ἐπιδιώξουσιν, ἕως ἂν παρὰ τῶν ἰσταμένων φούλκων τῶν πολεμίων εἰς φυλακὴν τῶν ἐταίρων αὐτῶν ἐπιδιωχθῶσιν. Ὅρων δὲ τοὺς διώκοντας ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων μὴ εἰς πλῆθος ὄντας, ἀλλ' ἀσυντάκτως καὶ ἀκρατῶς διώκοντας, καρτερησάτω ἐν τῷ ἐγκρύμματι, ἕως οὗ οἱ διωκόμενοι τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καταλάβωσι καὶ διέλθωσιν. Εἴθ' οὕτως καὶ αὐτὸς σφοδρῶς κατὰ τῶν πολεμίων ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος ἐξελθὼν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὀρμησάτω, καὶ εὐδοθήσεται τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καὶ χάριτι· λήψεται γὰρ καὶ δορυαλῶτους, καὶ πολλοὺς καὶ ἀναιρήσει καὶ τραυματίσει. 17.7 Τῶν οὖν πολεμίων ἔτι προστιθεμένων καὶ εἰς πλῆθος ἀύξανομένων καὶ σφοδρῶς ἐπιδιωκόντων, τοὺς μὲν κατασχεθέντας δεσμίους, τοὺς τε ἵππους αὐτῶν καὶ ὄπλα ἔμπροσθεν ἀποστειλάτω τοῦ καταλαβεῖν ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγός ἵσταται. Κάκεῖνος εὐτάκτως ὑποφευγέτω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐρεθίζων τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν καὶ ἐμπείρως ἐφελκόμενος. Μηδεὶς δὲ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ γινωσκέτω ἐν οἷς τόποις τὰ ἐγκρύμματα τοῦ στρατηγοῦ ἵστανται, εἰ μὴ μόνος ὁ ἄρχων αὐτῶν. 17.8 Τῶν δὲ πολεμίων ἐπιτιθεμένων αὐτῷ μετὰ πλῆθος λαοῦ καὶ ἀκρατῶς διωκόντων, ὑποστροφὰς ποιείτωσαν οἱ ὄντες ἀνδρεῖοι καὶ γενναῖότατοι καὶ ἵππους εὐτόνους ἔχοντες καὶ πληττέτωσαν τοὺς διώκοντας, ἵνα καὶ τοὺς τραυματίας τῶν ἰδίων διασώσωσιν καὶ ἵππων ἀτονούντων ἢ καὶ πληττομένων ἐτέρων ἐπιβῆναι

παρασκευάσωσιν· εἴθ' οὕτως ἐπιδιδόντες τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων μετ' ἐλασίας μακρυνθῶσι μικρὸν τῶν διωκόντων, ἵνα καὶ τοῦ βάρους τοῦ ἐπικειμένου αὐτοῖς τῶν πολεμίων μικρὸν κουφισθῶσι κάκεινοι ὀξύτερον τοὺς ἵππους ἐλαύνοντες πρὸς δίωξιν ἀτόνους καὶ λειποψυχοῦντας ἐργάσωνται. Ἐγγιζόντων δὲ τῷ ἐγκρύμματι τῶν διωκομένων τοῦ λαοῦ ἡμῶν, εἴτε δεξιὰ εἴτε εὐώνυμα διεληθέτωσαν, ἵνα τοῦ ἐγκρύμματος ἐξερχομένου μὴ κατὰ τόπον αὐτοῖς συναντήσωσι καὶ ἀλλήλους παραβλάψωσι· μετὰ δὲ ταῦτα τῶν διωκομένων σὺν αὐτοῖς τοῖς οὔσιν ἐν τῷ ἐγκρύμματι ὑποστρεφόντων, καὶ ἐκ δύο μερῶν τῆς ὀρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γινομένης, εἰς ὠφέλειαν καὶ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ γενήσεται. 17.9 Ἔστω δὲ ὁ τόπος τοῦ ἐγκρύμματος ἐπιτήδειος πρὸς τὸ καλῶς αὐτοὺς ἀποκρύπτειν· στένωμα δὲ ἢ δυσχωρίαν εἰς τὴν ἔξοδον μηδαμῶς ἐχέτω, ἀλλ' ἐφόμαλος ἔστω καὶ εὐρύχωρος, μηδὲν παρεμποδίζων τὴν κατὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν ὀρμὴν καὶ ὀξεῖαν ἐπίθεσιν, καὶ μάλιστα περὶ τοὺς δισχιλίους ὄντων· ἐπὶ γὰρ τοσούτου ἀριθμοῦ πλατεῖαν καὶ εὐθῆ εἶναι δεῖ τὴν ἔξοδον τοῦ τοιοῦτου χώρου. Καὶ ἡ περιωπὴ δέ, ἐν ἣ ἴσταται βλέπων ὁ τοῦ λαοῦ τοῦ ἐν τῷ ἐγκρύμματι ἀρχηγός, ἐπιτηδεῖα ἔστω ὥστε καθορᾶν ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος τοὺς διώκοντας πολεμίους καὶ τὴν ποσότητα τοῦ λαοῦ αὐτῶν στοχάζεσθαι καὶ κατανοεῖν καὶ ὅπως τὴν δίωξιν ποιοῦνται. 17.10 Ἐγγισάντων δὲ τῶν διωκόντων ἐπὶ τῷ ἐγκρύμματι, ἐπικαλεσάμενοι τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ὀξέω καὶ σφοδροτάτῳ καὶ ἀνδρείῳ ὀρμήματι μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ κατ' αὐτῶν ὀρμησάτωσαν. Ὑποστρεφέσθωσαν δὲ καὶ οἱ διωκόμενοι, καί, ἐκ δύο μερῶν τῆς ὀρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γεγεννημένης, εἰς ὠφέλειαν καὶ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ γενήσεται. Καὶ εἰ ἀκολούθως πάντα κατὰ τὸν παρόντα πραχθεῖη διορισμὸν, ἔχοντες πρὸ πάντων καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν συνεφαπτομένην αὐτοῖς, οἷα τότε καταστροφή καὶ ὄλεθρος τῶν πολεμίων γενήσεται, οἱ πεῖραν τῶν τοιοῦτων ἔχοντες ἴσασιν. Καὶ πῶς γὰρ ἄρα, τῶν ἵππων τῆ μακρᾷ καὶ συντόνῳ διώξει ἡτονηκότων καὶ τῶν ἀνδρῶν τῷ πολλῷ πόνῳ τῆς μάχης ἐκλελοιπότων, οὐ τὰ κακῶν ἔσχατα τούτοις συμβήσεται; 17.11 Εἰ δέῃ περ πάντῃ ἀνέλπιστόν ἐστιν ἰσχύσουσιν οἱ πολέμιοι ἀντιστῆναι πάσης αὐτῶν τῆς δυνάμεως ἐν τῷ τοιοῦτῳ πολέμῳ παραγενομένης καὶ καρτερὰ μάχη γένηται πανστρατὶ αὐτῶν μαχομένων διὰ τὸ τὴν ἦτταν αὐτῶν ἀνακαλέσασθαι, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τοῦτο συμβῆῃ, δεῖ τὸν τοῦ στρατοῦ ἀρχηγὸν ἀπὸ συνθήματός τινος καὶ διορισμοῦ καὶ σάλπιγγος ἀνακλητικῆς διαχωρίσαι τοὺς οἰκείους τῆς ἐκ χειρῶν μάχης, νῶτα διδόντων αὐτῶν πλὴν μὴ σὺν ἐλασίᾳ καὶ φυγῇ ἀκόσμῳ, ἀλλ' εὐτάκτως ἐρεθίζειν τε τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν. Ἐπικειμένων δὲ τῶν παρατάξεων τῶν πολεμίων καὶ διωκουσῶν, τῆ μείζονι ἐνέδρᾳ περιπεσοῦνται. Καὶ οἱ διωκόμενοι, ἐν ἐνὶ μέρει τῆς ἐνέδρας, ὡς ἔφημεν, διερχόμενοι, ὁπόταν κατ' αὐτῶν οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐνέδρᾳ ὄντες ὀρμήσωσιν, ὑποστρεφέσθωσαν παραντίκα καὶ οἱ διωκόμενοι, καὶ εὐρεθήσονται ἐκ δύο μερῶν τοῖς πολεμίοις μαχομένοι· καὶ πολλὴν τοῦτο τῷ στρατῷ προξενήσει τὴν ὠφέλειαν. 17.12 Εἰ οὖν οἱ διώκοντες ἄχρι τῆς ἐνέδρας καταλάβωσι καὶ ἀπροόπτως ταύτῃ περιπέσωσι καὶ τολμηρῶ καὶ ἀνδρείῳ ὀρμήματι ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος κατ' αὐτῶν ἐφορμήσουσι, τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι κατὰ κράτος τούτους ἠττήσουσι καὶ μέγα κλέος ἑαυτοῖς περιποιήσονται. Εἰ δὲ διὰ τινὰ σφάλματα μὴ τελέως δυνηθῶσι τῶν παρατάξεων τῶν ἐχθρῶν περιγενέσθαι, ὡς δύνανται βαρεῖαν ἐχόντων καὶ ἰσχυρῶς πανστρατὶ αὐτῶν μαχομένων, ἔχων καὶ τὸ πεζὸν στράτευμα συμμαχοῦν τί σοι, σὺ μᾶλλον αὐτῶν ὑπερισχύσεις. Καὶ εἰ μὴ κατὰ κράτος ἠττηθῶσιν, ἀλλ' οὖν πολλοὺς αὐτῶν μαχαίρας ἔργον ποιήσεις, πλείονας δὲ τούτων καὶ ἀνδραπόδων λόγῳ κατάσχης, καὶ φόβῳ μεγάλῳ καὶ καταπλήξει ὑποβληθῶσιν, ὡς μηκέτι τολμᾶν ἀδεῶς τὰς χώρας ἡμῶν κατατρέχειν καὶ ληΐζεσθαι· μᾶλλον δὲ σπεύσουσι τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. 17.13 Καὶ ταῦτα μὲν, καθὼς οἱ πρὸ ἡμῶν ἡμῖν παρέδωσαν καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ

μακροῦ χρόνου ἐμπειρία, συνεγραψάμεθα. Σοὶ δὲ πρὸς τὴν εἰκὸς ἐπερχομένην περίστασιν προσήκει διαγενέσθαι· οὐ γὰρ ὡς αἱ τῶν ἀνθρώπων βουλαί, ἀλλ' ὡς ἡ ἄνωθεν τοῦ Θεοῦ πρόνοια τὰ καθ' ἕκαστον ταλαντεύσει καὶ τὸ τοῦ πολέμου ἔπεται πέρας. 18.τ Περὶ τοῦ πότε δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐκ δύο μερῶν τῶν πολεμίων παραδρομὴν ποιῆσαι 18.1 Εἰ δὲ ἔτι ἐπιμείνουσιν οἱ πολέμιοι, ὅπερ ἀνέλπιστόν ἐστι μετὰ τὸ οὕτως τραυματισθῆναι, τὰς χώρας ἡμῶν φοσσατικῶς περιπολοῦντες, κατακαίοντές τε καὶ διαφθείροντες, μηδαμοῦ εἰς κοῦρσον μήκοθεν τὸν λαὸν αὐτῶν τολμῶντες ἀποστέλλειν, χρὴ τὸν στρατηγὸν ἀξιόλογον δύναμιν εἰς τὸ ἕτερον μέρος τῶν πολεμίων ἀποστεῖλαι, ἐν ᾧ αὐτὸς μὴ παρατρέχει· καὶ τοῖς ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων μιλίων τοῦ φοσσάτου παρεκτρέχουσιν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐπιτίθεσθαι καὶ τραυματίζειν, πρὸς τὸ διακωλύειν αὐτοὺς τροφὰς ἀναλαμβάνειν, ἵνα ὡς ἐκ τούτου σπάνιν ἔχοντες τροφῶν ἀναγκασθῶσιν ὑποστρέψαι. 18.2 Εἰ δὲ ὄραξ, ᾧ στρατηγέ, τοὺς πολέμιους ἔτι ἑαυτοὺς παραφυλάττοντας καὶ μὴ πόρρω ἐξελαύνειν τοὺς εἰς συλλογὴν χρεῖων ἀποστελλομένους παραχωροῦντας, καὶ ταύτην τὴν ἐνέδραν εἰς βλάβην αὐτῶν ἐπινοήσασθαι δεῖ· τὰ φοῦλκα διασκοπήσαι τῶν πολεμίων, τὰ εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἐξερχόμενα καὶ πόρρω τοῦ φοσσάτου ἰστάμενα, καὶ οἷον ἐξ αὐτῶν βραδύτερον ὑποστρέφει εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, ἴσως καρτεροῦν ἕως οὗ οἱ τὰ πλησίον αὐτῶν χωρία ἀνερευνῶντες ἑταῖροι αὐτῶν πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν ὑποστρέψουσι, κατ' αὐτοῦ ἐνεδρεῦσαι ἐπέιχθητι. 18.3 Καὶ δι' ἐμπείρων βιγλατόρων, εἰ δυνατόν, στοχάσασθαι τὴν ποσότητα τῶν εἰς τὸ φοῦλκον ἰσταμένων πολεμίων, καὶ τούτων πλείονας μαχίμους ἄνδρας τῶν ἰπέων ἀπολεξάμενος λόχον γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς παρασκευάσεις, ἀρχηγὸν ἐν αὐτοῖς ἐφιστῶν ἀνδρεῖον καὶ ἐμπειρότατον. Διορίσασθαι τε αὐτὸν ὀλίγους τινὰς τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ χιτῶνας ἀμφιάσασθαι γεωργῶν· συμμίξαι τε αὐτοῖς τῇ ἀληθείᾳ καὶ τινὰς τῶν ἀγροτῶν καὶ γεωργικῶν. Ἀόπλους δὲ πάντας εἶναι καὶ τὰς κεφαλὰς ἀσκέπους, τινὰς δὲ καὶ ἀνυποδέτους, ἐφίππους δὲ ἅπαντας ξυλοκόντια κατέχοντας πάνυ κονδά, πρὸς τὸ ἀπατῆσαι τοὺς πολέμιους καὶ δόξαν αὐτοῖς ἐμποιῆσαι ὡς οὐκ εἶεν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ γεωργοὶ τινες, οἱ λεγόμενοι οἰκοφύλακες. Μὴ πλείους δὲ τούτους εἶναι τῶν εἴκοσι. Εἰσαγαγεῖν δὲ αὐτοὺς ἐν χωρίοις ἀνά ἕξ ἢ καὶ πλείονας πλησίον ἀλλήλων, ἔχοντας κτήνη τινὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις, εἴτε ὑποζύγια εἶεν καὶ βόες, εἴθ' ἵπποι τε καὶ ἡμίονοι. 18.4 Περὶ δὲ ἐνδεκάτην ὥραν τῆς ἡμέρας διορίσασθαι αὐτοὺς ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, ἀπὸ χωρίου πρὸς ἕτερον χωρίον δρομαίως εἰσερχομένους καὶ περισπωμένους, ὅπως τὰ κτήνη αὐτῶν ἀναλάβωνται καὶ πρὸς τὰ ὀχυρώματα διασώσωσι. Τούτους τοίνυν, ἡνίκα οἱ εἰς τὸ φοῦλκον ἰστάμενοι πολέμιοι θεάσονται τὰ μὲν τῶν κτηνῶν αὐτῶν παρέλκοντας, τὰ δὲ ἐπελαύνοντας, καὶ ἀγρότας εἶναι καὶ γεωργοὺς τούτους ὑποτοπήσουσιν, ἀκρατῶς καὶ ἀφυλάκτως τούτους ἐπιδιώξουσιν. Διωκόμενοι δὲ οἱ τὸ σχῆμα τῶν οἰκοφύλακων καὶ γεωργῶν ὑποδύντες σπουδάσουσι καταλαβεῖν ἐν ᾧ τὸ ἔγκρυμμα ἴσταται, καὶ τούτους οἱ πολέμιοι διώκοντες περιπεσοῦνται τῇ ἐνέδρᾳ ἀπαραφυλάκτως. Ἐπὶ δὲ τοῖς λοχήσασσι προσεγγίσωσιν, εὐτάκτῳ φρενὶ καὶ ὀρμῇ κατ' αὐτῶν οἱ τοιοῦτοι ἐφορμήσαντες συρραγήτωσαν· καὶ δῆλον ὡς οὐκ ἀντιστήσονται κἂν πρὸς μικρὸν οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ νῶτα δόντες πολλοὶ τούτων καὶ ἀναιρεθήσονται καὶ δορυάλωτοι γένωνται. 18.5 Εἰ δὲ σύνεγγυς ὁ χῶρος εἴη τῆς τῶν ἐχθρῶν στρατιᾶς, ἐν ᾧ τὰ τοιάδε τελεῖται, καὶ πλῆθος τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων εἰς ἐκδίκησιν τῶν διωκομένων ἐξέλθῃ, χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ ὅπισθεν τῆς τοιαύτης ἐνέδρας καὶ ἕτερον λαὸν, τόπον εἰς ἐπιτήδειον, εἰς ἔγκρυμμα καταστῆσαι, ἀπέχον τῆς προτέρας ἐνέδρας μίλια δύο. Καὶ εἶγε, ὡς ἔφημεν, τοὺς ἐν τῇ πρώτῃ ἐνέδρᾳ λαὸς τῶν πολεμίων ἐπιδιώξει, οἱ τοῦ δευτέρου ἐγκρύμματος ἐξερχόμενοι κατ' αὐτῶν τοὺς μὲν οἰκείους περισώσουσι, τοὺς δὲ πολέμιους κατατραυματίσουσι καὶ θανατώσουσι. 18.6 Δεῖ οὖν τὴν τοιαύτην μηχανήν, ᾧ στρατηγέ, περὶ δυσμὰς ἡλίου ἐξεργάσασθαι·

ἵνα, ἐὰν πλήθη τῶν πολεμίων ἐπίθωνται τοῖς ἐν τῇ ἐνέδρῳ, ἢ νύξ καταλαβοῦσα καὶ τὸν πόλεμον διαλύσασα, ἀβλαβῆ τὸν ὑπὸ σὲ λαὸν διατηρήσης. 19.τ Περὶ καταστάσεως καὶ ἐξοπλίσεως καὶ γυμνασίας στρατοῦ 19.1 Εἰ δέ γε θαρρήσουσι κοῦρσον διαχωρίσαι, εὐφυῶς δεῖ σε τούτους ἐπιτηδεύσασθαι, ἀποστέλλων τῶν ὑπὸ σὲ τινὰ ἀνδρεία καὶ ἐμπειρία κεκοσμημένον μετὰ καθωπλισμένου λαοῦ καὶ ἐξαρκοῦντος τοὺς διεσκεδασμένους τῶν πολεμίων κατατρέχειν καὶ ἀναιρεῖν καὶ δεσμώτας ποιεῖν. Σοῦ δὲ μηδέποτε καταλυέτω ἢ παράταξις, ἵνα, εἰ συμβῆ φούλκοις πολεμίων περιτυχεῖν πλῆθος ἔχουσι λαοῦ, πρὸς φυλακὴν δηλαδὴ τῶν ἐξελαυνόντων πολεμίων ἐπακολουθοῦσι, τὴν ἰδίαν ἔχων παράταξιν συνισταμένην πόλεμον, μετὰ τῶν φούλκων συνάπτων στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως, ὡς ἐξεθέμεθα, καταγωνίση τούτους καὶ τελείῳ παραδώσεις ἀφανισμῶ. 19.2 Ταῦτα δὲ εἰς σὴν ἀσφάλειαν, ὧ στρατηγέ, καὶ τοῦ λαοῦ φυλάττεσθαι ὑπεμνήσαμεν, εἶγε ὀλιγοστόν ἐστι τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα καὶ εὐαρίθμητον καὶ τοῦ τῶν πολεμίων κατὰ πολὺ ἐλαττούμενον. Εἰ δὲ περὶ τὰς ἑξ ἢ πέντε χιλιάδας ἀπαριθμεῖται τὸ ὑπὸ σὲ μάχιμον, μᾶλλον κατὰ πρόσωπον ἀντιτάξασθαι τοῖς πολεμίοις ἐπέιχθητι. Καὶ οὕτως διὰ μηχανικῶν στρατηγημάτων καὶ ἐπιτηδεύσεων, εἰ χρῆ καὶ ἀδοκίμων κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεων, καὶ εἰ καλῶς καὶ ἐμπείρως τὸν κατ' αὐτῶν μηχανήσῃ πόλεμον, ἔχων τὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀκαταμάχητον βοήθειαν συνεπαμύνουσαν, μεγάλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκης ἐργάση τρόπαια. 19.3 Οὐκ ἐνὸν δὲ ἄλλως στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως πρὸς πόλεμον παρασκευασθῆναί σε, εἰ μὴ πρότερον ἐξασκήσεις καὶ ἐκπαιδεύσεις τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, ἐθίζων αὐτὸ καὶ ἐγγυμνάζων εἰς τε τὴν τῶν ὄπλων μεταχείρισιν, καὶ πόνων καὶ ταλαιπωριῶν τὸ δριμύ τε καὶ ἐπίπονον καρτερεῖν· καὶ μὴ χαννότητι καὶ ῥαθυμίᾳ μέθη τε καὶ τρυφαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἀσωτίαις τὸ ἑαυτῶν πᾶν ἐπιτρέπειν. 19.4 Προσῆκει γε μὴν τὰς τε ρόγας αὐτῶν καὶ σιτηρέσια ἀνελλιπῶς τούτους λαμβάνειν ἄλλας τε δωρεὰς καὶ εὐεργεσίας πλείους τῶν ἐθίμων καὶ διατετυπωμένων, ἵνα, τὸ ἀνευδὲς ἔχοντες, ἐκ τούτων δύνωνται καὶ ἵππου καλλίστους ἐπικτᾶσθαι καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν πανοπλίας, καὶ χαιρούση ψυχῇ καὶ προθύμῳ καὶ ἀγαλλομένη καρδίᾳ προκινδυνεύειν αἰρῶνται τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἀγίων καὶ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. 19.5 Τὸ δὲ κρεῖττον πάντων καὶ ἀναγκαιότερον, ὅπερ τὸ πρόθυμον αὐτῶν διεγείρει καὶ τὴν ἀνδρείαν αὖξει καὶ τῶν ἀτολμητῶν ἐρεθίζει κατατολμᾶν, τὸ τελείαν ἔχειν ἐλευθερίαν τὰς ἑαυτῶν οἰκίας καὶ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς στρατιωτῶν καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἅπαντας. Τοῦτο γὰρ ἀρχῆθεν καὶ ἀπὸ παλαιοῦ εἰς αὐτοὺς καὶ συνετηρεῖτο καὶ διεφυλάττετο· καὶ εὐρήσεις τοῦτο νενομοθετημένον παρὰ τῶν πάλαι ἀγίων καὶ μακαρίων βασιλέων καὶ ἐν τοῖς τακτικοῖς βιβλίοις αὐτῶν ἐγγεγραμμένον. 19.6 Πρὸς δέ γε τῇ ἐλευθερίᾳ χρῆ αὐτοὺς καὶ τῆς δεούσης ἀπολαύειν τιμῆς καὶ μὴ καταφρονεῖσθαι καὶ ἀτιμοῦσθαι· αἰσχύνομαι γὰρ εἰπεῖν καὶ τύπτεσθαι τοὺς τοιούτους ἄνδρας, τοὺς μὴ προτιμῶντας τῆς ἰδίας ζωῆς ὑπὲρ θεραπείας τῶν ἀγίων βασιλέων καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐλευθερίας καὶ ἐκδικήσεως· καὶ ταῦτα παρὰ φορολόγων ἀνθρωπαρίων καὶ μηδεμίαν τῷ κοινῷ προξενούντων ὠφέλειαν, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκπιεζόντων καὶ ἐκτριβόντων τοὺς πένητας καὶ ἐξ ἀδικίας καὶ πολλῶν αἱμάτων πενήτων ἑαυτοῖς πολλὰ τάλαντα χρυσοῦ ἐπισυναγόντων. 19.7 Δεῖ δὲ αὐτοὺς μὴδὲ παρὰ τῶν θεματικῶν κριτῶν ἀτιμοῦσθαι καὶ ὡς ἀνδράποδα κατασύρεσθαι καὶ μαστίζεσθαι, δεσμά τε καὶ κλοιᾶ τῆς συμφορᾶς περιτίθεσθαι τοὺς ἐκδίκους καὶ μετὰ Θεὸν σωτήρας Χριστιανῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγίων βασιλέων καθ' ἐκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἀποθνήσκοντας, αὐτοῦ τοῦ νόμου παρακελεύοντος ἕκαστον ἄρχοντα τοῦ ἰδίου λαοῦ ἐξουσιάζειν καὶ τούτους κρίνειν. 19.8 Καὶ τίνας ἑτέρου ἄρα λαὸς οἰκεῖος ὁ τοῦ θέματος, εἰ μὴ μόνου τοῦ στρατηγοῦ, ὃν ὁ βασιλεὺς ὁ ἅγιος ἐν αὐτῷ προχειρίζεται; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ῥωμαίων καὶ τοῦ νόμου τὴν τοῦ ἰδίου

θέματος ἔξουσίαν ὁ στρατηγὸς ἐκέκτητο, κρίνων τοὺς ἐγκαλοῦντας ἐπὶ τοῖς στρατιωτικοῖς πράγμασι καὶ διοικῶν τὰ ἐν τῷ θέματι ἀνακύπτοντα, ἔχων συνεργὸν τὸν κριτὴν καὶ παρ' αὐτοῦ συνεργούμενος, συνεργῶν δὲ καὶ τῷ πρωτονοταρίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς τοῦ δημοσίου δουλείας ἐγκεχειρισμένοις. Εἶχε δὲ καὶ ὁ τουρμάρχης τῆς ἰδίας αὐτοῦ τούρμας παρὰ τοῦ νόμου καὶ τῆς βασιλικῆς προσταξέως ἐπ' ἔξουσίας τὰς κρίσεις κατὰ τοὺς ἐπικρατήσαντας τύπους καὶ τὰ τούτων προνόμια.

19.9 Εἰ μὲν οὖν τὴν πάλαι κατάστασιν ὁ τῶν ἀγίων βασιλέων λάβη στρατὸς, καὶ τὰ λυποῦντα καὶ εἰς πενίαν αὐτοὺς ἄγοντα πόρρω γένωνται τούτων, μεγάλην λήψονται προθυμίαν καὶ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, καὶ γενναιότεροι καὶ εὐτολμότεροι ἔσονται, ἀκαταγώνιστοί τε καὶ ἀκαταμάχητοι τοῖς πολεμίοις ὀφθήσονται· καὶ τούτων οὕτως γινομένων οὐ μόνον τὰς ἰδίας οἱ ἅγιοι ἡμῶν βασιλεῖς ἐκδικήσουσι χώρας, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πλείστας τῶν πολεμίων καθυποτάξουσιν.

20.τ Περὶ τῶν ἐγχρονιζόντων πολεμίων κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν, ἵνα ἡμέτερος στρατὸς κατὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐπέλθῃ

20.1 Τῶν πολεμίων μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς χώρας ἡμῶν περιπολούντων, ἐκτριβόντων τε καὶ ἀφανιζόντων καὶ πολιορκίας κάστρων διαβαθύνειν διαμελετώντων, φυλαττομένων δὲ τοῦ μὴ παρὰ τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἐνεδρευθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς ἐνεδρεῦσαι μηχανωμένων, εἰ μὴ ἀξιόλογος ῥωμαϊκὴ δύναμις εἰς ἀντιπαράταξιν τούτων ἐστίν, δυναμένη τούτους καταγωνίσασθαι, τοῦτο δεῖ σε, ὦ στρατηγέ, διαπράξασθαι, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις γέγονε, καθὼς ἢ συντεθεῖσα στρατηγικὴ βίβλος παρὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως Λέοντος διαλαμβάνει· ἢ καὶ οἱ ἐντυχόντες σαφῶς τὰ περὶ τῶν λεχθησομένων ἐπίστανται.

20.2 Τὸ γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὁ τῶν Κιλικῶν ἅπας λαὸς μετὰ βαρείας δυνάμεως κατὰ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν ἐξελθὼν καὶ τὸ κάστρον Μισθείας σφοδρῶς πολιορκῶν, τῷ τῆνικαῦτα ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ ὁ βασιλεύων προστέταχε μετὰ τῶν θεμάτων καὶ ταγμάτων κατὰ τῆς τῶν Κιλικῶν χώρας ἐπιστρατεῦσαι, δύο δὲ τῶν στρατηγῶν τοῦ τε Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Ὀψικίου ὑπολείπεσθαι τοῦ πρὸς ἐκδίκησιν, ὡς οἶόν τε, τοῦ τε κάστρου καὶ τῆς λοιπῆς χώρας τοῖς πολεμίοις ἀντικαθίστασθαι.

20.3 Ὁ μέντοι τῶν στρατευμάτων δημαγωγός ἦν δὲ τότε Νικηφόρος, ὃς ἐπὶ κλησὶς Φωκᾶς διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς τοῦ Μαυριανοῦ λεγομένης κατὰ τῆς χώρας Ἀδάνης τὴν ἐπέλευσιν ποιησάμενος λείαν ὅτι πλείστην ἠλάσατο. Τούτῳ πρὸς συνάντησιν λαὸς ὁ τῆς Ἀδάνης ἐξῆλθε καί, ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς πόλεως αὐτῶν ἀντιταξάμενος, ἅμα τῷ συμπεσεῖν ἀλλήλοις νῶτα μεταβαλόντες οἱ τοῦ Ἰσμαῆλ ἀκόσμῳ φυγῇ καὶ σποράδην εὐθὺς τῆς πόλεως ὥρμησαν. Ὁ δὲ γε τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος ὅσους τῶν Ἰσμηλιτῶν ἔνδον πυλῶν γενέσθαι μὴ δυναθέντας εὔρε, τοὺς μὲν μαχαίρα συνέκοψε, τοὺς δὲ πρὸς δουλείαν ἠγάγετο· τοῦ δὲ ἄστεος ἐγγύθι στρατοπεδευσάμενος, ἀμπελώνων καὶ δένδρων τὰ ἔγκαρπα ἅπαντα κατατεμῶν τό τε περίξ τῆς πόλεως λαμπρόν τε καὶ εὖκοσμον ἀπημαύρωσε.

20.4 Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄχρι θαλάσσης ἐπιδραμῶν ὁ λαὸς αὐτοῦ, αἰχμαλωσίαν ὅτι πλείστην καὶ κτήνη πάμπολλα ἀναλαβόμενος καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὁδοιπορήσας, ἐν τῷ Κύδνῳ ποταμῷ, ὃς καὶ Ἰέραξ ἐγχωρίως κέκληται, ἔξωθεν τῆς γεφύρας ἐν ἧ ἢ ὁδὸς πρὸς Ἄδανα φέρει, ἠπλήκευσε. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἀπάρας ἐκεῖθεν τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι ἐπορεύετο.

20.5 Τὴν τῶν Ῥωμαίων τοίνυν οἱ τὴν Μίσθειαν περικαθήμενοι πολέμιοι κατὰ τῆς ἑαυτῶν χώρας ἐπίθεσιν ἀκουτισθέντες, τὴν πολιορκίαν λύσαντες τάχει πολλῷ πρὸς ἐκδίκησιν τῆς ἰδίας χώρας ὑπέστρεψαν· ἀλλ' ἀπρακτῆσαντες τῶν ἀμφοτέρων διήμαρτον· ὁ γὰρ τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος μετὰ πολλῶν σκύλων τε καὶ λαφύρων καὶ ἀνδραπόδων διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Καρυδίου λεγομένης τὰ Ῥωμαίων ἤθη κατέλαβε.

20.6 Πρὸς τούτῳ δὲ καὶ οἱ στρατηγήσαντες τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Καππαδοκίας ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, τῶν Ταρσιτῶν κατὰ τῆς ῥωμαϊκῆς χώρας τὴν ἐξέλευσιν ποιουμένων, δι' ἄλλης ὁδοῦ

ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν εἰσερχόμενοι, ποτὲ μὲν αὐτοὶ ἐκεῖνοι, ποτὲ δὲ τινὰς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀποστέλλοντες, κατὰ τὸ ἐγγχωροῦν τούτους κατετραυματίζον. 20.7 Ὁ δὲ γε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Λυκανδοῦ καὶ τῶν ἐκεῖσε ἀκριτικῶν θεμάτων ἐγκεχειρισμένος ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, ὡς ἂν Ἀλῆμ ὁ υἱὸς τοῦ Χαμβδᾶ κατὰ Ῥωμανίας τὴν ἐξέλευσιν ἐποίησατο ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ χρεῖας ἀναγκαίας αὐτὸν κατεπειγούσης μετέβη, κατὰ τῆς χώρας τοῦ Χάλεπε καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐπιτιθέμενος, μεγάλην ἐν αὐτοῖς βλάβην εἰργάζετο· καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ ἀρχηγούς τῶν φοσσάτων, μεγάλους καὶ περιφανεῖς, δορυαλώτους εἶλε, καὶ τοὺς τούτων μαχίμους ἄνδρας καὶ πλεῖστα φρούρια. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν Κιλικῶν χώρᾳ διεπράττετο, ὡς τῇ Λυκανδῶ συνορούσῃ. 20.8 Καὶ αὐτὸς τοῖνον, ὃ στρατηγέ, ὅτε μετ' ἐπιτηδεύσεως καὶ ἐνέδρας τραυματίζειν τοὺς πολεμίους ἀπορήσεις, διὰ τὸ ἑαυτοὺς ἐπιμελῶς ἀσφαλίζεσθαι καὶ παραφυλάττειν, οὔτε δ' αὖ πάλιν ἀξιόλογον ἔχεις δύναμιν πρὸς τὸ φανερώς αὐτοῖς ἀντιμάχεσθαι, τοῦτο δεῖ σε διαπράττειν, καὶ εἴτε αὐτὸν σὲ κατὰ τῆς χώρας τῶν πολεμίων ἐπείγεσθαι, καταλιμπάνοντα ἄνδρα τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἀξιολογώτερον μετὰ καὶ στρατεύματος τοῦ πρὸς παραδρομὴν καὶ πρόνοιαν τῶν θεμάτων ἐξικανοῦντος, εἴτε, σοῦ τὴν παραδρομὴν ποιῶντος, τὸν κρείττονα τῶν στρατηγῶν καὶ ἐπ' ἀνδρεία καὶ πολυπειρία ὀνομαστὸν καὶ ἐπαινούμενον μετὰ ἱππικῆς καὶ πεζικῆς ἀξιολόγου δυνάμεως κατὰ τῆς τῶν πολεμίων ἀποστέλλειν χώρας καὶ χρονίζειν ἐν αὐταῖς καὶ πυρπολεῖν καὶ ἀφανίζειν καὶ κάστρα πολιορκεῖν· ἵνα τοῦτο ἀκούοντες οἱ πολέμιοι, καὶ μὴ βουλομένου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ἀναγκάσουσιν αὐτὸν ἐπαναζεῦξαι πρὸς τὴν τῆς ἰδίας χώρας ἐκδίκησιν. 20.9 Ὅποταν δὲ τὰς χώρας ἡμῶν καλῶς ἐκσηλεύσης καὶ φυγαδεύσης καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντα λαὸν καὶ τὰ τούτων θρέμματα ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς καὶ δυσβάτοις, καὶ βουληθῶσιν οἱ πολέμιοι ψηλαφῆσαι καὶ ἀνερευνησασθαι τὰ τοιαῦτα ὄρη κἀκεῖθεν τούτους ἀνδραποδίσασθαι, καὶ πανστρατὶ πλησιάσαι τοῖς τοιοῦτοις τόποις θελήσωσι καὶ τὰς σκηνὰς ἐκεῖσε πῆξασθαι, ὀφείλεις καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις πλησίον γενέσθαι εἰς ἐκδίκησιν τῶν οἰκείων. 20.10 Καὶ εἶγε τὸν χῶρον θεάσῃ, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι ἀυλίζονται, ὄρος ἔχων ἢ τόπον ὑψηλὸν καὶ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ νυκτὸς κατ' αὐτῶν ἐπιθέσθαι, τοῦτο μελετήσεις, καί, διασκοπήσας καλῶς τὴν τοῦ τόπου θέσιν, καὶ βοήθειαν ἐκεῖθεν ἔχων, τὸν κατ' αὐτῶν παρασκευάσει πόλεμον νυκτὸς μετὰ πεζικῆς δυνάμεως σὺν ἵππέων, καθὼς περὶ νυκτοπολέμου κατωτέρω εἴρηται, καὶ μεγάλως αὐτοὺς τραυματίσεις καὶ ἐκθροήσεις καὶ παρασκευάσεις ἐκεῖθεν ὑποχωρήσει. 20.11 Καρτερούντων δὲ ἔτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, καλῶς ἑαυτοὺς ἀσφαλίζόμενοι καὶ 20.11 παραφυλάττοντες, καὶ βουλομένων ἀνερευνησῆσαι τὰ ὄρη ἐν οἷς τὰ καταφύγια τῶν χωριτῶν τυγχάνει, δεόν φυλαχθῆναι καὶ προκατασχεθῆναι παρὰ σοῦ τὰς εἰσόδους διὰ τε ἀκοντιστῶν καὶ ψιλῶν. Καὶ τούτων καλῶς φυλαττομένων ἐν οἷς ἡ καταφυγὴ τῶν γεωργῶν σὺν τῶν φαμιλιῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν γέγονεν, εἰ βουληθῶσιν διὰ τῶν στενωπῶν καὶ δυσβάτων ἐκείνων ὁδῶν εἰσελθεῖν, ἡττηθήσονται, καὶ μάλιστα πεζικῆς δυνάμεως αὐτοῖς ἐπιθεμένης. Εἰ δ' αὐτοὶ μετὰ πεζικῆς βουληθῶσιν ἐπελθεῖν καὶ τὰ ὄρη διερευνησασθαι, ἐν ἐνδοτέροις καὶ ὀχυρωτέροις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις τόποις εἰσαγαγεῖν τοὺς τῶν χωρίων οἰκῆτορας ἐπέιχθητι, καὶ σοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τὰς εἰσαγούσας κατ' αὐτῶν ὁδοὺς δηλαδὴ καταλαμβάνοντός τε καὶ ἀσφαλῶς διαφυλάττοντος. 21.τ Περὶ πολιορκίας κάστρου 21.1 Πρὸς πολιορκίαν δὲ κάστρου κατανοῶν εὐτρεπιζομένους τοὺς πολεμίους, δεόν καὶ σέ, στρατηγέ, ὅσα πολιορκεῖσθαι δυνατόνεῖσιν γὰρ καὶ πολλὰ κάστρα μὴ δεδιότα πολιορκίαν, ἐν τοῖς τοιοῦτοις πρὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐξελεύσεως παρασκευάσαι τὸν ἐν αὐτοῖς καταφεύγοντα λαὸν μηνῶν τεσσάρων τροφὰς καθένα ἕκαστον, εἰ δυνατόν καὶ πλειόνων, καθ' ὅσον συνορᾶς ἔσεσθαι τὴν πολιορκίαν, ἀποτίθεσθαι, καὶ τῶν ἐν ταῖς κινστέρναις ὑδάτων ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν

ἄλλων πάντων, ὅσα πολιορκουμένους ἐκδικεῖν καὶ βοηθεῖν δύνανται. Ταῦτα γὰρ διὰ τὸ πλῆθος τῆ παρούση γραφῆ ἐκθεῖναι κατὰ μέρος ἐάσομεν· περὶ γὰρ τῶν τοιούτων καὶ ἐτέρων πολιορκητικῶν μηχανημάτων καὶ τὸ πῶς χρῆ τοὺς ἔνδον τοῖς ἔξωθεν ἀντιμάχεσθαι ἀκριβῶς πρὸ ἡμῶν καὶ λελογισμένως οἱ τὰ τακτικά καὶ στρατηγικά ἀναγραψάμενοι ἐξέθεντο. Ἡμεῖς δὲ περὶ παραδρομῆς καὶ κατασχέσεως κλεισσοῦρων προσταχθέντες εἶπειν, τὰ ταύτη συντελοῦντα καὶ ἐφαρμόζοντα κατὰ τὸ ἐνὸν ἐκθεῖναι κατεπειγόμεθα.

21.2 Τῶν πολεμίων τοίνυν τὸ κάστρον περικαθισάντων καὶ πρὸς πολιορκίαν χωρῶντων, εἰ μὲνὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς βουλομένοις στενοχωρεῖν τοὺς πολιορκουμένους ἀπληκεύσουσι δηλονότι τοῦ κάστρου κύκλοθεν, πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι τινὰς τῶν ἡμετέρων μήτε εἰσέρχεσθαι μήτε ἐξέρχεσθαι, ἐπεὶ ἐν ὄχυροῖς τόποις καὶ δυσβάτοις σχεδὸν τὰ πλείω ἡμῶν ἴδρυνται κάστρα, εὐχερῶς τούτοις οὕτως ἀπληκεύουσι χάρακος καὶ ἀσφαλείας ἄνευ ἰσχύσεως, ὡς στρατηγέ, καθ' ἐν μέρος νυκτὸς μετὰ πεζικοῦ στρατεύματος ἐπιθέσθαι· μετὰ συνθήματος ὁμοῦ καὶ τοὺς ἔνδον ἐξελεθεῖν παρασκευάσεις ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καὶ συνάψαι καὶ αὐτούς, εἰ δυνατόν, πόλεμον. Καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου ἔχων βοήθειαν τούτους καταγωνίση, ἔργον τοῦτο προνοίας Θεοῦ.

21.3 Εἰ δὲ διὰ τὴν τοῦ χώρου δυσχέρειαν καὶ σκληρότητα οὐ θαρρήσουσιν οὕτως κύκλοθεν διεσπαρμένως ἀπληκεῦσαι, ἀλλ' ἐκ δύο μερῶν ἢ ἐξ ἐνὸς ἅπας ὁ λαὸς αὐτῶν στρατοπεδεύσει, δέον πρότερον πᾶσαν τροφήν ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων πυρπολῆσαι καὶ τελείως ἐξαφανίσει καὶ μηδὲν εἰς χρεῖαν ἀλόγων ἢ ἀνθρώπων πλησίον τοῦ κάστρου ἢ πόρρω καταλιπεῖν ἐν τοῖς χωρίοις. Εἰ δὲ καὶ ξύλον ἐπιλείπει, ἐπὶ τοῦ τόπου ὄρους μὴ ὄντος, καὶ αὐτὰ τὰ στέγη τῶν οἰκημάτων πυρπολῆσαι. Εἰ γὰρ καὶ ξύλου ἐν χρεῖα γένωνται οἱ πολέμοιοι καὶ τροφῶν ἐνδεεῖς εἰσιν, ἀνάγκη τὸν λαὸν αὐτῶν ἐξέρχεσθαι μακρότερον πρὸς συλλογὴν τῶν χρεῶν. Σοῦ δὲ ἐμπείρως καὶ στρατηγικῶς διατιθεμένου δυνήση τούτους μετὰ ἐγκρυμμάτων τραυματίζειν καὶ κατατροποῦσθαι· καὶ ὡς ἐκ τούτου τῆ τῶν τροφῶν ἐνδεία ἀναγκαζόμενοι τὴν πολιορκίαν λύσουσιν.

21.4 Εἰ δὲ ὄρᾳς αὐτούς ἔτι καρτεροῦντας καὶ τῇ πολιορκίᾳ ἐπιμένοντας καὶ τοὺς ἔνδον στενοχωρουμένους, δέον καὶ πρὸς νυκτοπολέμους δημοσίους χωρῆσαι, πεζικὸν συναγροχῶς στράτευμα ἅμα ἱππεῦσιν. Ὁ ἀρμοζόντως κατὰ τὴν τοῦ τόπου θέσιν τούτοις συνταξάμενος, τὸν ἐν νυκτὶ πόλεμον παρασκευάσεις γενέσθαι, καθὼς παρακατιῶν περὶ νυκτοπολέμου δηλώσω, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ καταγωνίση αὐτούς, καὶ ἀναγκάσεις τὴν τοῦ κάστρου πολιορκίαν λιπεῖν.

21.5 Εἰ δέ τις αἰτία τὸν τῆς νυκτὸς πόλεμον διακωλύσει καὶ οἱ ἔνδον πολιορκούμενοι ἐνδεεῖς λαοῦ τοῦ βοηθοῦντός εἰσι, τροφῶν δὲ σπάνιν οὐκ ἔχουσι, δυνήση καὶ ἐτέρων ἀνδρῶν προσθήκην ἐπαγαγεῖν, ὡς περὶ καὶ τροφῆς εἶγε ἐνδεεῖς εἰεντρόπῳ τοιῶδε. Συναγαγὼν ἅπαν τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα καὶ διχῆ αὐτοὺς διελῶν, οἱ μὲν ἡμίσεις τούτων ἀναλαβέτωσαν καθεὶς ἀνά σίτου μοδίους τέσσαρας εἰς οὓς ἐποχοῦνται ἵππους, παρέχων αὐτοῖς καὶ εὐζώνους ἐτέρους ἱππεῖς μηδὲν ἐπιφερομένους πλὴν τὰ ὄπλα αὐτῶν καὶ πρὸς μόνην αὐτῶν φυλακὴν εἶναι. Σὺ δὲ μετὰ τοῦ λοιποῦ μαχίμου στρατεύματος ἐν ἐτέρῳ μέρει, κατὰ τὴν ὥραν ἣν οἱ τὸν σῆτον ἐπιφερόμενοι πλησίον τοῦ κάστρου μέλλουσι γενέσθαι, περὶ μέσην νύκτα ἀθρόως μετὰ κραυγῆς καὶ σαλπύγγων φάνηθι, ὡς ἤδη πολεμίσων αὐτούς. Τῶν δὲ πρὸς τὸν σὸν πόλεμον παρασκευαζομένων καὶ τὴν ὁρμὴν πρὸς σὲ ποιουμένων, ἄδειαν εὐρόντες οἱ τὸν σῆτον ἐπιφερόμενοι ἀποκομίσουσί τε αὐτὸν ἐν τῷ κάστρῳ καὶ ἀσινεῖς παλινοστήσουσι. Καὶ διὰ τῆς τοιαύτης μηχανῆς καὶ ἀνδρῶν ἐπιβολὴν καὶ τροφῆς παράσχησιν αὐτοῖς, εἶγε ἀμφοτέρων ἐν χρεῖα εἰσί, καὶ σωτηρίας οἱ πολιορκούμενοι τύχουσιν.

22.τ Περὶ διαχωρισμοῦ λαοῦ τῶν ἡμισέων πολεμίων ἢ καὶ τοῦ τρίτου μέρους

22.1 Εἰ δὲ μὴ πρὸς πολιορκίαν κάστρων εὐτρεπίζοντο οἱ πολέμοιοι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς καὶ σφοδρᾶς δυνάμεως τὰς ἡμετέρας χώρας περινοστοῦσι, χρῆ τὸν στρατηγοῦντα τῶν ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἐπιμελῶς τοὺς γεωργούς, ἦτοι τοὺς

τῶν χωρίων πολίτας, καὶ τὰ αὐτῶν ἅπαντα παρακελεύσασθαι τε καὶ παρασκευάσασθαι ἐν κάστροις καὶ ὄχυροις τόποις διασώσασθαι, τοὺς δὲ τῶν πολεμίων πρὸς λείαν ἔξερχομένους, ὡς νουνεχεῖς καὶ ἀγρύπνους συνεχῶς τραυματίζειν, ἵνα εἶεν δεδοικότες πόρρω τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ἔξελαύνειν καὶ τροφὰς ἐπικομίζεσθαι· κἀντεῦθεν στενοχωρία τροφῶν συσχεθήσονται. 22.2 Πλὴν, ὡς ἔφημεν, πλῆθος λαοῦ ἔχοντες, ἑτέραν ἴσως μέθοδον μετελεύσονται. Διαχωρίζοντες ἐνίοτε τοὺς ἡμίσεις τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἢ καὶ τὸ τριτημόριον, ἀποστελοῦσι πόρρω ἡμέρας ὁδοῦ διάστημα ἢ καὶ ἐπέκεινα ἀπέχοντας τοῦ φοσσάτου αὐτῶν ἐν χωρίοις τισίν, ἐν οἷς ἐλπίζουσι πλείονας δαπάνας ἐφευρεῖν. Καὶ ἀνάγκη τούτους ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ἢ καὶ τρισὶν ἔξω τοῦ φοσσάτου αὐτῶν διάγειν. Τοῦτο γοῦν πυθόμενος καὶ νοήσας, ὧ στρατηγέ, δέον κατ' αὐτῶν ἐνεδρεῦσαι μετὰ λελογισμένης διασκέψεως καὶ πλησίον αὐτῶν ἐν νυκτὶ γενέσθαι καὶ τόπον ἐπιτήδειον ἐφευρίσκων τὸ ἴδιον στράτευμα ἀποκρύψαι. 22.3 Ἐπεὶ οὖν οὐκ εἰς δύο καὶ τρία χωρία, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἐρευνήσοντες τροφὰς διασκορπίζονται, εἰκὸς δὲ ἐστὶ καὶ τὸ λεγόμενον φοῦλκον εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἴστασθαι, δεῖ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα διχῆ διελεῖν, ἀσφάλειαν ποιούμενος μὴ φωραθῆναι ἢ διαγνωσθῆναι σε παρὰ τῶν ἀνερευνόντων πολεμίων τοὺς λόχους, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν μᾶλλον ἐνεδρευθῆς· καρτερῆσαι δὲ ἐν τῷ ἐγκρύμματι ἄχρι ἐνδεκάτης ὥρας τῆς ἡμέρας, ἥδη τοῦ ἡλίου πρὸς δύσιν ὄντος. Καὶ εἰ μὲν ὑπέστρεψεν, ὡς ἔθος ἐστὶ, τὸ φοῦλκον ἐν οἷς χωρίοις αὐλίζονται οἱ ἑταῖροι αὐτῶν, ἐν τοῖς μήκοθεν χωρίοις ἀποστελεῖς οὐς ἔμπροσθεν διεχώρισας, ὄπισθεν αὐτῶν ἐπακολουθῶν καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς αὐτοῖς παρεπόμενος. Καὶ ὡς ἂν ἢ τοῦ τόπου θέσις δίδωσι, λάθρα καὶ ἄνευ κραυγῆς ὀξέως πορευόμενος ἀπόκρυψον ἑαυτόν, ἕως οὗ ἔγγιστα γένη τῶν χωρίων. 22.4 Ὅτε δὲ οὐ δυνατόν ἐστιν ἀποκρύπτεσθαι ὑπὸ τοῦ ρύακος τὸν ὑπὸ σὲ λαόν, ἀλλ' ἀνάγκη εἰς φανερόν γενέσθαι, τότε σὺν ἵππασίᾳ νεανικῇ κατὰ τῶν εἰς τὰ χωρία ὄντων πολεμίων ἢ ὄρμη παρὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀποσταλέντων γενέσθω. Καὶ ἀδοκῆτως τούτοις ἐπιθέμενοι καὶ ἀναιρήσουσι πολλοὺς, τινὰς δὲ καὶ ζῶντας ἀνδραπόδων λόγῳ κατάσχωσιν. Εἰ δὲ καὶ τὸ φοῦλκον τὸ εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἔξωθεν τῶν χωρίων ἔτι ἴσταται, κατ' αὐτοῦ πρῶτον τὴν ὄρμην ποιείτωσαν, περὶ δυσμᾶς ἡλίου, ὡς ἔφην, οἱ ἔμπροσθεν ἀποσταλέντες. Καὶ σοῦ ὄπισθεν παρεπομένου μετὰ τοὺς προηγούμενους σου, πρὸς πόλεμον συμβαλεῖν συντεταγμένος καὶ αὐτὸς ὀρμήσεις κατ' αὐτῶν καὶ καταγωνίση τούτους τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι. 22.5 Εἰ δέ γε οἱ τῶν πολεμίων ἀρχηγοί, οἱ ἐκεῖσε ὄντες, πολλὴν ἔχοντες δύναμιν συστήναι δυνηθῶσι καὶ τὴν ἥτταν ἀνακαλέσασθαι ἀγωνίσωνται, ὅπερ ἀδύνατόν ἐστι, τῆς νυκτὸς ἥδη ἐπιλαμβανομένης οὐδὲν συμβήσεται σοὶ τῶν ἐναντίων. Οὕτως τοίνυν ποιούντός σου καὶ θαυμάσονται καὶ πτοηθήσονται σου οἱ πολέμιοι καὶ οὐκ ἀδεῶς θαρρήσουσιν ἐξέρχεσθαι τοῦ φοσσάτου αὐτῶν· κἀντεῦθεν ἀνάγκη τούτους τροφῶν ὑστερουμένους πρὸς τὴν ἰδίαν παλινοστήσαι χώραν. 23.τ Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τῶν πολεμίων καὶ τῆς κατασχέσεως τῆς κλεισούρας 23.1 Ὑποστρεφόντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ τὴν ἰδίαν ἐπειγομένων καταλήψεσθαι δέον τὰς πεζικὰς δυνάμεις πρὸς τὰς κλεισούρας προαποστεῖλαι καὶ τὰς ὁδοὺς, δι' ὧν μέλλουσι διελθεῖν, κατασχεῖν. Δι' οἷας γὰρ ὁδοῦ διελθεῖν βουληθῶσιν, ἀπὸ τε τῶν ἐν Σελευκίᾳ κλεισουργῶν καὶ τοῦ τῶν Ἀνατολικῶν θέματος, καθὰ τὰ Ταυρικὰ ὄρη τὴν τε Κιλικίαν διορίζουσι Καππαδοκίαν τε καὶ Λυκανδόν, πρὸς τούτοις καὶ τὰ παρακείμενα Γερμανικίαν τε καὶ Ἀδατᾶν καὶ τὸ Καησοῦν καὶ τοῦ Δαουθαῖ, Μελιτήνην τε καὶ τὰ Καλούδια, καὶ τὰ πέραθεν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ διορίζοντα τὴν τε τοῦ Χανζήτι λεγομένην χώραν καὶ τὴν πολεμίαν ἄχρι Ῥωμανουπόλεως, ἐν ὅλοις τοῖς τοιούτοις θέμασι, δι' οἷας ἂν ὁδοῦ ὑποστρέφοντες διελθεῖν πρὸς τὴν ἰδίαν βουληθῶσιν, ἀδιστακτικῶς τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ τὸν κατ' αὐτῶν ἐπέιχθητι διαθέσθαι πόλεμον καὶ τὴν νικῶσαν εὐρήσεις τῇ

αὐτοῦ χάριτι. 23.2 Ἡνίκα δὲ πρὸ τεσσάρων σταθμῶν, ἤτοι ἀπλήκτων, ἐπιγνῶς τὴν ὁδόν, δι' ἧς ὥρμησαν οἱ πολέμιοι, σοὶ μὲν, τῷ τοῦ παντὸς λαοῦ ἡγεμόνι, τάχει πολλῶ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι προσήκει καὶ καταλαβεῖν τὰς πεζικὰς δυνάμεις, τὰς ἐν τῇ κλεισούρᾳ ἀποσταλείσας, καταλιπεῖν δὲ τὸν κρείττονα τῶν λοιπῶν στρατηγῶν πρὸς τὸ παρατρέχειν αὐτοῖς διὰ τὰ ὀπισθεν κοῦρσα καὶ τὰς ἐκδρομὰς αὐτῶν· ἔχειν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ λοιπὸν ἰπικὸν στράτευμα πειθόμενον τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διορίσασθαι αὐτῷ ὡς, ἡνίκα οἱ πολέμιοι ὡς ἀπὸ δύο ἀπλήκτων τῇ κλεισούρᾳ πλησιάσουσι, καὶ αὐτὸν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος διελθεῖν καὶ καταλαβεῖν ἐν ᾧ τόπῳ ὁ κατ' αὐτῶν ἐξαρτῦεται πόλεμος. 23.3 Σοῦ δὲ καταλαμβάνοντος ἐν τῇ κλεισούρᾳ καὶ τὰς πεζικὰς τάξεις ἐνουμένου, δεόν σπουδάσαι καὶ ἔτερον μάλιστα πεζικὸν λαὸν ἐπισυνάξαι, ὅσον ἂν δυνηθῆς, παραινέσαι τε αὐτοῖς παρρησίᾳ πρὸς ἀνδρείαν αὐτοὺς ἐπαλείφων καὶ εὐτολμίαν, ἐποτρῦναι δὲ καὶ τὸ πρόθυμον αὐτῶν, οἷα στρατηγὸς ἄριστος, μελισταγεῖ παραινέσει· "Ἄνδρες λέγων Ῥωμαῖοι, στῶμεν ἀκλινῶς καὶ ἐδραίως· στῶμεν ἀνδρικῶς καὶ γενναίως· δεῖξωμεν ἐχθροῖς βραχίονα καὶ ἰσχύν· δεῖξωμεν ὡς πρὸς κρείσσονας τὴν ὀρμὴν ἔχουσιν, ὡς πρὸς τοὺς βάλλειν μᾶλλον ἢ βάλλεσθαι μέλλοντας παρατάττονται· μὴ γὰρ λίθος φύσις αὐτοῖς ἢ χαλκός, ὡς μὴ τραύματα δέχεσθαι· μὴ γὰρ ἐκ σιδήρου τὸ σῶμα, ὡς μὴ τῷ κόπῳ ἐκλύεσθαι καὶ ἀποναρκᾶν." Πρὸς ἐπὶ τούτοις ὑποδεικνύων καὶ τὴν τοῦ τόπου δυσχέρειαν, ἐν ᾧ μέλλουσι πρὸς μάχην παρασκευασθῆναι καὶ ὅσον αὐτοῖς παρέχει βοήθειαν. 23.4 Μετὰ δὲ τὸ καλῶς αὐτοὺς παραθῆξαι καὶ διεγεῖραι καὶ προθυμότερους καὶ εὐτολμοτέρους ἐργάσασθαι, καταστήσεις αὐτοὺς ἐν οἷς τόποις ὀφείλουσι τοῖς ἐχθροῖς μάχεσθαι. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ ὑψηλὰ τῶν ὀρέων καταλαβεῖν δεόν καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς κρατῆσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι. Ἐν οἷς δὲ καὶ ἵππεῖς ἐγχωρεῖ σὺν τοῖς πεζοῖς μάχεσθαι, καταστήσεις καὶ αὐτοὺς ἐν ἐπιτηδεῖοις τόποις. Ἐν πάσαις δὲ σου ταῖς παρατάξεσιν ἀρχηγοὺς τῶν χρησίμων ἐπιστῆσαι σε δεῖ καὶ τᾶλλα πάντα φυλάξαι καὶ πράξαι, ὅσα ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου περὶ τοῦ πῶς δεῖ τοῖς πολεμίοις ἐν ταῖς δυσχωρίαις μάχεσθαι ἐξεθέμεθα. 23.5 Τῶν δὲ πολεμίων πλησίον καταλαμβανόντων καὶ αἰσθημένων τῆς παρὰ σοῦ γενομένης ἀσφαλείας ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἀμήχανον διελθεῖν αὐτούς, εἴπερ παραβολώτερον τοῦτο τολμήσουσι πράξαι, οὐκ εὐτυχῶς αὐτοῖς τὸ βούλευμα παραστήσεται, ἀλλὰ παρὰ τοῦ σοῦ λαοῦ δηούμενοί τε καὶ συμπνιγόμενοι καὶ ἄκοντες τὰ νῶτα δώσουσι, σπεύδοντες δι' ἐτέρας ὁδοῦ τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι. Τούτων δ' οὕτως ὑποστρεφόντων ἀγεννῶς καὶ ἀκόσμως, ὁ λαὸς σου τούτους θεώμενος ὄσης χαρᾶς καὶ θυμηδίας πλησθήσονται, λόγῳ παραστήσαι τοῦτο ἀδύνατον. 23.6 Τῶν οὖν πολεμίων, ὡς λέλεκται, ὑποστρεφόντων, τότε καταδίωξον ὀπισθεν αὐτῶν, ἔμπροσθεν ἀποστέλλων ἵππεῖς μετὰ ταχέων ψιλῶν· καὶ αὐτὸς δὲ ὀξύτερον περιπατῶν τοῦ καταλαβεῖν αὐτοὺς ἐπέιχθητι. Οἱ δὲ ἐχθροί, διὰ τὸ φεύγειν αὐτούς, τάχει τὰς δυσχωρίας διελθεῖν καὶ τὸν ἐν αὐταῖς διαφυγεῖν πόλεμον καὶ τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι, ἐπεὶ πλησίον τῆς κλεισούρας γενήσονται, τοῦθ' ὑποπτεύοντες πρὸς τὸ μὴ πάλιν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὰς πεζικὰς τάξεις γενέσθαι καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν κατασχεῖν, ἂν ἐν νυκτὶ τὴν ὁδοιπορίαν πειραθῶσι ποιήσασθαι, συντόμως τούτους καταλάβης, τῶν ἵππων αὐτῶν ἀτονησάντων ἀπὸ τῆς χρονίας ὁδοιπορίας καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκλελοιπότην ἐπιτύχης, νυκτὸς ὁδοιπορούντων· καὶ εὗρες, στρατηγέ, τὸ ἀεὶ σοι ἐπιζητούμενον. 23.7 Καταλαμβάνοντός σου δὲ τούτους νυκτὸς, δεόν παραυτίκα πόλεμον συνάψαι εἰς τὸ λεγόμενον σάκα μετὰ πεζῶν συνεπακολουθούντων αὐτοῖς καὶ ἵπέων. Ἐτέρους δὲ τῶν ψιλῶν μεθ' ἵπέων ἔνθεν κάκειθεν τῆς ὁδοῦ ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων ἀπόστειλον, καὶ ἐκ πλαγίου καὶ αὐτοὺς πόλεμον προσβαλεῖν πρόσταξον. Καὶ οὕτως ποιούντός σου οὐκ ἀντισηθῆναι, ἀλλὰ πρὸς φυγὴν ὀρμήσουσι. Καὶ εἰ τοῦτο νυκτὸς πράξουσι, καταδίωξον αὐτοὺς καὶ τελείῳ τούτους παραδώσεις ἀφανισμῷ. 24.τ Περὶ νυκτοπολέμου 24.1 Εἰ δὲ εἰς ἐτέραν ἔλθωσι βουλήν,

κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς λυσιτελοῦσαν, καί, ἡνίκα σε καταλαβόντα αἴσθονται, νυκτὸς καὶ ἀπληκεύσουσι τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, τότε νυκτοπόλεμον κατ' αὐτῶν ἐργάση. 24.2 Πλὴν οὕτως σε τὸν κατ' αὐτῶν χρή διαθεῖναι πόλεμον. Σὺ μὲν ἐκ τῶν ὀπισθεν μετὰ πεζικῆς παρατάξεως τὴν προσβολὴν ποιήσεις. Τὰς δὲ λοιπὰς πεζικὰς τάξεις διελεῖν εἰς ἕξ μερίδας, καὶ τρεῖς μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων ἐκ πλαγίου αὐτῶν, τρεῖς δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον καταστήσαι, εἶγε εἰς μῆκος ἢ τοῦ τόπου θέσις τὸ ἑαυτῶν ἄπληκτον καταστήσαι καταναγκάσει, ἀπεχούσας ἀλλήλων ὡσεὶ τόξου βολὴν, ἢ καὶ μικρὸν ἔλαττον, μόνην ἀνεωγμένην καὶ ἀφύλακτον καταλιμπάνων τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα τοὺς πολεμίους διασώζουσαν, ὅπως σφοδροτάτου αὐτοῖς ἐπιτεθέντος τοῦ πολέμου καὶ τὴν ὁδὸν ἀνεωγμένην ἐφευρηκόσι, ἀπάτη τοῦ διασωθῆναι καὶ τὸν πόλεμον διαφυγεῖν καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν, ἐπιβῶσι τῶν ἵππων καὶ δι' αὐτῆς πρὸς φυγὴν ὀρμήσωσι, μόνην ἕκαστος τὴν ἰδίαν περιποιούμενος σωτηρίαν. 24.3 Εἰ δὲ οὐκ ἐπίμηκες πεποιήκεσαν τὸ ἑαυτῶν ἄπληκτον, ἀλλ' ἢ τοῦ τόπου θέσις κυκλοτερές αὐτὸ ἀπειργάσατο, χρή σε τὰς πεζικὰς ἰσῶν παρατάξεις γύροθεν παρασκευασθῆναι ταύτας προστάξει πρὸς πόλεμον, μόνον δέ, ὡς ἔφημεν, τὴν ὁδὸν ἄφετον καὶ ἀνεωγμένην καταλιπεῖν, τὴν πρὸς τὰ ἴδια τούτων φέρουσαν. 24.4 Μετὰ δὲ τὸ διατάξασθαι τοὺς πεζοὺς τοῦτον τὸν τρόπον, παραπληκεύσαι τοῖς πολεμίοις προστάξεις καὶ πυρὰ εἰς πλῆθος ἀνάψαι πολλά. Ἐν μιᾷ δὲ ἐκάστη παρατάξει τῶν πεζῶν καὶ ἄρχοντα καταστήσεις τῶν χρησίμων καὶ ἀνδρείων· σὺν αὐτοῖς δὲ ἵππεῖς ἐν μιᾷ ἐκάστη παρατάξει, ἐκ τῶν ὀπισθεν ἰσταμένους, εἶγε καὶ ὁ χῶρος δίδωσιν, ἔχοντας ἀρχηγοὺς ἄνδρας ἀξιολόγους· πείθεσθαί τε αὐτοῖς προστάξεις καὶ ἅπαντα τὸν λαὸν τῶν πεζικῶν τάξεων. 24.5 Μετὰ δὲ τὸ οὕτως παρασκευασθῆναι, διαχωρίσαι τῶν ψιλῶν ἀνδρείους καὶ ταχεῖς τοῖς ποσὶ, καὶ ἔμπροσθεν ἀποστεῖλαι τοῦ σιγῆ κατελθεῖν καὶ ἔγγιστα τῶν πολεμίων γενέσθαι, καὶ διορίσασθαι αὐτοῖς ἵνα πρῶτον μὲν οἱ ἐν τῷ μέσῳ ἰστάμενοι τὴν προσβολὴν ποιήσονται, εἴθ' οὕτως οἱ ἔμπροσθεν. Καὶ εἰ μὲν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἢ τοῦ τόπου θέσις ὑψηλοτέρως φέρει τὰς πεζικὰς τάξεις κατὰ τῶν πολεμίων, βαλλόμενοι οἱ πολέμιοι τοῖς ἐκ χειρῶν καὶ σφενδονῶν λίθοις καὶ τόξοις ἄνωθεν ἐξ ἐκατέρων εὐχερῶς καταλυθήσονται. Εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχει ἢ τοῦ τόπου θέσις, ἀλλ' ἐξ ἐνὸς μέρους τὸ ὑψηλὸν ὑπέρεκειται, καὶ ὡσαύτως ἐκεῖθεν εὐχερέστερον τῶν λίθων καὶ τόξων τὰς βολὰς κατ' αὐτῶν πεμπέτωσαν. Πλὴν ἐκ τοῦ ἐφομάλου ἐπιμελέστερον ἔχεσθαι δεῖ τῆς μάχης. Εἰ δὲ βουλευθῶσιν οἱ πολέμιοι ἐπιβῆναι ἵππων καὶ κατ' αὐτῶν ὀρμήσαι, οὐδὲν μὲν τοῖς ψιλοῖς δεινὸν ἐργάσονται, τοῦ τόπου βοηθοῦντος αὐτοῖς, ἑαυτοῖς δὲ μᾶλλον μεγάλην προξενήσουσι βλάβην. 24.6 Συγκαταβήτωσαν δὲ πᾶσαι αἱ πεζικαὶ τάξεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ σαλπιάτωσαν ἅπασαι μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ. Ἐπειτα καὶ ὁ στρατηγὸς ἐκ τῶν ὀπισθεν ἰσχυρῶς ἀναψάτω τὸν πόλεμον. Καὶ εἰ ἔτι καρτεροῦσιν οἱ πολέμιοι καὶ μὴ πρὸς φυγὴν ὀρμήσουσιν, οἱ ταχεῖς ψιλοὶ καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀποσταλέντες παρορμηθήτωσαν παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν ἔνδον εἰς τὰς σκηνὰς χωρῆσαι τῶν πολεμίων· εὐχερὲς γὰρ τοῦτο ἔσται αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου σκληρότητος. Καὶ ἡνίκα ἄρξονται ἀναλαμβάνειν ἵππους ἢ ἡμιόνους καὶ πράγματα τῶν πολεμίων καὶ ἀνθρώπους ἀνδραποδίζειν, καὶ ἀρχὴ τοιαύτη γένηται, ὀρμήσουσιν ἅπαντες εἰς τὴν τοιαύτην διαρπαγὴν καὶ ἀφειδῶς ἔνδον χωρήσουσι τῶν σκηνῶν ξίφει αὐτοὺς κατακόπτοντες. 24.7 Καὶ τότε πρὸς φυγὴν ὀρμήσουσιν ἅπαντες, ὅσοι μὲν ἰσχύσουσιν ἐπιβῆναι ἵππων, οἱ δὲ καὶ πεζῆ, ὡς ἂν δυνηθῶσιν ὄρεσί τε καὶ φάραγξι κρυβῆναι καὶ σωτηρίας τυχεῖν. Καὶ εἰ τοιοῦτον τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ γένηται τὸ τοῦ πολέμου πέρασ, διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ Θεοτόκου, δόξαν μὲν οἱ ἅγιοι βασιλεῖς λήψονται, καὶ κράτος ἅπαν τὸ ῥωμαϊκὸν στράτευμα, μηκέτι τῶν πολεμίων κατὰ πρόσωπον αὐτῶν στήναι δυναμένων. 24.8 Εἰ δὲ γε ὁμαλοῦ ἐπιτύχωσι χώρου τῆς ἡμέρας ἐπιφανούσης, καὶ εἰς

αὐτὸν καταλύσουσι τὰς σκηναὶς πηξάμενοι, καὶ οὐκ εὐχερῶς ἐν τῷ τοιοῦτῳ τόπῳ τὸν ἐν νυκτὶ πόλεμον ἀρμόζει γενέσθαι, δεῖ τὸν στρατηγὸν μετὰ πασῶν τῶν πεζικῶν τε καὶ ἰππικῶν δυνάμεων ἔμπροσθεν πάλιν γενέσθαι καὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ὄρων κατασχεῖν καὶ τὴν διάβασιν τῆς ὁδοῦ ὁμοίως ἀσφαλίσασθαι. Καὶ ἐπεὶ πᾶσαι, ὡς ἔφημεν, αἱ ὁδοὶ αἱ πρὸς τὴν πολεμίαν εἰσάγουσαι, διὰ τῶν ὄλων ὧν ἀπηριθμησάμην θεμάτων καὶ οἰκείοις ὀφθαλμοῖς ἔθεασάμην, δύσβατοι τυγχάνουσιν ἐν ὄρεσι τοῖς διορίζουσι τὰς ἄμφω χώρας, σπεῦδε προκαταλαβεῖν τὴν διάβασιν αὐτῶν καὶ τὸν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἀδιστακτικῶς διατίθεσο πόλεμον, καὶ χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑπερισχύσεις αὐτῶν καὶ τούτους καταβαλὼν τελείῳ παραδώσεις ἀφανισμῷ.

25.τ. Περὶ ἑτέρας κατασχέσεως ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν κατάβασιν δυσχωρίαν ἀποτελούσης

25.1 Εἰ δέ γε ἡ ὁδός, ἣν ὑποστρέφουσιν, εὐρεθῆ ἔφερουσα τοῖς πολεμίοις ἐκ τῶν ἄνωθεν καὶ ἐφόμαλός ἐστι, μὴ ἔχουσα δυσχωρίαν τοῦ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἀντιστῆναι, ἀλλ' ἡνίκα πρὸς τὸ καταφερὲς ἐπικλίνει, τότε στενὴ καὶ δύσβατός ἐστι, συγγέουσα τὰς παρατάξεις αὐτῶν καὶ ὀλίγους διέρχεσθαι ἀναγκάζουσα καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως παρασκευάζειν ἐπακολουθεῖν καὶ διέρχεσθαι, ἐν ἐκείνοις τοῖς στενωποῖς δέον πεζικὰς τάξεις καταστῆσαι ἔνθεν κάκειθεν τῶν πολεμίων, δύο μὲν κατὰ τὸ δεξιόν, δύο δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον, ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας. Ἄλλα καὶ ἐκ τῶν ὀπίσθεν εἰς λόχον καταστῆσαι πεζικὴν λαοῦ δύναμιν μεθ' ἰππέων καὶ ἄρχοντος ἀνδρείου καὶ ἐμπειροτάτου, εἴπερ τὸ λεγόμενον σάκα αὐτῶν ἄνωθεν κατέλιπον ἴστασθαι καὶ τὴν ὁδὸν φυλάσσειν, ἀλλὰ μὴ σύνεγγυς, πρὸς τὸ μὴ διαγνωσθῆναι.

25.2 Καὶ εἰ μὲν οἱ εἰς τὸν λόχον ἰστάμενοι ἄνωθεν πρόθυμοί εἰσι παρασυνάψαι πόλεμον, ἡνίκα αἱ κάτωθεν παρατάξεις ἡμῶν ἰστάμεναι κατὰ τῶν ἔμπροσθεν διερχομένων πολεμίων τὴν προσβολὴν ποιήσονται, ἐξερχέσθωσαν καὶ οἱ εἰς τὸν λόχον ἰστάμενοι πεζοὶ τε καὶ ἰππεῖς καὶ συναπτέτωσαν πόλεμον μετ' αὐτοὺς κατὰ τῶν πολεμίων. Εἰ δὲ οὐ θαρρήσουσιν οἱ εἰς τὸν λόχον ἰστάμενοι κατ' αὐτοῦ ἐπελθεῖν κάτωθεν, σάκα εἰς ἐφόμαλον τὸν ἰσταμένου, καρτερήσουσιν εἰς τὸν λόχον, καί, ἐπεὶ αὐτὸ διελθεῖν κατεπείγεται καὶ τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν γάρ ἐστι τῶν ἐνδεχομένων ἐκεῖσε ἐπὶ πολὺ ἴστασθαι, ἡνίκα τῆς εἰς κατάβασιν φερούσης ὁδοῦ ἐπιλάβωνται, καὶ ἐξερχέσθωσαν οἱ ἐν τῷ λόχῳ, καὶ τὴν ὁδὸν κατασχόντες καὶ ἐκ τῶν ἄνωθεν γενόμενοι κατ' αὐτῶν ὀρμησάτωσαν.

25.3 Καὶ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι καὶ ἀμύνασθαι, παρ' αὐτῶν βαλλόμενοι, τοῦ τόπου αὐτοῖς ἐναντιομένου· ἀλλὰ σπεύσουσι τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν πολεμούμενοι ἐν τοῖς στενώμασι παρὰ τῶν κάτωθεν ἡμῶν ἰσταμένων παρατάξεων, ἐπ' ἐλπίδι διελθεῖν καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. Ἄλλ' οὐδαμῶς τούτου ἐπιτύχωσιν, εἴπερ δὴ ὡς ἐξεθέμεθα ὁ κατ' αὐτῶν παρασκευασθῆ πόλεμος, μᾶλλον δὲ κατὰ κράτος ἠττηθήσονται χάριτι τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.